

Ben Kiernan
Motsättningarna i Kampucheas
kommunistiska rörelse

Innehållsförteckning

<i>Presentation av Ben Kiernan</i>	1
<i>Inledning</i>	2
<i>Ideologi</i>	2
Nationalism och rasism	3
Marxist-leninistisk påverkan	5
Gruppernas skilda historiska perspektiv	6
Pol Pot-gruppens sociala program	7
Partiets och militärens organisering under Pol Pot-regimen	14
Motsättningarna inom partiet	14
Synen på böndernas roll	15
<i>Pol Pot-gruppens uppkomst</i>	17
Hemlighetsmakeri	18
Kampucheurska kommunistpartiets förhållande till Vietnam	18
<i>De vietnamesiska trupperna i Kampuchea</i>	20
Motsättningar inom befrielseörelsen	24
Från Hanoi direkt till fronten	25
De positiva skillnaderna inom Fronten	26
Styrkeläget i den sydvästra zonen	27
Politiken i den sydvästra zonen	28
Enhetssträvanden	29
Maktkampen i sydväst	30
Kadern minskar	32
Motsättningar bland revolutionärerna	33
Syftet med tvångsflyttningarna	33
Effekterna av USAs krig	34
En isolerad befrielsearmé	37
<i>Demokratiska Kampuchea</i>	38
Centralisering av de väpnade styrkorna	38
Den internationella utvecklingen	39
Albaniens inställning till Kina och Vietnam	39
Tolkningen av teorin om ”Tre Världar”	40
Vietnam som Kinas fiende?	40
Ny regering i Kampuchea 1976	40
Pol Pot träder fram och skapar förvirring	41
Politiken under tiden mars till oktober 1976	42
Pol Pot lovordar Mao	42

...och avskedas som premiärminister ?	43
Radikalernas fall och Pol Pots återkomst	43
Utrensningar och strider ökar 1977	44
Utrensningar av kadrer i Kampuchea	44
Tilltagande våld under 1977 drabbar också bönder.....	46
Den ”andra revolutionen”	47
Pol Pot-gruppen allsmäktig men hotad 1977-1978.....	48
Kampuchea, Vietnam och Kina i konflikt	48
Kinas nygamla anspråk under Deng Xiaoping	49
Pol Pots förväntningar och ambitioner	50
”80 procent av folket för Samrin”	51
Folket i Kampuchea vittnar om Pol Pot.....	51
Kinesernas situation i Kampuchea	52
<i>Folkrepubliken Kampuchea 1979.....</i>	<i>53</i>
Pol Pot-trupperna genomför repressalier	54
Bristen på livsmedel	54
Imponerande början	55
<i>Noter.....</i>	<i>57</i>

Presentation av Ben Kiernan

Ben Kiernan räknas idag som världens främsta expert på Röda khmererna. Han har publicerat flera böcker i om Kambodja/Kampuchea, med speciell inriktning på Pol Pot-perioden och dess förhistoria. Bland dessa bör nämnas *How Pol Pot Came to Power: Colonialism, Nationalism, and Communism in Cambodia, 1930-1975* (behandlar vägen till makten) och *The Pol Pot regime: race, power, and genocide in Cambodia under the Khmer Rouge, 1975-1979*. Tyvärr är ingen av Kiernans böcker översatt till svenska.

Den första artikeln nedan är översatt från tidskriften *Journal of Contemporary Asia* nr 1-2 1980. Den skrev Kiernan när han var forskare i Asiatiska studier vid Monash University i Melbourne. Han var också medarbetare i "News from Kampuchea", den ledande tidskriften till stöd för Pol Pot-regimen. Kiernan var till en början supporter av "de röda khmererna", men började under 1977 att ompröva sin syn på regimen. Kiernan är gift med en kampuchianska, och talar själv khmer-språket. Artikeln grundar sig på flera års forskning kring Kampuchea, bl a ett mycket omfattande intervjumaterial med flyktingar i Thailand under 1979.

Delar av den följande artikeln har tidigare publicerats i *Kommentar* 8/79 och 11/79. Vi har tagit stora delar av översättningen därifrån, men många delar är också helt nyöversatta. De sista avsnitten fanns inte med i artikeln i *Journal of Contemporary Asia* utan har tagits helt från *Kommentar*.

Pol Pot-regimens *Svartbok*, som nämns flera gånger i Kiernans artikel, finns också på denna webbplats ([Svartbok](#)). Den utgavs av Oktoberförlaget 1979. Där har vi gjort några små förändringar av stavningen av namn, och försökt följa Kiernans stavning. Dessutom har vi rättat till några stavfel. I övrigt är den oförändrad. – G.K.

Av *Ben Kiernan*, se även:

[Förord till "How Pol Pot Came to Power" \(2003\)](#)

[Hur Pol Pot kom till makten](#)

[Pol Pot-regimen](#)

Inledning

1951

”Saloth Sar (Pol Pots dåvarande namn) intresserade sig mest för organiseringen av den revolutionära rörelsen, kontrollen av makten.

Han menade att teorin endast kan praktiseras med hjälp av ett grundligt uppbyggt och kraftfullt lett parti, utan ett sådant parti kommer socialismens fiender ta varje tillfälle i akt att utnyttja situationen.

Och i diskussioner, där han och Hou Yuon hade skilda åsikter, brukade han ibland hota: ”Det är jag som kommer att leda den revolutionära organisationen, jag ska vara dess generalsekreterare. Jag ska hålla ordning på leden, jag ska kontrollera den och se till att den inte avviker från den linje som centralkommittén slagit fast i folkets intresse ...”

Francois Debre, Cambodge: La Revolution de La Foret, Paris, 1976, s 86.

1978

”Vårt kommunistparti brast i vaksamhet.”

Yos Po, veteran i det kampucheanska kommunistpartiet, efter att ha flytt till Vietnam. Kampuchea Dossier, Hanoi 1978. Del 2, s 62.

Mellan april 1975 och december 1978 ägde en serie omfattande utrensningar rum inom det kampucheanska kommunistpartiet. Under denna period blev följande medlemmar av regeringen antingen avrättade, dödade i något av de nio eller fler statskuppöversöken, inledde gerillamotstånd, eller också så försvann de helt enkelt: inrikesministern [Hou Youn], informationsministern [Hu Nim], ministern för offentliga arbeten [Tauch Phoeun], regeringens andre vice-president [Nhim Ros], regeringens förste vice-ordförande [So Phim] och finansministern [Vorn Vet].(1)

Efter dessa och många andra utrensningar fick en grupp ledd av Pol Pot (Saloth Sar), Ieng Sary, Son Sen, deras hustrur och Nuon Chea under 1979 oinskränkt makt över partiet, som nu var allvarligt försvagat och isolerat. (Jugoslaviska journalister som besökte Kampuchea i mars 1978 rapporterade att partiets medlemsantal tre år efter segern fortfarande var en hemlighet, och att landsbygdsbefolkningen i allmänhet var ovetande om vilka bland dem som var medlemmar.(2)) Trots att det var fler personer än Pol Pot i ledningen för partiet och trots att dessa ledare egentligen utgjorde en klick, kommer jag fortsättningsvis att kalla dem för ”Pol Pot-gruppen”. Han var den ledande kraften i gruppen (det är inte ovanligt att en klick växer fram kring en ledare), och dessutom avsattes Son Sen ur politbyrån under 1978 och blev degraderad till vanlig medlem, och även Nuon Chea förlorade sin post som biträdande partisekreterare.(3)

Partiets splittring berodde på att det fanns fundamentalt skilda uppfattningar inom partiet. Det är en helt felaktig bedömning att påstå att det rörde sig om motsättningar inom ett i stort sett enigt parti som värnade om sitt oberoende och försökte skydda sig mot utländsk infiltration. Enligt min uppfattning beror dessa bittra interna stridigheter på en liten men högt placerad grupps arbete för att påtvinga en socialistisk organisation en starkt nationalistisk revanschpolitik.

Ideologi

Enligt min åsikt utgjordes den kommunistiska rörelsen i Kampuchea under 1960- och 1970-talen av tre större fraktioner. Dessa var:

(1) En chauvinistisk grupp ledd av Pol Pot, vars främsta intresse var att snabbt bygga upp

Kampuchea till ”ett utvecklat industriland med ett starkt nationellt försvar”.(4) Gruppens vanligaste slagord var ”att bygga och försvara” Kampuchea.(5) Den verkar ha strävat efter en för evigt bestående korporativ stat, åtminstone när deras rörelse blev alltmer militariserad. Denna stat skulle bli så mäktig att Kampuchea inte längre skulle behöva fjäska för främlingar, den skulle sätta skräck i sina grannar och tvinga fram territoriella avlåtelse, och skulle få sin styrka från de militanta, mobiliserade bönderna. Pol Pot-gruppen hade på 1960-talet framför allt sin bas i den avlägsna nordöstra zonen och under 70-talet fick de ett starkt inflytande även i den norra zonen, i provinserna Kompong Thom och Siem Reap. Efter 1975 erövrade de full kontroll över den sydvästra zonen, Takeo, Kampot och angränsande provinser.

(2) Den andra gruppen stod nära Tiv Ol, och Phok Chay och Hu Nim, som under 1965-67 var ledare för den kampucheesk-kinesiska vänskapsföreningen. De var starkt påverkade av kulturrevolutionens ideologi om ”demokrati för massorna” och av de ledare som växte fram i Kina då. Många av de 2 100 till 2 200 studenter och lärare(6) som förenade sig med gerillan under 1967-68 hörde också till denna grupp. Under 1970-75 var de huvudsakligen aktiva i den sydvästra zonen (i Takeo, Kampot, Kompong Speu-provinserna och Oudongområdet). Phok Chay, Tiv Ol och Hu Nim dödades av Pol Pots styrkor 1977.(7)

(3) Den tredje gruppen, den som nu leds av president Heng Samrin i Phnom Penh, består av folk som attraherats av den vietnamesiska socialistiska modellen. De är politiskt mer försiktiga än den andra gruppen, och kommer från en mer modest social miljö. En del av dem fick också politisk och militär skolning i Vietnam. De var mest aktiva i den östra zonen, i Kompong Cham, Svay Rieng, Prey Veng-provinserna och i viss omfattning i den sydvästra zonen och i den speciella zonen (Kandal-provinsen) under kriget 1970-75. Keo Moi, So Phim, Nong Suon och Chou Chet var kanske de mest kända medlemmarna av den gruppen. Alla fyra dödades av Pol Pots styrkor 1977-78.

Det fanns klara skiljelinjer mellan dessa tre grupper, trots att en del ledande kadrer rörde sig mellan grupperna. Khieu Samphan till exempel hade nära kontakt med både grupp 1 och 2 och Hou Yuon med grupp 2 och 3.

Mycket av den följande diskussionen berör skillnaderna mellan den första och den tredje gruppens ideologier. Jag kommer att jämföra en intern partitidskrift, *Tung Padevat*, med en partihistorisk tidskrift skriven av militärer och politiker i den östra regionen 1973. Grupp 2 har så vitt jag vet lämnat den politiska scenen utan att producera några viktiga egna politiska texter.

Nationalism och rasism

Många kampucheaner, i synnerhet de intellektuella upplever det som om deras hemland hela tiden minskar och därför hotas att utplånas. För hundratals år sedan ströks kungadömet Champa från kartan efter en vietnamesisk expansion som lämnade Cham-folket utan land. Under 1800-talet lyckades kampucheanerna under skydd av den franska kolonialmakten klara sig från thailändska (från väst) och vietnamesiska invasioner (från öst). Kampuchebas landområde har fortsatt att minska under 1900-talet, fast i mindre skala.(8) Främmande herrar, som thailändare, vietnameser, fransmän och amerikaner, har inte kunnat lösa detta nationella problem, utan har i själva verket varit med om att skapa det. Kampucheeska nationalisterna har reagerat med rädsla och misstro mot alla främmande makter. Misstron har förstärkts av den tidigt uppkomna fiendskapen mellan medelklassen av Khmer-ursprung i Kampuchea och de kulturellt totalt främmande vietnameserna, eftersom de senare hade monopol på alla byråkratposter som var öppna för asiater under det franska kolonialväldet.

De perspektiv som många kampucheeska nationalisterna har är inte olika de västpapuanska farhågorna för Javas ”gula imperialism”, med dess starka ras- och kulturella övertoner. Men i fallet Kampuchea ställer drömmarna om att återupprätta den ärorika Angkor-perioden (800- till 1400-talet) frågor om att återta sedan länge förlorade territorier. Provinserna Surin och Buriram i Thailand är bebodda, och har alltid varit bebodda, av etniska khmerer, möjligen uppgående till en

halv miljon 1979. Troligen över en miljon etniska khmerer som bor i Mekongdeltat i Vietnam, är för kampucheaner kända som ”Khmerer från Nedre Kampuchea” (Khmer Kampuchea Krom eller ”KKK”). Dessutom finns det en tradition av kulturell och i synnerhet rasmässig släktskap med *mindre* etniska grupper i regionen. Lon Nol, som var president i den USA-stödda Khmer-republiken mellan 1970 och 1975, skrev en bok som hette *Ny-khmerismen*, som uttryckte hans förhoppningar om att i en enda nation ”återföre” khmererna i Kampuchea, Thailand och Vietnam, Cham-folken i Kampuchea och Vietnam, bergsstammarna i Kampuchea och södra Vietnam, och till och med Mons-folket i Thailand och Burma. Att man på allvar kunde ta upp en sådan idé (och under Lon Nol var det till största delen en idé)(9) på politisk nivå, visar hur betydelsefulla och ihärdiga dessa känslor kring ras och kultur är bland kampuchianska nationalisterna. Enligt min åsikt är Pol Pots nationalism av traditionellt snitt, inte olik Lon Nols. Även om det inte finns några bevis för att Pol Pot, som Lon Nol gjorde, litade till astrologi eller magi i politiska syften, och inte heller ger Pol Pot intryck av att vara politiskt inkompetent.(10)

Jag skall senare återvända till vilka bevis det finns för att Pol Potgruppen hyste expansionistiska planer, men det verkar som om deras räsiperspektiv är mer begränsat (och därför kanske mer osäkert och benäget till våld) än Lon Nols. Enligt en observatör:

... påstår (Pol Pot-)regimens tjänstemän att deras land till 99% är befolkat av khmerer. På så sätt stryker de med ett pennstreck ut själva existensen av Cham-folket, hundratusentals kineser och sino-khmerer, mindre grupper av burmeser och laotier, bergsinvånare och andra mer eller mindre ”khmeriserade” minoriteter (Kuy, Pear, etc). Här har vi ett lyckligt land som inte besväras av några problem med ”nationella minoriteter”.(11)

Det finns trovärdiga rapporter från flyktingar till både Thailand och Vietnam om att hela Cham-byar uttraderades av Pol Pot-regimens styrkor.(12)

Men precis som Lon Nols regim riktas Pol Pot-regimens rasism i första hand mot vietnameserna. Den 100 sidor tjocka *Svartboken*(13), som publicerades av regimen i september 1978 och i detalj redogör för synen på relationerna mellan Kampuchea och Vietnam, säger stolt att kampucheaner sällan använder orden ”Vietnam” och ”vietnameser” för att beskriva sina grannar. De använder hellre termen ”Yuon”, som är det namn Kampuchreas folk givit vietnameserna sedan Angkorepoken. I boken hävdas det, felaktigt, att ordet betyder ”vild”. Det är uppenbart att regimen inte gjorde några försök att motarbeta rasfördomar.

I *Svartboken* påstår man (angående 70-talet) att ”Kampuchreas befolkning kom att nära ett djupt hat mot vietnameserna i så hög grad att det var fullkomligt onödigt att driva några kampanjer i den riktningen.” [sid 32] Och om läget under 1973 sägs att:

”Representanten för Kampuchreas Kommunistiska Parti sade till de kinesiska kamraterna att den kampuchianska revolutionen var oberoende och suverän men att den inte skulle ha kunnat fortsätta sin kamp om den hade länkats till Vietnam eftersom det då inte skulle finnas någon enighet ens inom det kampuchianska partiet.”[sid 34]

Förbiser vi denna blixtn av ironi, läser vi:

”Och så mycket mindre då inom det kampuchianska folket, som hatade vietnameserna.”[sid 34]

Vad som än menas med den kryptiska hänvisningen till ”partiets hjärta”, visar det ändå att regimen liksom folkets attityd till vietnameserna grundade sig på historiska händelser:

”De aggressions- och annekthionshandlingar som Vietnam har begått såväl i det förflutna som i nutiden tillåter varje iakttagare att klart se Vietnams och vietnamesernas rätta natur, nämligen som angripare, annekthionister och slukare av andra länders territorium. Därom vittnar vietnamesernas annekthionering av Champa och Kampuchea Krom...”[sid 2]

Och till och med:

”Chamfolket förintades av vietnameserna...”[sid 2]

Eftersom ”vietnameserna inte har förändrat sin rätta natur” (det är svårt att se hur någon kan förändra sin ”rätta natur”) måste hela den vietnamesiska rasen betraktas som fiende. Så om invasionen i Kampuchea i december 1977 hade lyckats

...skulle stor tillfredsställelse ha rått inne i Vietnam, för i t ex Loc Ninh och Tay Ninh höll sig redan tiotusentals vietnameser färdiga att bege sig till Kampuchea och slå sig ner där.[sid 47]

Under de två åren av konflikt med Vietnam skaffade och stödde Pol Pot-regimen aldrig någon ”befrielseörelse” i Vietnam. Men de hade mycket nära band till oliktankande från bergsfolken i de Hanoi-fientliga delarna av organisationen FULRO(14). En av dess medlemmar sa 1978 i Radio Phnom Penh att ”Ho Chi Minh är en fascist”.

Omkring 200 000 etniska vietnameser i Kampuchea kördes ut ur landet av Pot Pot-regimen under 1975. De khmerer som sympatiserade med de vietnamesiska kommunisterna beskrevs av regimen som vietnamesiska agenter. Enligt Serge Thion var detta

som om det är omöjligt för en Khmer-militant att anse att den vietnamesiska revolutionens allmänna linje är bra, eller till och med den bästa i dagens Indokina.(15)

Den 10 maj 1978 meddelade Radio Phnom Penh att

Hittills har vi uppnått vårt mål: 30 vietnameser dödade för varje stupad kampuchean... vi skulle kunna offra två miljoner kampucheaner för att tillintetgöra Vietnams 50 miljoner — och vi kommer ändå att vara 6 miljoner...(16)

Det kan i detta sammanhang vara av betydelse att Pol Pot härstammar från provinsen Kompong Thom, ett isolerat område med mycket dåliga risskördar. 1929 anmärkte en tjänsteman inom den koloniala administrationen att det fanns en tradition av uppror i provinsen, och skrev att folket i Kompong Thom var ”det mest kambodjanska och minst mottagliga för vårt inflytande”.(17)

I Paris i augusti 1952 skrev Pol Pot under sina handskrivna inlägg till den radikala Khmer-studenttidningen med ”Den Ursprunglige Khmeren” (*khmae da'em*). (18)

En annan komponent i den sociala reaktionen på Kampuchreas historiskt besvärliga belägenhet har varit själva intensiteten på nationalismen inom vissa cirklar. I ett tal av Pol Pot, som återgavs i *Tung Padevat* i augusti 1975(19) illustreras denna glödande nationalism mycket väl. Pol Pot diskuterade där segern över Lon Nol-regimen och menade att den var ”en stor framgång... världens första stora seger”. Fienden hade besegrats ”på rekordtid”, fortsatte han. Men kanske allra viktigast är att Pol Pots maratontal avslutades med följande uttalande:

Låt mig understryka att det jag sagt nu inte är någon skrytsam glorifiering av vårt parti, den revolutionära armén eller landet eller något annat... Det är vår starka övertygelse att möjligheterna och villkoren för att bygga upp vårt land inte är sämre än för någon annan.

Marxist-leninistisk påverkan

Detta ger utifrån ett marxist-leninistiskt synsätt upphov till frågan, om världsrevolutionens betydelse för Kampuchea och om förbindelserna mellan Kampuchreas parti och utländska kommunister. Författarna till 1973 års partihistoria(20) intog en ortodox ståndpunkt, liknande den som de vietnamesiska kommunistledarna intagit:

Villkoren för att bilda partiet i vårt land skilde sig i princip inte från dem som gällde för de revolutionärer som bildade världens marxist-leninistiska partier. Så vitt vi vet följde Frankrike, England, Sovjetunionen, Kina, Vietnam osv alla samma principer för revolutionen, dvs att den måste utgå från en folklig revolutionär rörelse. Och det är arbetarna (i de industrialiserade länderna) eller bönderna (i utvecklingsländerna) som är folket.

Partiet bildades med vägledning av Marx och Engels ”Det kommunistiska manifestet”, det leninistiska partiet och utifrån erfarenheterna från den stora socialistiska oktoberrevolutionen, det kinesiska folkets demokratiska revolution och revolutioner i hela världen.

I skarp kontrast till detta yttrade Pol Pot i det tidigare citerade talet riktat till ”omkring 3 000 representanter för centralkommitténs revolutionära arméenheter” 22 juli 1975:

Vi har vunnit en total, definitiv och REN seger, vilket betyder att vi vunnit den utan utländskt stöd eller inblandning.(sic)

Vi vågade föra en kamp på helt andra grunder än världsrevolutionens. Världsrevolutionen för kampen med alla slag av massiv hjälp – materiell, och ekonomisk – från världens folk. Vi har fört vår kamp, huvudsakligen efter principerna oberoende, suveränitet och självtillit... Inget land i hela världen, inget folk och ingen armé har tidigare, alltsedan det revolutionära krigets början och USA-imperialismens framväxt, kunnat driva ut imperialisterna till sista man och vinna en total seger. Ingen har kunnat det.

Man slås av frånvaron av teoretisk kommunistisk terminologi i Pol Pots tal, som var avsett för internt bruk. Å andra sidan förklarar 1973 års historia den marxistiska rörelsens ideologiska ursprung i Kampuchea så här:

Den proletära marxism-leninismen infördes i vår revolutionära rörelse av den internationella kommunistiska rörelsen och de vietnamesiska kommunisterna. Våra kommunistiska förkämpar var ett antal kampucheaner som tränades i det indokinesiska kommunistpartiet, ungefär 40 personer 1951; i det franska kommunistpartiet, 10 personer 1951; och i det thailändska kommunistpartiet, 3-4 personer 1951.

Dessa kampuchianska kommunister stakade ut den framtida vägen när de bildade det proletära marxist-leninistiska partiet i Kampuchea... med stort stöd från det indokinesiska kommunistpartiet (som bytte namn till Vietnams Arbetarparti) höll vi en konferens 1951...

Pol Pots viktiga offentliga tal i september 1977 [finns på denna webbplats under namnet [Lita till egna krafter](#) – öa] om partiets historia nämnde ingenting om den utländska hjälp det fick vid olika historiska tillfällen, och utelämnade både de gynnsamma förhållanden som skapades av de vietnamesiska militära aktionerna mot Lon Nols regim under 1970-73, och de betydande kinesiska hjälpprojekten efter 1975.(21) Och när Pol Pot i sitt tal i juli 1975 medgav att det fanns en koppling mellan den kampuchianska revolutionen och omvärlden, var det i form av de fördelar omvärlden fick av befrielsen av Kampuchea:

Om mitt minne inte sviker mig, skickade USA-imperialismen 12 april 1975 50 helikoptrar för att evakuera sina soldater. USA-imperialisternas panikartade reträtt från Kampuchea filmades och visades för hela världen... Världens folk fick reda på den och såg den samma kväll... Aldrig tidigare har man sett en sådan händelse under något av världens tidigare revolutionära krig.

Med ett ord har vårt folks och revolutionära armés stora seger under ledning av Kampuchias kommunistiska parti blivit en värdefull modell för världens folk, världens revolutionära rörelse och den internationella kommunistiska rörelsen.

Att denna uppfattning knyts till en tusenårig främlingsfientlighet illustreras av det svar som segrarna skickade till den japanska regeringen i april 1975, angående Tokyos nästan omedelbara begäran om diplomatiska förbindelser. Kampuchea, påpekade svaret, skulle inte vara intresserat av att upprätta förbindelser med Japan ”under de kommande 200 åren”.(22)

Gruppernas skilda historiska perspektiv

Pol Pot-gruppens historiska perspektiv skiljer sig från perspektivet hos den grupp som attraherades av den vietnamesiska modellen för socialism. Enligt 1973 års historia:

... reste sig kampuchianerna, särskilt bönderna, överallt mot de franska imperialisterna och deras lakejer... Till exempel Po Kambor, Achar Svar och Visses Nhovrörelserna; bönderna i Kompong Speu, Kampot, Ba Phnom, Kompong Svay och Kraing Leav; En Chetböndernas kamp mot beskattningen; rörelserna bland folket i Kratie och Stung Treng osv.

Under åren 1975-78 nämnde ingen representant för Pol Pots Demokratiska Kampuchea någonsin dessa eller några andra av den kommunistiska rörelsens antikoloniala föregångare. Å andra sidan förkunnade Heng Samrins regering 3 april 1979 att de skulle döpa om en del gator i Phnom Penh efter Po Kambor och Achar Svar och två andra antikoloniala rebelledare från 1800-talet.(23) Pol

Pots tusenåriga nationalism – efter ”två tusen års utsugning”, börjar historien faktiskt med partiet och uppbygget av en era ”mer ärofull än Angkor”(24) – härstammar från dess extremism. Det faktum att den Vietnam-vänliga regeringen erkänner förekomsten av nationalhjärtar i Kampuchéas historia, visar deras erkänsla och anslutning till en verklig tradition av oberoende, men den skiljer sig avsevärt från uppfattningen att *hela* Kampuchéas historia är ett uttryck för utländsk dominans, utan några lärdomar för nuet.

Man skulle kunna säga att de antikoloniala rebelledarna bara inte *namngavs* av Pol Pots regim, på grund av en önskan att undvika glorifiering av personer, och att detta passar väl in i regeringens politik av ”kollektiv anonymitet”. Men för det första ignorerades inte bara ledarna, utan själva upproren av Pol Pot-regimen. För det andra var ledningens ”anonymitet” inte ett resultat av kollektiva beslut, utan tvärtom av dess motsats, oenighet, och fram till 1977-78 av allvarliga interna politiska hot mot Pol Pot-gruppen. (När Pol Pot väl hade kontrollen började man producera porträtt, byster och statyer.(25))

Pol Pot-gruppen och författarna till 1973 års historia har också uttryckt helt skilda uppfattningar om 1954 års Genève-konferens betydelse för Kampuchéas revolution. 1977 beskrev Pol Pot-gruppen konferensen som en utförsäljning, där kommunisternas dittills erövrade framgångar ”gick upp i rök”(26) eftersom den resulterade i att prins Sihanouk tog makten. Men enligt 1973 års historia var konferensen ”en seger över de franska imperialisterna och deras lakejer... för partiet och folken i Vietnam och i Laos och hela världen.” Man sade också att konferensen ledde till att det kampu-chéanska partiet kunde ”tvinga de feodala, borgerliga och reaktionära klasserna och jordägarna att följa en neutralitetspolitik”.

En tredje, mera modifierad synpunkt, kanske representativ för anhängare till kulturrevolutionen, uttrycktes av Hou Yuon på ett möte i maj 1972:

De socialistiska krafterna i Europa, som var sargade av andra världskriget, och de asiatiska socialisterna, som var mycket försvagade av kriget i Kina och Korea, överskattade vid det tillfället imperialisternas styrka och pressade de då framgångsrika indokinesiska revolutionära styrkorna till att sluta slåss och acceptera fredsfördraget med imperialisterna.

Enligt ett vittnesmål från den tiden, ansåg Hou Yuon att detta ”var en beräknade taktisk manöver från socialisternas sida”.(27) Han insåg uppenbarligen också att de vietnamesiska revolutionärerna förlorade på detta likaväl som de kampu-chéanska.

Pol Pot-gruppens sociala program

Hur griper man sig an med en analys av Pol Pot-gruppens sociala program? Det till synes mest välkända inslaget i livet i det Demokratiska Kampuchéa under tiden 1975 till 1978 är militarismen. Befolkningens tvingades delta i ekonomiska planer som organiserades enligt militära disciplinära principer. Regeringen förlitade sig mer på de väpnade styrkorna än på den civila kadern när det gällde administration. Och det genomfördes knappast någon politisk skolning, inte heller försökte man förklara de administrativa beslut som drabbade befolkningen.

Godtyckliga arresteringar och avrättningar av oorganiserade civila, motsträviga personer ökade i antal från 1975-78. Många civilpersoner dog också av svält och undernäring. En stor del av byarnas risskördar samlades in av regeringen, en del exporterades och en del magasinades. Det var troligtvis inte färre som dog av svält under åren 1977-78 när man fick stora skördar än det var under 1975 när landsbygden ännu inte hunnit återhämta sig från de förödande effekterna av USAs B-52-bombningar.(28)

Vad är i denna version av att bygga nationen bandet mellan nationen och folket? Uppenbarligen anses alla möjliga sorters bördor på folket acceptabla, under ansträngningarna att skapa ”ett utvecklat industriland med stor förmåga till nationellt försvar”. Det framgår klart av Pol Pots uttalande 1975:

Vi förde kriget och vann en snabb seger. Vi måste således även bygga landet snabbt...(29)

Ett mindre välkänt element i Pol Pots program, och ett som påverkar Kampuchéas tre grannar, är en på rasism grundad expansionspolitik. 5 januari 1979 beskrev Pol Pot det vietnamesiska folket som Kampuchéas "arvsfiende". Det Demokratiska Kampuchéas ledare hänvisade från och med april 1978 ofta offentligt till "den kampuchéanska rasen" och dess överlevnad. Men det var ingen reaktion på Vietnams militära tryck efter december 1977: flyktingar från östra Kampuchéa rapporterade till François Ponchaud att från början av 1977 beskrev regeringskadre vietnameserna som "den historiske fienden". 1978 anklagade Pol Pots Kampuchéa Vietnam för att genomföra gränsräder *först efter* juni 1977. Kadrens beskrivning av Vietnam var uppenbarligen ett komplement till *Kampuchéas egna gränsräder* från och med april 1977.

Prins Sihanouks nya bok ger en del bakgrund till detta:

I september 1975 blev jag verkligen överraskad över att höra Khieu Samphan, Son Sen med flera säga, leende och mycket nöjda med sig själva, att deras soldater var "missnöjda" med "partiet", eftersom det inte gav dem grönt ljus att ta tillbaka "Kampuchéa Krom" (södra vietnam) liksom gränsdistriktet i Thailand som tillhörde Kampuchéa förr i världen (Aranya, Surin, etc).

Enligt Son Sen, ställföreträdande premiärminister med ansvar för nationens försvar, ansåg sig hans ärorika "Kampuchéas revolutionära armé" förmögen att med enkelhet ta itu med Giaps (vietnamesiska) armé, och med Kukrit Pramojs och Kriangsak Chamanonds mycket mindre (thailändska) armé!

Så från och med 1977:

... försökte Röda khmererna erövra delar av Kampuchéa Krom, och de begick fruktansvärda illdåd mot ett stort antal vietnamesiska civila män och kvinnor (inklusive åldringar, kvinnor och barn).

Pol Pot-regeringen avvisade alla förslag till fredlig lösning som presenterades vid flera tillfällen (i synnerhet 5 februari 1978) av regeringen i Hanoi...

1978 anförtrodde Khieu Samphan mig, angående kriget mellan Kampuchéa och Vietnam, att hans soldater (Röda khmererna) var "omöjliga att stoppa": när de såg sockerpalmer på Kampuchéa Kroms territorium, kunde dessa patriotiska soldater inte låta bli att gå över gränsen och rycka fram "tills de nått den sista Khmer-sockerpalmen".(30)

Det blev också vanligt med incidenter längs gränsen mellan nordöstra Thailand och Kampuchéa i början av 1977. Dessa angrepp från Pol Pots Röda khmerer eller från gemensamma Röda khmerer och thailändska kommunistiska förband kännetecknades av en brutal militarism, som skilde sig avsevärt från hur kommunister i övriga delar av Thailand arbetade, som brukar använda politisk övertalning hellre än tvång för att vinna befolkningens stöd.

Den thailändska kommunistiska gerillan i den södra delen av nordöstra Thailand (främst provinserna Surin och Buriram) bestod nästan uteslutande av etniska khmerer av lokalt ursprung. Deras rörelse opererade från ett dussintal basläger i Kampuchéa, och kallades *internt* för Angkar Siem(31), eller "det thailändska Angkar": *angkar*, Khmer-term för "organisation", var det ord som Kampuchéas kommunistiska parti under Pol Pot använde för att beskriva sig själv, innan det proklamerade sig i september 1977 (och även i stor utsträckning efter det). För mig är det oerhört egendomligt att en thailändsk grupp uttryckligen skulle beskriva sig som den thailändska grenen (som tillägget Siem antyder) till en välkänd kampuchéansk rörelse. Försåvitt inte vissa "thailändska militärstrateger" hade *rätt* när de trodde "att Phnom Penh ökade stödet till det thailändska kommunistiska upproret längs den norra gränsen mot Kambodja för att underbygga kraven på återförening av ett stort stråk thailändska provinser med en blandad Khmer och därifrån härstammande befolkning".(32)

Man kan i detta sammanhang med rätta fråga sig vilket syftet var att bygga en lång väg genom skogen i norra Kampuchéa parallellt med den thailändska gränsen. Arbetet inleddes i början av 1977, enligt en deltagare i ett antal arbetslag bestående av tonåriga bondepojkar.(33)

I början av 1977 inleddes förändringar i byarnas ledarskap och många delar av politiken i olika

delar av Kampuchea, när kadrer som valts ut av Pol Pot-gruppen i den sydvästra zonen började anlända till byarna. Kadrer från Kampot anlände i mars 1978 till distriktet Saut Nikom i provinsen Siemreap. Sovannareth arbetade vid denna tidpunkt på en bönodling i distriktet. Han minns:

De arresterade de tidigare lokala ledarna, och plågade oss mer än de kadrer hade gjort. De sa att de var ”verkliga, starka socialister” och att deras företrädare var ”förrädare”.

Vid ett möte för 1.000 personer i den by där jag arbetade, satte kadrer från sydväst upp banderoller som brännmärkte de ”vietnamesiska angriparna mot vårt land, som försöker skapa en indokinesisk federation”. En annan banderoll frågade vietnameserna: ”Vill ni att vi skall gå med i en federation: vet ni hur man tillverkar vapen?”. En annan sa: ”Jag är kampuchean, och jag lovar att kämpa mot vietnameserna”, och andra ”Länge leve den stora och starka kampuchianska revolutionen”. Det fanns också många andra banderoller.

Vi satt på marken under mötet, som varade från 18 till 22. Byns ordförande talade om hur folket beslutade sig för att arbeta hårt så att man kunde köpa vapen och ammunition för att försvara landet. Femton ordförande från andra byar i distriktet talade också tio minuter var, och sa till oss att ”rensa ut alla dåliga vanor och förtryckande handlingar”.

Sedan talade den store ledaren. Han hette Ta Meng. Han var omkring femtio år och dödade som ingenting, mitt framför andra. Han talade om hur landet hade utvecklats, visade fotografier, och om kriget mellan den revolutionära armén och vietnameserna. Han sa att de hade dödat 30.000 vietnameser i provinsen Svay Rieng, förstört 50 stridsvagnar och skjutit ner 4 rysktillverkade flygplan. För att inte låta något gå till spillo, sa han, hade stridsvagnskarossen använts för att tillverka tallrikar så att folket hade något att äta på...

Deras plan var att ta tillbaka Kampuchea Krom. Han sa att vietnameserna hade frossat i sig Khmerernas land, och att ”Khmer-folket lovar att återigen befria Khmerernas land i Kampuchea Krom”. Han talade om ”Moat Chrouk” (provinsen Chaudoc i Vietnam) och ”Prey Nokor” (Ho Chi Minh-staden) osv. Han begärde att det skulle rekryteras tio ungdomar från varje by till armén...

Han sa också att thailändska flygplan hade angripit provinsen Oddar Meanchey, och att ”vi förbereder ett angrepp på Thailand för att ta tillbaka Khmer-land i Thailand”. Senare sa han: ”Vi måste kämpa mot Thailand 1979, och vi kommer förvisso att vinna. Thailändarna vet inte hur man kämpar för de har aldrig kämpat förut. Exempelvis gick vi in i deras byar och brände upp deras hus, och de kunde ingenting göra åt det.” Han sa att de siktade på att ta tillbaka provinserna Surin och Sisaket osv från Thailand. Det var i juni 1978, i byn Koh Kong.(34)

Militarism, rasism och expansionspolitik är förvisso en god del av en gammaldags chauvinism. Men Pol Pot-gruppens ideologi stödde sig också på marxismen-leninismen.

Det finns inga tecken på att någon av gruppens främsta talesmän någonsin visade någon större entusiasm för kulturrevolutionens ideologi. Men det obändiga förespråkandet under deras år vid makten av jämlikhetssträvanden, kollektivism och att kadrer skulle delta i kroppsarbetet, verkar tyda på ett viss inflytande från Kinas försök att en gång för alla bryta ner klassgränserna. Detta stycke ur en annan artikel i *Tung Padevat* från augusti 1975 är särskilt belysande:

... för inte så länge sedan har ett antal ogynnsamma händelser noterats. Dessa händelser kräver omedelbar uppmärksamhet och måste korrigeras i tid om partiets önskemål skall fullföljas. De är följande: efter befrielsen av olika städer och Phnom Penh tilldelades ett antal kadrer och partimedlemmar, soldater och revolutionära personer olika ansvarigheter i provinshuvudstäderna och i Phnom Penh. Senare hämtade dessa kamrater sina hustrur och barn, en del till och med sina föräldrar och släktingar, från de bakre områdena [rear areas] för att bo med dem på sina tjänsterum. Eftersom tjänstearbetet är begränsat, fanns det inget arbete för dem på kontoret när de anlände. Ändå fick dessa personer samma dagliga matranson som kontorsarbetarna. För att lätta upp stämningen har dessa människor deltagit i det produktiva arbetet, såsom att plantera grönsaker på kontorets område. De har använt kontoren som bas för att skapa sig och fullfölja revolutionära uppgifter. En del har lyckats skapa sig ett bra liv, och har undvikit motsättningar. Men andra är mindre lyckosamma, eftersom de inte har något arbete att utföra på kontoret och inga produktiva uppgifter att fullfölja, och således uppstår motsättningar. Hur löser de dessa motsättningar? Många har skickat sina hustrur, barn och familjer till vänner på andra kontor, och låtsas be ”husbonden” och ”föreståndarinnan” om hjälp med att lära sina anförvanter revolutionära ståndpunkter. Detta är

dotsamma som det gamla samhällets praktik att skicka barnen att bo på kloster.

Våra kamrater kanske undrar: om att jämna ut marken, plantera bananer, kål och blomman för dagen på kontorets område inte är att kämpa i den konkreta rörelsen, vad är det då? Låt oss slå fast att arbete för produktionen på kontorets område är bra, men det används bara för att förbättra levebrödet i viss utsträckning. Det är inte alls en del av den militanta rörelsen för att omvandla och bygga samhället.

Om det är så, vart skall man åka och kämpa för att härda sig i den konkreta rörelsen? Enligt de nya positiva förhållandena, är de bästa områden att åka: 1) kooperativen, och 2) olika statligt ägda fabriker och statliga arbetsplatser.

Det är där kampen förs för att omvandla och bygga samhället. Där samlas och tillämpas partiets åsikt, ståndpunkt, och politiska, ideologiska och organisatoriska linjer på ett konkret sätt. Där samlas arbetar-massornas, fattigböndernas och de lägre mellanböndernas goda egenskaper. På dessa ställen avskaffas det privata, individuella ägandet och det offentliga, kollektiva ägandet etableras och stärks.

Det verkar som om de revolutionära kadreerna i Phnom Penh hade en avsevärd rörelsefrihet *och* kunde delta i diverse aktiviteter i augusti 1975. Artikeln ger trots allt bara en del kadrer goda råd och påpekar att de borde överväga olika sätt att hjälpa rörelsen. Men det är osannolikt att så var fallet. Min gissning är att denna speciella artikel (fem sidor av 80 i partiets interna månadstidning) skrevs av en anhängare till kulturrevolutionen. Författaren tvingades nöja sig med en försiktig anmärkning om den psykologiska klyfta som öppnade sig mellan kadreerna och folket under Pol Pot, och orsakade högst troligt avsevärd oro i denna fraktion (och andra) i partiet, eftersom han eller hon inte satt på en tillräckligt starkt position för att driva kulturrevolutionens linje fullt ut. Att författaren bara kunde föreslå att kadreerna skulle övertalas att ta upp en av flera alternativa framtida aktiviteter visar vem som nu hade kontrollen över partiets ideologiska maskineri (som den politiska skolningen av *nya* kadrer). Betecknande nog sägs den viktigaste politiska striden (av taktiska orsaker?) vara kampen att avskaffa "det privata individuella *ägandet*" (se nedan), vilket är grunden till artikelns titel. Dessutom betonas inte parollen "tjåna folket" (en avgörande punkt i kulturrevolutionens ideologi) här. Det som betonas är kadreernas politiska utveckling, kanske för att det också var viktigt för Pol Pot-gruppen: inte nödvändigtvis för att gynna folket genom att förbättra levnadsstandarden och öka deras tillgång till beslutprocessen, utan för att hindra uppkomsten av en *materiellt* privilegierad samhällselit. Dessa frågor kan givetvis kopplas samman, men författare försökte inte (eller kunde inte) göra det.

Så det förefaller som om Pol Pot-gruppen definitivt höll med om en sida av kulturrevolutionens ideologi, det vill säga de delade (av andra orsaker) det ideologiska intresset av att förhindra uppkomsten av en "ny borgarklass". Pol Pot-gruppen ville inte att en materiellt girig samhällselit av den sort som tidigare *sålt ut landet till utlänningarna* skulle vara en del av Kampuchéas framtid. Artikeln i partiets tidskrift står inte i motsättning till detta mål. Men det höll uppenbarligen på att utvecklas en annan, "patriotisk" samhällselit, och den revolutionära oppositionen mot Pol Pot-gruppen verkar inte ha kunnat göra annat än protestera.

Vad betoningen av kollektivism på folklig nivå står för under perioden 1975-78 är svårare att få kläm på ideologiskt. Ett av de kännetecken och den självbild som Pol Pot-regimen framhävde för omvärlden var det kollektiva arbetet, med hela landet som "en enorm arbetsplats". Men enligt tre flyktingar som intervjuades i olika delar av Thailand, sattes arbetsmålen 1977-78 för vad man i ett socialistiskt system skulle kalla mer "avancerade" arbetslag, det vill säga ungdomsgrupper och rörliga specialistgrupper, upp på individuell basis. Varje arbetare tilldelades en viss mängd jord (vanligtvis tre kubikmeter) som varje dag skulle flyttas för att bygga bevattningsanläggningar(35), eller ett speciellt område (vanligen en sjättedels hektar) skog att röja.(36) Om målet uppfylldes, sa flyktingarna, fick den berörda personen den dagen en större ranson ris eller risgröt. Ibland, bara om och när målet var uppfyllt, fick arbetaren sin normala ranson. Det bekräftar Francois Ponchauds beskrivning av "de dagsbeting som krävdes av arbetarna", som rapporterades till honom av flyktingar 1978:

... till exempel i Preah Net Preah: ”4 till 5 kubikmeter jord som skulle grävas varje dag av en man, 2½ till 3½ för en kvinna, 2 kubikmeter för ungdomar, eller till och med 5 kubikmeter för 2 ungdomar. På kvällen måste vi gräva ytterligare en kubikmeter. De som inte klarade av att fullfölja dessa normer fick matransonen minskad eller den kunde till och med hållas inne”.(37)

I byn Sang Nokor, distriktet Kompong Svay i Kompong Thom, hade arbetet varit kollektivt åtminstone sedan personer som evakuerats från Phnom Penh anlände i maj 1975. Lokala bönder och tidigare stadsinvånare arbetade tillsammans på fälten och på bevattningsprojekt i arbetslag med speciella uppgifter och grupp mål. I mitten av 1977 anlände så kadrer från den sydvästra zonen och ersatte samtliga distriktsledare, som var ”mjuka”. Nykomlingarna var ”mycket hårda”, och de ”dödade många människor under andra halvåret 1977”. Tilldelningen av mat minskade, eftersom folk inte längre tilläts skaffa sig egna ransoner i tillägg, och bara fick äta det som serverades i de kommunala matsalar som upprättats i början av året.

Men arbetssystemet förändrades också. Under plantering och skörd måste varje person varje dag arbeta på ett område som mätte 10 gånger 100 meter. Varje individ kunde sluta arbeta när de var färdiga med sitt dagsverke, men de måste fullfölja det personligen även om de var sjuka. På de bevattningsanläggningar som byggdes av befolkningen i Sang Nokor måste varje arbetare flytta fem kubikmeter jorde per dag, en tung uppgift enligt uppgiftslämnarna.(38)

Enligt en annan flykting som intervjuades i Australien 1976, betonade regimens kadrer inte bara *nationell* ekonomisk självständighet (som kulturrevolutionens Kina gjorde) utan också, i tal till folket i Battambang 1975, *individuell* självständighet gentemot andra arbetare.(39) Det behövs mer systematiska undersökningar, men det verkar troligt att kulturrevolutionens kollektivistiska ideologi inte tillämpades troget i byarna i Kampuchea, i synnerhet 1977-78.

De kommunala matsalarna, som hade upprättats över hela Kampuchea i mitten av 1977, kan sägas vara inspirerade av ”ultravänsterns” idéer från början av kulturrevolutionen och det stora språnget i Kina. Men matsalarna bidrog delvis till att skärpa kontrollen över både administration och befolkning, vilket jag kommer att undersöka senare. Avsikten med dem var att förhindra privat hamstring av mat inför flyktförsök eller uppror, och att förse myndigheterna med ett redskap, för *daglig* ”belöning och bestraffning”, på den mest grundläggande mänskliga nivån. Regimens propagandafotografier från de kommunala matsalarna 1978 visar också en puritanism: kvinnorna satt för sig och männen för sig.

Ett viktigt mål för Pol Pot-gruppen verkar ha varit en sorts moraliskt lika mycket som materiellt oberoende. I en diskussion om situationen i de befriade zonerna under kriget, anmärkte tidningen *Tung Padevat*:

... Ibland måste vårt folk till och med visa tacksamhet mot handelsmännen eftersom de gav dem ris när det var hårda tider. Det var det som sårade vårt parti allra mest. Vi hade vår egen revolution, vår egen statsmakt och vårt eget land. Ändå var vi inte våra egna herrar...

När (handelsmännen) gav revolutionen 100 eller 200 riel, 10.000 eller 20.000 riel *fick de oss att känna* att de var så generösa mot oss. Så de tjänade inte det nationella befrielsekriget eller folkets livsuppehälle alls... De åkte dit de ville. (Min kursivering.)

Ett tusenårigt intresse för *symboler* visade sig senare bland annat i sprängningen av nationalbanken i Phnom Penh, jämnandet av den katolska katedralen med marken, och i att de undvek ord som ”Khmer” (fram till 1978, då det hade gått anständigt lång tid) och ”republik” bara därför att Lon Nol-regimen hade betonat dem. Men detta intresse fanns redan innan segern. 1973, fortsätter tidningen:

var vår stat en underhuggare till dem... Staden Kratie uppvisade samma tecken som det gamla samhället. Honda-motorcyklar körde upp och ner för gatorna som förut, medan våra gerillakrigare gick i dammet klädda i trasor. *Detta visade* att de fortfarande var herrar medan vi var gendarmer som på Norodom Sihanouks tid, som på Lon Nols tid... (Vår kursivering.)

Knutet till detta är gruppens uppenbara åsikt att människor i grunden motiveras av antingen patriotiska känslor eller förräderi, och inte av materiella intressen:

Vi lät dem göra profit, rimlig profit... Den vanlige handelsmannen gjorde det, men de andra gjorde det inte. Vi var inte korrumperade. Under oss kunde de... sälja varor till hur höga priser de ville för att göra en omåttlig profit... men de ville inte göra det.

Och vad gällde "hantverk och industri",

... var vår politik att tillåta den privata sektorn att fungera på detta område. Men kapitalisterna vägrade foga sig. Bara vår stat var aktiv.

Enligt samma världsuppfattning betraktas egendomsförhållandena som oberoende av samhällets materiella krafter. I en diskussion om året 1975 säger tidningen:

Vårt nuvarande system har överträffat det folkdemokratiska systemet. Vad gäller den ekonomiska produktionen är det ännu inte ett socialistiskt system. Men när det gäller egendomsförhållandena är det redan socialistiskt.

I själva verket är det specifikt *privategendomen* som ett uttryck för ekonomisk makt som betraktas som en stor fara.

Privategendomen.. har inte kraft att gå emot oss. Eftersom vi inte ger den tid att stärka sig och utvidga sina styrkor kommer den ofelbart att falla samman och försvinna. Om vi hade behållit Phnom Penh skulle den haft mycket styrka. Det är sant att vi var starkare och hade större inflytande än den privata sektorn när vi var på landsbygden. Men i Phnom Penh skulle vi ha blivit deras underhuggare. Men vi behöll dem inte i Phnom Penh. Följaktligen har privategendomen ingen makt.

En *politisk* taktik, utrymningen av städerna, betraktas som ett sätt att ta itu med en fiende som inte anses ha så mycket *samhällsekoniskt* innehåll, eller vars mest farliga delar inte är samhälls-ekonomiska. Av samma anledning måste man ta itu med fienden på ett politiskt skoningslöst sätt. Trots att man avskaffat deras samhällsekoniska bas, anses borgarklassen fortfarande vara ett ständigt och svårt hot, av nästan moraliska skäl.

Borgarklassen har ingenstans att ta vägen. De har blivit underhuggare till arbetarnas och böndernas makt. De har tvingats genomföra kroppsarbete precis som bönderna. Dessa människor är nya bönder som kommer från borgarklassen...

Deras ekonomiska grund har fallit samman men DERAS UPPFATTNINGAR ÄR DESAMMA, DE HAR KVAR SINA STRÄVANDEN. Därför fortsätter de att gå mot revolutionen. Huruvida de kan genomföra sina handlingar mot oss är det konkreta villkor som manar oss att fortsätta revolutionen. (Betoning i original.)

På grund av den politiska och moraliska, snarare än samhällsekoniska och historiska, karaktären på fienden och kampen mot honom, kan han besegras med hjälp av i första hand taktiska metoder. De objektiva villkoren är nästan ointressanta. I sitt tal 1975 anmärkte Pol Pot:

Vår seger.. har inte uppnåtts av en slump, och inte heller har den möjliggjorts med hjälp av faktiska förhållanden. Den blev möjlig därför att vi gjorde perfekta, allsidiga förberedelser..

Sedan anger Pol Pot fyra orsaker till segern 1975. Uppenbarligen anser han att de taktiska/organisatoriska faktorerna är viktigare än de samhällsekoniska/historiska, som till exempel kampen mellan sociala klasser.

1. "CPK:s [kommunistpartiets] effektiva och korrekta ledarskap"
2. "vårt folk är mycket modigt.. och i synnerhet har de organiserats i kooperativ... sedan 1973."
3. "av sekundär betydelse [var] den ökade produktionen och leveranserna av mat till de bakre områdena".
4. "även om det är av bara sekundär betydelse får vi inte glömma stödet vi fick från världen."

Taktikens och den administrativa organisationens företrädare framför sociala frågor uttrycks också i

en annan artikel i *Tung Padevat*:

Jordreformen är inte en fas. Vi har redan genomfört det. En del av oss vet inte ens om att vi har tillämpat den. Det innebär att det inte har funnits några större hinder. Det är på grund av att jordreform innebär att ta jord från ägarna och ge tillbaka den till de enskilda bönderna. Nu är jorden kollektivets egendom... Vi har tillryggalagt perioden av jordreform med lätthet.

Administrativa åtgärder skulle på mycket kort tid omvandla hela samhället fullständigt, under förutsättning att de beledsagades av uppbygget av en ny moralisk/politisk värld.

Det bästa exemplet på den överhöghet som "moraliskt oberoende" åtnjöt i Pol Pot-gruppens ideologi är följande stycke ur *Svartboken*. I mitten av 1972, sägs det,

[hade] Vietnameserna... hamnat i ett läge där de måste nappa på amerikanernas lockbete, nämligen

1. upphöra med kriget och genomföra val
2. motta amerikansk hjälp på över 3 000 miljoner dollar...

Vietnameserna accepterade att förhandla med amerikanerna och genomföra eld upphör därför att de inte längre kunde fortsätta kriget och därför att de lockades av det som amerikanerna vinkade med.[sid 38]

För Pol Pot-gruppen var den materiella och sociala betydelsen av detta "lockbete" ovidkommande (liksom det faktum att det hade varit, och var, en *seger* för Vietnam om man klämde ur USA ens en liten gnutta). Utifrån deras moraliska synsätt, som var helt åtskilt från det kampucheanska folkets materiella belägenhet, är ett "lockbete" från utlänningar inte "rent".

Och om författarna till 1973 års historia höll med om att "den faktor som leder till seger [är] det marxist-leninistiska partiet", intar de helt klart en historisk och materialistisk ståndpunkt. De betonar partiets "proletära klass"-karaktär och betonar vikten att få "kontroll över kampen mellan samhällsklasserna". I en detaljerad diskussion av den koloniala perioden, skriver de:

Om vi talar om styrka, ser vi att vårt folk, i synnerhet bönderna, är en mycket mäktig kraft, ryggraden. Men denna kraft besegrade inte fienden eftersom den inte fick vägledning från partiet och inte hade någon proletär klassarmé, ingen proletär klasspolitik och proletär strategi i kampen mot fienden.

På grundval av dessa erfarenheter fortsätter vi att utkämpa vår folk- och demokratiska revolution genom att ena folkets styrka, i synnerhet bönderna, med det marxist-leninistiska partiet och den proletära klassen.

Vilka kvalitéer krävdes för att bilda partiet vid den tiden? Då fanns det för få proletärer i vårt land. Så deras kamp var svag... Vi kunde inte bilda partiet i vårt Kampuchea eftersom antalet proletärer och deras kvalitéer inte var tillräckliga för att leda revolutionen vid den tidpunkten. Under tiden grundade vi oss på vår uppfattning om att vårt nationella samhälle skulle uppstå i vårt land. Denna uppfattning var: Vårt land är ett underutvecklat jordbruksland. Det lider under den franska imperialismen koloniala ok... Den grundläggande motsättningen var mellan bönderna och de franska imperialisterna, och mellan bönderna och feodalherrarna. Ur detta uppstod en mycket mäktig proletär revolutionär klassrörelse.

Segern betraktas som historiskt oundviklig, så de motgångar partiet drabbas av är "mot" den samhälleliga utvecklingens "huvudfåra". Men trots det måste partiet anpassa sig till denna utveckling. Man måste "alltid luta åt marxismen-leninismen och vara hängiven klasskampen för att kunna ta makten, genom att utplåna fiendens regim och upprätta en arbetarnas och böndernas regim, och skapa klassglöd och ursinne. Denna glöd och detta ursinne måste väckas utifrån dagens motsättningar, vare sig de är stora eller små." Men detta är svårt att uppnå.

Var noga med att ha med arbetarklassens ideologi och organisering i sammansättningen av partiets led. Vårt parti bildades i ett underutvecklat jordbruksland. Partiet uppstod följaktligen huvudsakligen ur en jordbruksrörelse. Bönderna i vårt land är hårt förtryckta av imperialisterna, feodalherrarna och borgarklassen. Det finns alltså en god grund för revolutionens uppbygge. Men våra bönder är fortfarande inte av arbetarklasskaraktär. De har fortfarande en speciell bonde- och jordbruksnatur. Partiet består av element från medelklassen och intellektuella, av vilka en stor del fortfarande har kvar sin ursprungliga struktur och natur.

För att göra partiets natur mer arbetarklassmässig, måste det följaktligen i högsta möjliga grad

koncentrera sig på arbetarklassens stämningar och upprätta den marxist-leninistiska ideologin bland partiets medlemmar... Partiets ledande kretsar måste till sin majoritet bestå av arbetare.

Pol Pot-gruppen visar inga tecken på att bekymra sig om denna punkt. För dem var det bönderna, och i synnerhet de *unga* fattigbönderna, som var revolutionens kärna. I september 1977 delade Pol Pot in det förrevolutionära kampucheanska samhället i fem klasser: ”arbetarklassen, bondeklassen, borgarklassen, kapitalistklassen och den feodala klassen... Bland alla konflikter, framstod den mellan bönderna och jordägarna klarast.” Betecknande nog hävdade Pol Pot att ”bönderna led under förtryck från alla andra klasser”, inklusive arbetarklassen.(40) Det hade inte alltid varit partiets analys. En radioutsändning från den kampucheanska motståndsrörelsen 1 maj 1971 hade anmärkt: ”I Kampuchéas historia av kamp... utgjorde Kampuchéas arbetare och bönder en grundläggande kraft, där arbetarna alltid var de mest avancerade, de modigaste och den mest aktiva förtruppen”.(41)

Den avgrund som skiljer dessa två politiska världsåskådningar illustrerades tydligt av att man efter 1975 ersatte fabriksarbetarna i städerna med unga militärer, till största delen av fattig bondebakgrund, och av det faktum att Pol Pot-regimen inte översatte ett enda av den marxist-leninistiska ideologins verk till Khmer och på så sätt gjorde dem tillgängliga för studier.

Partiets och militärens organisering under Pol Pot-regimen

Pol Pot-gruppens marxist-leninistiska inflytande visade sig kanske framför allt i dess sätt att använda kontrollmetoder och organisatorisk taktik som var mycket lika det stalinistiska Rysslands. (Men i Pol Pots fall är det svårt att se detta inflytande i *ideologiska* termer, med tanke på att han deltog i en ungdomsbrigad i Jugoslavien 1950, två år efter den bittra brytningen mellan Stalin och Tito.(42) Detta var utan motstycke för en sympatisör till det då pro-stalinistiska franska kommunistpartiet.) Man syftade till en i stort sett total makt genom kontroll över både den militära organisationen och över partiapparaten ledning. Pol Pot hade i varje fall sedan 1973 varit både parti-sekreterare och ordförande för partiets militärkommitté. Det var först senare han fick kontroll över de lägre nivåerna inom partiet och centralkommittén.

Från och med 1973 förekom ”koncentriska” utrensningar av kadrer i regioner, provinser, distrikt och byar. Partiledningen organiserade träningsprogram, vilka oftast bara var kända av partiledningen, för att få fram en allt tuffare kader för att kontrollera befolkningen. Varje ny grupp av kadrer avrättades vanligen av den grupp som ersatte den. På så sätt hamnade den lokala administrationen alltmer under central kontroll. Den lokala kadern fick allt mindre rörelsefrihet och de var också väl medvetna om sina föregångares öden och den accelererande hastigheten på händelserna.

(Under 1977-78 tvingades man rekrytera allt fler kvinnor och ungdomar till träningsprogrammen och administrativa uppgifter, ett tecken på hur omfattande den mänskliga tragedin var under denna blodiga process i Demokratiska Kampuchéa.)(43)

Utplånandet av viktiga ledare inom partiet under 1960- och 70-talen, händelser som offren tycks ha varit helt oförberedda på, innebar också att Pol Pot-gruppens ställning stärktes. Ieng Sary förnekade vid ett samtal 1973 med kampucheanska kadrer och revolutionärer bosatta i Europa, att det fanns ett aktivt kommunistparti i Kampuchéa. Gruppens arbete hölls alltså hemligt. (Ieng Sarys uttalande kan också bero på att Pol Pot-gruppen misslyckats med att få full kontroll över partiet.)

På ett vidare plan kan Pol Pots väpnade styrkors skoningslösa brutalitet bara förstå utifrån att de flesta av dem hade *tränats* till att upprätthålla makten med sådana medel, vilket utan tvekan var nödvändig många gånger.

Motsättningarna inom partiet

Det är uppenbart att det så tidigt som under mitten av 1960-talet fanns betydande motsättningar inom kommunistpartiet i Kampuchéa, och oerhört stora skillnader i fråga om ideologi och taktik mellan ledarna. Men hur lyckades de då arbeta tillsammans inom samma rörelse?

En del av svaret är naturligtvis att de inte gjorde det i något större utsträckning. Partiet var litet, särskilt under 1960-talet, många av dess medlemmar var i Nordvietnam eller i Kina och de andra var medlemmar i självständiga gerillagrupper utspridda över landet. Från 1970 verkar de i själva verket ha arbetat utifrån sin egen politik i olika regioner, Pol Pot-gruppen i nordöst och norr, den provietnamesiska gruppen i öst, och den ”kulturrevolutionära” gruppen i sydväst. Enligt *Svartboken* ”[ägde i] juli 1975 då Kampuchéas Revolutionära Armé bildats i hela landet... en ceremoni rum där de olika zonerna överlämnade sina väpnade styrkor till Centralkommittén”[sid 44] och centralkommitténs ledare Pol Pot höll sitt långa tal.

Det faktum att det fanns *tre* fraktioner gynnade organisationsenigheten mer än om det bara hade funnits två. Varje grupp såg utan tvivel tänkbara allierade bland medlemmar i de andra grupperna som de hoppades kunna spela ut mot den tredje. Det fanns uppenbarligen ett samarbete mellan medlemmar i grupp 2 och 3 mot Pol Pot-gruppen. Men det var inte starkt nog och hade påbörjats för sent för kunna förhindra Pol Pot-gruppens avgörande övertag. Grupp 2 och 3 verkade ha en mycket närmare gemensam grund i marxismen-leninismens ideologi än vad någondera gruppen hade med Pol Pot.

Vissa personer var naturligtvis i högre grad än andra inställda på kompromisser för den interna enighetens skull. Men det skadade förmodligen bara dem själva. Följande passage i partihistorien från 1973, det år då Pol Pot-gruppens utrensningar började riktas särskilt mot medlemmar av den grupp som dokumentets författare tillhörde, är verkligt ironisk:

... politiska motsättningar och medlemmar som är uppsplittrade i partisangrupper är en varningssignal och en fara för partiet. Dessa problem orsakar oro och lidande, därför att i stället för att angripa fienden utanför, erbjuder vi vårt eget kött som byte för fienden...

Det var under denna period Pol Pot uppnådde sin position som partiledare.

Synen på böndernas roll

Det *fanns* trots allt en viss gemensam ideologisk grund. Viljan att förhindra uppkomsten av en materiellt privilegierad klass bland kadrerna tycks till exempel ha förenat Pol Pot-gruppen och den ”kulturrevolutionära” gruppen. Alla tre grupperna lade också stor vikt vid att mobilisera bönderna. Kampuchéanska socialister såg antagligen detta som ett medel för bönderna som grupp att förbättra sina sociala rättigheter och spela en politisk roll utifrån sina materiella intressen. 1970 talade man officiellt om Kampuchéas bondförening, ledd av Chou Chet(44), och ännu 1975 meddelade ett dokument från Röda khmererna som erövrades i strider nära Phnom Penh att det fanns en förening för bönder. Pol Pot-gruppen förlitade sig också utan tvekan på bönderna, men på ett annorlunda sätt. Största vikten lades vid de fattigaste 30 procenten, i praktiken noggrant skilda från de ca 40 procent, som var mellanbönder. De fattigaste utgjorde den mest dynamiska sociala kraften, eftersom deras enorma fattigdom betydde att de hade allt att vinna och ingenting att förlora i en social revolution. Men Pol Pot-gruppen förlitade sig mer på enstaka *medlemmar* av denna grupp än på de fattiga bönderna som grupp. Chou Chet och de ovan nämnda bondesammanslutningarna försvann spårlöst efter 1975. Trots att Pol Pot-regimen uppmuntrade nationella kvinno-, arbetar- och ungdomsföreningar fick aldrig bondesammanslutningarna något stöd. Förvisso existerade inga i praktiken.

Att Pol Pot-styrkornas så extremt litade till stöd från ungdomen och marginaliserade samhällsgrupper som bergsfolken visade att de misslyckats (eller inte ämnade) mobilisera bönderna *som klass*. Den *Svartbok* som regimen producerade i september 1978 gör en klar politisk distinktion mellan bergsfolken och Khmer-bönderna på slättlandet (liksom mellan partiledningen och kadrerna).

I nordöstra Kampuchéa hade vietnameserna svårigheter med att tillämpa sin strategi för här fanns ledningen för Kampuchéas Kommunistiska Parti. De försökte vinna befolkningen i nordöst för sig, men

misslyckades... Visst var befolkningen i nordöst liten (30-40000 invånare), men vietnameserna fruktade dem mycket eftersom de var delaktiga i den kampucheanska revolutionen.[sid 13]

Men, fortsätter *Svartboken*:

I slättregionerna lyckades vietnameserna vinna vissa element bland folket och kadreerna.[sid 13]

1963 flydde Pol Pot och Ieng Sary i hemlighet från Phnom Penh till folken i nordöstra regionen(45), och tillbringade förmodligen en stor del av de följande fem åren där. Utöver att vara kommunistpartiets nationelle sekreterare, var Pol Pot också partisekreterare i nordöstra zonen mellan 1968-70(46), under en period när en del av zonens stammar gjorde uppror mot Sihanouks regim. Åtminstone under maj 1970, när Pol Pot befann sig utomlands, "ansvarade" både "kamraterna Ieng Sary och Son Sen för nordöstra zonen".(47) I juli 1975 sa Pol Pot att hans rörelse "lämnade djungeln" och speciellt de "avlägsna" jordbruksområdena.

Vi litade till folket och för att kröna det var alla dessa människor bara lokala fattiga personer från avlägsna jordbruksområden... där det bara bodde fattiga som behövde allt, inklusive mat."(48)

1978 berättade Pol Pot för de jugoslaviska journalisterna att han kände "dessa nationella minoriteter mycket väl", och betraktade dem som sina starkaste anhängare. 1977-78 sattes mer än tvåhundra utbildade khmerer som 1976 hade återvänt från Frankrike i arbete på fälten i norra delen av provinsen Kompong Cham. De övervakades av 30 soldater under ledning av en 24-årig stam medlem från nordöstra området vid namn Kan. Enligt en av dem var Kan inte utbildad, men han hade en "mycket stark revolutionär uppfattning. Pol Pot anställer många från bergsstammarna eftersom de är trofasta".(49)

Detta uttalande styrks av andra källor, som tyder på att ett oproportionerligt stort antal medlemmar från stammarna Jarai, Brou, Tampuon och Stieng anslöt sig till Pol Pots styrkor 1968-76. Det är betecknande att den laotiska minoriteten i nordost (och minoriteter på andra ställen) verkar ha varit ett undantag till detta.

Så trots den övergripande enigheten om principen att mobilisera bönderna, fanns det allvarliga politiskt-praktiska skillnader bland Kampuchéas kommunister, där Pol Pot-gruppen tenderade att rekrytera på individuell basis från små samhällsgrupper, och från de mycket unga.

En viktigare källa till enighet var den starka betoning alla tre fraktionerna gav nationalismen, utan tvekan *delvis* på grund av den kampucheanska revolutionens verkliga erfarenheter. Till och med de hårdnackat internationalistiska författarna till 1973 års historia närmade sig i *viss* utsträckning Pol Pot-gruppens perspektiv när de gav kadreerna rådet att

... lära av de utländska partiernas erfarenheter för att fullkomna vårt parti, och bygga det i enlighet med den kampucheanska revolutionens verkliga läge. När vi lär av de utländska partiernas och den internationella kommunistiska och arbetarrörelsens erfarenheter, måste vi också ta hänsyn till nutidens komplicerade problem, principerna om oberoende och andan att behärska händelserna, och även komma ihåg teorin att studera både goda och dåliga exempel och överväga om de skall användas eller ej, utifrån vårt partis och vårt lands verkliga tillstånd... Men samtidigt har partiet också haft flera dåliga erfarenheter av att lära från och kopiera utländska erfarenheter. Å ena sidan gjorde det oss helt okunniga. Å den andra hindrade det, och ibland till och med förstörde, den revolutionära rörelsen och framstegen att organisera partiet.

I dessa fall är det bättre att inte lära något från utländska erfarenheter.

Det är inte troligt att det syftar på Genève-konferensen 1954, som dokumentet på andra ställen beskriver som en "seger". Troligen är det en anspelning på slutet av 50-talet, när enligt dokumentet "revisionismens inflytande utomlands.. gav upphov till förvirring i de politiska teorierna och försvagade situationen för revolutionen". Det kampucheanska partiet verkar ha reagerat på samma sätt som det vietnamesiska när Chrusjtjov ledde in Sovjetunionen i en period av "fredlig samexistens" med USA och minskade stödet till kämpande revolutionära rörelser. Efter att

kortvarigt ha lutat åt kinesernas anti-revisionism och stöd till den väpnade kampen, lockades Vietnam uppenbarligen tillbaka till Sovjetunionen av Brezjnevs ökade stöd till den vietnamesiska befrielsekampen efter 1964. Men för det kampucheanska partiet var det redan försent:

Det var perioden av revisionism som krossade vårt parti.

Och den avgörande effekten blev att den kampucheanska revolutionära nationalismens främlingsfientliga, chauvinistiska inflytande fick ytterligare bränsle.

Pol Pot-gruppens uppkomst

Sedan kommunistpartiet till följd av polisens förföljelser förlorat många medlemmar under 1959, sammankallades en partikongress 1960. 1977 hävdade Pol Pot att partiet ”verkligen föddes” vid den ”första kongressen”, vilken, som han sa, antog en politisk linje oberoende av det vietnamesiska partiets.(50) 1973 års historia, som kallar mötet ”den andra generalförsamlingen”, beskriver det snarare som ett betydande genombrott för organisationen vid en tidpunkt när man försökte få ”ordning på verksamheten” efter en period av tillbakagång, och säger att den fattade beslutet att ”bilda Kampuchea marxist-leninistiska parti”. Vilken politisk linje som än antogs tycks det inte ha varit en stor seger för Pol Pot-gruppen. Partiet valde Tou Samouth till sin ledare.

Så vitt jag vet hänvisar Pol Pot-gruppen bara en gång till Tou Samouth: i den första upplagan av *Svartboken* i september 1978. Där kan man läsa att under 1946,

... fick vietnameserna anstränga sig för att få kontakt med andra khmerer från Kampuchea Krom sådana som Lam Phay, Son Ngoc Minh, kallad Achar Mean, Tou Samuth kallad Vinh. Lam Phay, som var son till en storgodsägare, hade studerat i Frankrike. De två andra var buddhistiska munkar...

I sydväst levde Son Ngoc Minh, Lam Phay och Ton Samuth på vietnamesisk jord i Hatien. (Den före detta khmeriska provinsen Peam). Den ansvarige vietnames som ledde dessa khmerer var Nguyen Than Son, en stor godsägare från sydvietnam. Han var ansvarig inför den vietnamesiska centralkommittén för hela Kampuchea...[sid 9]

Intressant nog erkändes Tou Samouth som rörelsens ledare i en broschyr som den kampucheanska kommunistiska rörelsen gav ut 1953, där han beskrevs som ”en präst med auktoritet som har byggt upp den sydvästra befriade zonen”.(51) *Svartboken* fortsätter:

... dessa personer [stod] helt under vietnamesernas ledning och stödde sig helt på dem. De klarade inte av någonting och begrep ingenting. Vietnameserna bestämde och ordnade allt. När de sedan efter Genèveavtalet övergavs av vietnameserna kunde de ingenting uträtta. Eftersom de var marionetter förstod de ingenting av politiken, de var odugliga och intog inte en revolutionär ståndpunkt. Efter Genèveavtalet, när uppdraget att leda revolutionen ålåg dem, var de oförmögna att påta sig det. Vid detta tillfälle tillsatte vietnameserna en provisorisk ledningskommitté Inte förrän 1957 informerades ett begränsat antal revolutionärer om detta. I denna kommitté satt Sieu Heng, Son Ngoc Minh, Tou Samouth och ytterligare två eller tre mindre kända personer.

När denna av vietnameserna upprättade provisoriska ledningskommitté efter Genèveavtalet lämnats på egen hand föll den samman som ett korthus vid minsta vindpust, utan att någon nuddat det.

Dock fanns det i Kampuchea verkliga revolutionärer som kunde möta situationen. De fortsatte att fullfölja sina revolutionära uppgifter...[sid 18]

Under perioden efter 1960 års kongress tillkännagav Sihanouk offentligt att Thou Samouth var aktiv underjordiskt i Kampuchea, och beskrev honom som ”den berömde Setha”.

I mars 1978 sa Pol Pot till de jugoslaviska journalisterna att han hade blivit tillförordnad partisekreterare efter 20 juli 1962, när den icke namngivne partisekreteraren ”kidnappades av fienden”. Intressant nog bekräftar författarna till 1973 års historia att den person som försvann då var partisekreterare Tou Samouth:

... 20 juli 1962 kidnappades kamrat T.S.M, partiets sekreterare, av fienden och försvann spårlöst. Det var en stor sorg för partiet som just hade reorganiserats.

Det är uppenbart att Pol Pot-gruppen inte kände någon sorg över att en vietnamesisk ”marionett” försvann. Vietnamesiska påståenden att Pol Pot själv ”inte var främmande för denna eliminering” kan vara riktiga.(52) Det är intressant att i den andra mer ansedda och mest spridda versionen av *Svartboken*, rensades hänvisningarna till Tou Samouth bort ur de stycken som citerats ovan, möjligen med tanke på denna tvist. [Den svenska upplagan är uppenbarligen översatt efter den första upplagan – öa]

Hemlighetsmakeri

Pots ställning som partisekreterare bekräftades 1963. Det året gav han och många andra sig av till djungeln från Phnom Penh och satte därmed partiet på krigsfot. Några fler partimöten liknande det 1960 var nu svåra, för att inte säga omöjliga, att ordna.

Hemlighetsmakeriet och intrigerna som utmärkte partiets verksamhet vid denna tid, liksom utplånandet av ett stort antal av dess kadrer i slutet av 1950-talet, ger intryck av att bara ett fåtal människor var inblandade. Detta är förmodligen riktigt beträffande partitoppen. Men det saknades inte medlemmar på de lägre nivåerna. Lay Roget, tidigare kampucheansk student i Australien, berättade t ex 1976 för mig om ett besök som han som barn hade gjort tillsammans med sin farbror i en by i Pursatprovinsen 1963. Bybor, som rest ner från områdena kring Leach, berättade där om en karavan av ”två eller trehundra oxkärror” som just hade anlänt dit från Takeo-provinsen och i hemlighet tagit sig genom de oländiga Elefantbergen i sydväst och långt in i Kardemummabergen väst. Dessa människor leddes inte av någon ur Pol Pot-gruppen.(53)

1965 lämnade Pol Pot Kampuchea för att tillbringa fler månader i Hanoi och uppenbarligen också ett år i Kina. Deng Xiaoping och Liu Shaoqi innehade vid den tidpunkten lämpliga partiställningar i Kina för att ta emot den kampucheanska delegationen.

Kampucheanska kommunistpartiets förhållande till Vietnam

I slutet av ett kapitel med rubriken ”Strategin om en 'Indokinesisk federation' under Ho Chi Minhs Indokinesiska Kommunistiska Parti”, diskuterar *Svartboken* händelser under 1955 och slutar märkligt nog med dessa ord:

1966 konsoliderade och befäste Kampuchesas Kommunistiska Parti sitt ställningstagande för oberoende, suveränitet och för att lita till egna krafter, och de genomskådade klart vietnamesernas verkliga natur.[sid 14]

På ett annat ställe kan man läsa:

Från 1966, bedömde Kampuchesas Kommunistiska Parti läget så att det endast kunde finnas mellanstatliga eller andra offentliga relationer med Vietnam, ty mellan Kampuchesas revolution och den vietnamesiska fanns en grundläggande motsättning. Vietnameserna ville tillintetgöra Kampuchesas revolution för att sätta den under deras förmyndarskap.[sid 18]

Hade Pol Pot fått stöd för denna uppfattning när han var i Kina? Omöjligt att veta. Men en viktig utveckling ägde rum i Indokina. Från 1965 började stora mängder amerikanska trupper anlända till Vietnam, och uppenbarligen betraktade de vietnamesiska kommunisterna Sihanouk-regeringens neutralitet som alltmer värdefull, jämte möjligheterna att använda delar av Kampuchesas gränstrakter som fristad och för att transportera proviant. Enligt en Pol Pot-vänlig skribent:

... blev Sihanouks anti-amerikanska uppfattningar ytterst värdefull för vietnameserna... Motsättningen mellan det Vietnamesiska arbetarpartiets behov när det gällde befrielsen av södra Vietnam och det kampucheanska kommunistpartiets (CPK) behov när det gällde att sprida revolutionen i Kampuchea blev ytterligt skarp. Vietnams arbetarparti trodde troligen att CPK kunde lösa denna motsättning med hjälp av

någon variant på enhetsfrontstaktiken. CPK trodde troligen att denna taktik bara inte kunde fungera. Båda partierna ansåg att motparten bara tänkte i termer av sina egna intressen.(54)

Exakt. Men det är knappast bevis på en långvarig önskan från Vietnams sida ”att sätta [Kampuchéas revolution] under deras förmyndarskap” och så småningom tvinga in den i en ”Indokinesisk federation”. Inte heller är det bevis för ett påstående i en annan del av *Svartboken*:

För de vietnamesiska ledarna var problemet med befrielsen av Sydvietnam inte det största bekymret. För dem var Kampuchéaproblemet mycket viktigare.[sid 26]

Intressant nog är det inte alls säkert att ”CPK” vid denna tidpunkt trodde att ”någon variant på enhetsfrontstaktiken... bara inte kunde fungera”. Enligt 1973 års partihistoria:

... hade partiet ett ganska stort inflytande 1964... Samtidigt bidrog vår partiorganisation med sin del till den internationella revolutionen genom sin resoluta kamp mot imperialisterna, speciellt USA-imperialisterna och deras lakejer, till försvar för världsfreden.

Det syftar nästan säkert på partiets försök att stärka Sihanouk-regimens neutralitet för att hjälpa de vietnamesiska kommunisterna. Hou Youn, som satt i partiets centralkommitté och var en laglig representant i parlamentet, publicerade 1964 en bok där han helt klart uppmanade till ökad klasskamp *inom ramen för* den ”patriotiska” regimen, för att både förbättra böndernas levnadsförhållanden och stödja Sihanouks anti-amerikanska ståndpunkt.(55)

Även partihistorien från 1973 räknar Sihanouks förkastande av amerikansk hjälp 1963, avbrytandet av de diplomatiska förbindelserna med USA 1965, och den första Lon Nol-regeringens avgång 1967 till listan av viktiga segrar på 60-talet. Denna analys av mitten av 60-talet skiljer sig klart från Pol Pot-gruppens inställning, som den senare slogs fast i *Svartboken*.

Vilken officiell politik CPK än hade vid den här tiden är det utan tvekan så att intressekonflikten mellan den kampuchéanska och den vietnamesiska revolutionen i mitten av 60-talet var en produkt av amerikansk imperialism och inte av vietnamesiska territoriella ambitioner i Kampuchéa. Därför skulle deras intressen oundvikligen förr eller senare komma att sammanfalla, i synnerhet sedan de amerikanska anfällen hade avmattats. *Svartboken* inser detta och motsäger sitt tidigare uttalande om de vietnamesiska kommunisternas rätta natur med att tala om de ”ständiga rekommendationerna [1970] från ledarna i Kampuchéas Kommunistiska Parti att försöka bevara solidariteten med vietnameserna.”.[sid 36] Och så sent som 1975

... betraktade Kampuchéas Kommunistiska Parti ännu Vietnam som ett vänskapligt land med vilket Kampuchéa hade vissa meningsmotsättningar...[sid 43]

Det är svårt att veta om Vietnam lade någon vikt vid att Pol Pot ledde partiet 1962-65. Men vietnameserna var i vilket fall som helst villiga att ge ett visst stöd till det underjordiska politiska arbete som utträttades av kampuchéanska kommunister mot Sihanoukregimen. Enligt Timothy Carney berättade:

en representant för den nordvietnamesiska byrån för efterforskningar i Sydvietnam 1973 att sju år tidigare, 1966, hade vietnameserna organiserat en enhet, kallad P-36, för att stödja CPK. Enheten rapporterade direkt till politbyråmedlemmen Le Duc Tho. Dess syfte var att skola CPK-kadrer, utveckla propaganda och ge annan hjälp till det kambodjanska partiet. Innan Sihanouk störtades, tränades khmerer eller etniska vietnameser födda i Kambodja av P-36. De flesta återvände på CPK:s begäran till Kambodja 1970 som rådgivare.(56)

1967 tog revolutionen till vapen. På vems order? Enligt Pol Pots tal 1975:

... ägde ett väpnat uppror rum i provinsen Battambang i mars-april 1967... Men vid denna tidpunkt bad vårt parti att det skulle skjutas upp ett tag för att undersöka och sammanfatta motsättningarna och möjligheten att använda vapen.(57)

Och i ett offentligt tal 1977, sa Pol Pot att upproret 1967

... startades av folket självt. Vid den tiden hade inte partiets centralkommitté ännu beslutat om ett landsomfattande väpnat uppror. Folket i Battambang gjorde det först, eftersom bonderörelsens kamp var oförsvarligt obestämmd.(58)

Så enligt Pol Pots och Nuon Cheas(59) tal 1977 inledde ”partiet” sin väpnade kamp först 1968. Men i sydvästra zonen (där Phok Chhay var politisk kommissarie) spred centralkommittén i början av 1972 en officiell partihistoria, som anmärkte att ”från 1967 återupptog partiet den väpnade kampen. Händelserna vid Samlaut (Battambang) förbereddes på förhand...”(60) Det är möjligt att de kampucheanska anhängarna till kulturrevolutionen, som då var i full gång i Kina, var mer inblandade i upproret i Samlaut än Pol Pot-gruppen. (Och hade större tyngd i centralkommittén än Pol Pot-gruppen i början av 1972.) Det var definitivt denna grupp av personer som organiserade den viktiga demonstrationen i Phnom Penh 11 mars 1967, som krävde att regeringen skulle dra tillbaka sina trupper från området kring Samlaut.(61) Och senare samma månad flydde de ledande revolutionärerna Tiv Ol och Koy Thuon till djungeln efter att Sihanouk blivit rasande när de sjöng revolutionära kinesiska sånger under nyårsfirandet på ett universitet. Den första sammandrabbningen vid Samlaut ägde rum 2 april.

Vad gäller den tredje gruppen är författarna till 1973 års historia egendomligt oklara:

Vårt parti spelade rollen som ledare för den revolutionära kamprörelsen, det vill säga att driva politik med stöd av vapen, som det högtidligt förkunnat sedan 1968.(?) (sic)

På flera ställen tar dokumentet år 1967 som inledningen av nytt skede i partiets utveckling, men säger inte om det var därför att man inlett den väpnade kampen. Författarna antyder också att deras grupp inte heller var direkt inblandad i Pol Pot-gruppens beslut 1968 att ta till vapen:

Vår region (den östra regionen) *arbetade för att samarbeta med denna politiska rörelse* som stöddes av vapen i landet från 1968 till 1970... (min kursivering)

Det är helt klart att Pol Pot, åtminstone under 1970, hade den största auktoriteten i partiet. Men att genomdriva planerna inom andra områden förblev ett problem för honom. Och inte ett litet sådant.

De vietnamesiska trupperna i Kampuchea

18 mars 1970 störtades prins Sihanouk och ersattes av general Lon Nol, som utropade Khmerrepubliken. Lon Nol blev snabbt indragen i kriget i grannlandet Vietnam när han försökte få bort vietnamesiska kommunisttrupper från i stort sett obebodda områden längs ett smalt(62) område innanför den kampucheanska gränsen, där trupperna sökte fristad undan de amerikanska anfallen.

Således hade Sihanouk, som då levde i exil i Peking varifrån han ville organisera en revolt mot de som störtat honom, och vietnameserna, som nu trängt långt in i Kampuchea, gemensamma intressen vid den här tidpunkten.

Ett antal dokument, som togs i beslag av USA-armén från vietnamesiska kommunisttrupper under 1970, avslöjar i detalj motiven för och utformningen av den vietnamesiska rörelsen i Kampuchea.(63) En medlem i en säkerhetsstyrka som var stationerad i Kampuchea i slutet av april detta år sammanfattade läget så här:

Vår primära uppgift är att bekämpa USA i Sydvietnam. Vårt uppdrag i Kampuchea är en nödåtgärd.

Vi måste samarbeta med våra vänner i de områden där de finns. I områden där de inte finns skall vi ändå utföra uppdraget och sedan överlåta resultaten till våra vänner.

Vilka var ”våra vänner”? Uppenbarligen inte bara de kampucheanska revolutionärer som sedan länge var knutna till Vietnam, och vilka till huvuddelen fortfarande befann sig i Hanoi.

Det finns styrkor tillgängliga, men våra vänners ideologi och organisationsförmåga är dålig. Därför måste vi vara tålmodiga när vi ger hjälp till deras rörelse (eftersom deras förmåga att lära sig är svag måste vi använda förklaringar som passar deras kunskapsnivå när vi begär deras hjälp, eller när de begär att vi skall förse dem med vapen, medicin, mat, proviant, etc.)

Vi önskar att den vänskapliga sidan skall indoktrinera och motivera sitt folk, men detta kan inte genomföras omedelbart. Därför skall vi vara tålmodiga... Det krävs ansträngningar och entusiasm för att hjälpa denna rörelse. Vi måste betrakta våra vänners revolution som vår egen. Bara på detta sätt kan vi uppnå stora segrar.

... Relationerna med våra vänner är band mellan kamrater, grundade på kärlek, jämlikhet, ömsesidig respekt.

Få bort tanken att vi är ett "stort land" och att det vänskapliga landet är fattigt och svagt. Vi måste vara tålmodiga och måste sympatisera med våra vänner (ibland är en militär distriktsledare i det vänskapliga landet bara så bra som en soldat i vår armé).

(Ett antal av våra vänner anslöt sig till revolutionen först efter de senaste demonstrationerna.) Ge ömsesidigt stöd och dela våra vänners svårigheter, våra vänner har ingen regering ännu. (Efter att vi angrep fiendens poster tog våra vänner allt krigsbyte.) Vi måste förstå dem eftersom de har brist på många saker. Vi skall dela allt vi har med dem.(64)

I dessa ord känner man *både* den traditionella vietnamesiska förmyndarmentaliteten gentemot Kampuchea och ett genuint försök att bryta med denna mentalitet.

Ett cirkulär från "Kommandokommittén för Grupp 180" (uppenbarligen en beväpnad säkerhetsstyrka), daterat 16 april 1970, handlade om "Vägledning för uppgifter i Kampuchea". Det påminde de vietnamesiska soldaterna om att

När regeringen och förbunden sätts upp måste vi förbättra deras förmåga, så att de kan utföra sina arbeten själva.

Vi måste undvika intrycket att dessa organisationer startas av den Sydvietnamesiska befrielsearmén eller "Vietcong". Vi måste få dem att förstå att det är de som är härskare.

Dessutom måste vi få dem (speciellt buddhistmunkarna och de intellektuella) att förstå att den nuvarande kampuchianska revolutionen leds av Sihanouk och Fronten (Kampuchias Nationella Enhetsfront), och att den revolutionära styrkan tillhör de kampuchianska patrioterna. (Det är tillrådligt att säga till folket från arbetarklassen att den kampuchianska revolutionen leds av det kampuchianska Folkets revolutionära parti.)(65)

Vi måste också säga till dem att vi är deras vänner, motståndare till en gemensam fiende, och att vi alltid kommer att stöda dem helhjärtat. Vi måste förklara för dem att deras samarbete med oss inte innebär att de skall tjäna oss. (Förklaringen måste göras på ett försiktigt och taktfullt sätt för att undvika missförstånd.)

Trots att de hade gemensamma intressen med Sihanouk var vietnameserna uppenbarligen beredda att gynna en social revolution i Kampuchea. I januari 1970, när Sihanouk fortfarande satt vid makten, påpekade en resolution från sektionen J-12, förmodligen ett kontor i gränstrakterna, att den inte kunde hjälpa de kampuchianska kommunisterna så mycket som de önskade:

Kampuchea använder alltid hjälpen till oss när det gäller utspisning, inkvartering, resor och i synnerhet transporter för att pressa oss angående de Röda kampuchianerna genom att begränsa våra egna aktiviteter gällande utspisning och inkvartering (sic)...(66)

Och när de vietnamesiska trupperna gått in i april 1970 påpekade Grupp 180-cirkuläret:

När det gäller urvalet av medlemmar till regeringskommittéerna måste (de) vara verkliga patrioter som älskar folket (kampuchianerna). De måste hysa ett djupt hat till USA-imperialisterna och deras hantlangare, Lon Nol och Sirik Matak, och vara beslutsamma att störta dem.

Vi måste säkerställa att majoriteten av medlemmarna i regeringskommittéerna tillhör arbetarbondedeklassen. Det går att ta med en eller två medlemmar ur Sihanouks tidigare regering eller munkar, under förutsättning att de har folkets förtroende och med entusiasm är mot USA och dess hejdukar. Men de får inte tilldelas några viktiga poster som ordförande (för kommittén) eller ledare för militära och säkerhetsärenden.(67)

Vietnameserna krävde också att deras trupper i Kampuchea skulle ha ett mycket gott uppförande. Så tidigt som i mitten av 1969 anmärkte en kader i sektion J-12:

Efter att vi segrat kommer Kampuchea att leva sida vid sida med vårt land, ett fredligt land med en korrekt politik. Av detta skäl kan inte Kampuchea låta bli att stöda oss...

Den inställning som krävs av oss

1. Vi skall med fasthet ha inställningen hos en man som kämpar för en rättvis sak, och som segrar.
2. Vi skall behandla kampucheanerna som våra jämlikar. Vi skall vara vänliga men ständigt vaksamma.
3. När vi försöker vinna Kampuchea till vår sida skall vi betrakta Kampuchebas befolkning som vårt främsta mål och försöka vinna deras stöd...

Översikt av vår tidigare inställning:

Vi respekterade inte Kampuchebas territoriella oöverskänkelighet och såg ner på det kampuchianska folket. Exempelvis har vår utspisning, inkvartering och rörelse haft negativa effekter på det kampuchianska folkets levnadsstandard.(68)

J-12-resolutionen från januari 1970 säger:

Ansträngningar bör göras för att få stöd från det kampuchianska folket. Vi bör ge dem tillräcklig hjälp när det gäller sjukvård och socialvård. Vi bör uppmuntra dem att arbeta i produktionen och ge dem gynnsamma förhållanden för att få sin utkomst. Vi bör gottgöra folket för alla skador eller förluster som våra trupper orsakar, lösa alla missförstånd och problem, och stärka solidariteten och vänskapen mellan folket och oss...(69)

Enligt erövrade handskrivna noter rörande en vietnamesisk enhets handlingsplan mellan 15 och 29 april 1970, skulle trupperna

... absolut undvika att visa stolthet över att komma från ett större land. De ska inte vara alltför driftiga och göra allt själva, utan istället ge råd och låta de kampuchianska revolutionärerna göra sitt jobb. De ska inte bryta mot kampuchianernas vanor, störa deras levnadssätt eller inkräkta på deras egendom. De ska strikt tillämpa partiets princip om att helhjärtat och hängivet ägna sig åt massornas sak, principen om jämlikhet och upprätthålla en ömsesidig respekt mellan två broderfolk...(70)

En rapport från ett ”möte i ett basområde” 19 april påpekade:

När kadrer och medlemmar upprättar förhållanden med folket (i Kampuchea), ska de uppvisa en korrekt inställning, respektera deras vanor och traditioner, och absolut inte röra deras egendom, eftersom de behandlade oss som sina befriare. Vi ska taktfullt tacka nej till allt de erbjuder oss.

Alla ska arbeta för att hjälpa både de sydvietnamesiska och kampuchianska revolutionära rörelserna att utvecklas, fullfölja vårt ansvar på rätt sätt och arbeta i enlighet med föreskrivna kriterier.(71)

29 april 1970 betonade det kommunistiska kommandot i Sydvietnam i ett telegram till en grupp säkerhetsstyrkor (Grupp 180) vikten av att de vietnamesiska trupperna utvecklade goda relationer till det kampuchianska folket:

Nyligen har många beväpnade arméenheter, kadrer och soldater vunnit folkets förtroende genom sitt korrekta uppträdande och på ett positivt sätt bidragit till att utveckla frontkommittéerna och utövat ett gott inflytande.

Men på många ställen finns det kadrer och soldater som bryter mot disciplinen, vilket påverkar befolkningens moral och tänkande på ett negativt sätt och skadar den revolutionära arméns. Detta är de vanligaste odisciplinerade handlingarna:

Ofta har våra kadrer och soldater skjutit på måfå. Vissa av dem har stått mitt i en kampuchiansk by och skjutit mot ett fiendeplan på hög höjd med en automatkarbin.

De följde inte vår rörelses regler och gick vart de ville. En del gick nära och en del igenom kampuchianska byar. Vissa av dem gick till byarna för att köpa varor, en del för att begära mat, och andra organiserade fester.

De har också brutit mot det kampuchianska folkets seder och vanor...

Alla åtgärder som riktas mot folket, inklusive anklagelser om dåliga människor, bestraffning av ”kampuchianska” förrädare, bestraffning med hjälp av ekonomiska åtgärder, etc, måste genomföras av Frontkommittéerna och (lokala) personer och inte av aktionsgrupperna. Istället för att bara döda bör

lämpliga bestraffningar, från varningar och husarrest till dödsstraff, användas mot de ”kampucheanska” reaktionära förrädarna.

Om det är nödvändigt att konfiskera reaktionära personers privata egendom bör vi motivera folket att göra det själva och dela upp egendomen mellan sig. På detta sätt tar folket bara tillbaka det som de har förlorat och får inte en gåva av oss...

Gruppledarna bör påverka sina kadrer och soldater och hjälpa dem att helt och fullt förstå den politiska betydelsen av Ordningsregler i 10 punkter gentemot den lokala befolkningen...

Ordningsregler i 10 punkter

1. Gå absolut inte in i pagoder, och stör inte dess omgivning.
2. Försäkra er om folkets stöd i alla frågor som gäller pagoderna.
3. Ta av mössan och för inget oväsen när ni närmar er eller passerar pagoder eller buddistiska munkar.
4. Hota eller stör inte befolkningen. Respektera de äldre och iakttag en riktig hållning gentemot kvinnor, ungdomar och barn.
5. Ta inte någonting från befolkningen, vare sig från deras hem eller deras åkrar.
6. Inled inga privataffärer med befolkningen, och ta inte emot någonting från den. Truppen i fråga ska förklara denna politik för befolkningen och lösa de problem som dyker upp i samband med detta.
7. Det ni lånar av befolkningen ska lämnas tillbaka i brukbart skick, och det som förstörts ska ni betala för.
8. Stationerna inga trupper i befolkningens bostäder, och förlägg inget köksarbete i deras byar.
9. I strid eller i händelse av fara, försäkra er om att rädda befolkningens liv och tillhörigheter.
10. All begäran om hjälp från befolkningen ska föras fram genom frontens lokala kommittéer, den lokala kadern och aktionsgrupperna.

Gränsgrupperna bör dela ut ordningsreglerna till alla kadrer och soldater inom sina ansvarsområden. När de möter en kader eller en soldat bör de fråga honom om han känner till tiopunktsreglerna. Om det är nödvändigt bör man läsa dem för honom och han bör uppmanas att följa dem och sprida dem till andra... De bör kontrollera och förhindra handlingar som bryter mot reglerna genom att uppmana våldsverkarna att undvika fortsatta överträdelser. I de fall soldater bryter allvarligt mot dem, kan gruppmedlemmarna på egen hand eller i samarbete med lokala enheter ta dem till ett disciplinläger.(72)

Den här politiken vann visst stöd hos landsbygdsbefolkningen i Kampuchea. Enligt ett ögonvittne rekryterade vietnamesiska trupper i provinsen Kandal i april 1970 20 ”khmer-sympatisörer” och fem ungdomar av sydvietnamesisk härkomst i Prek Ambel-området.(73) Och i Saang-området stöddes de av ”lokala Khemr- och Cham-bybor, som hade anslutit sig till de kommunistiska styrkorna”.(74)

Även om överträdelser förekom, förefaller de vietnamesiska trupperna i huvudsak ha följt ”10-punktsreglerna” under de följande månaderna och åren. En kampuchean som bodde på landsbygden berättade vid en intervju i Thailand 1979 att han mindes att vietnamesiska styrkor regelbundet kom till det område där han bodde i norra delen av provinsen Kompong Cham under åren 1970-73. Han berättade också att det inte uppstod någon irritation mellan befolkningen och de vietnamesiska styrkorna, och att vietnameserna betalade för de saker de behövde.(75) En annan kampuchean, som intervjuades i en annan del av Thailand 1979 minns den uppmärksamhet som vietnameserna väckte i hans avlägsna by i provinsen Preah Vihear i början av 1970-talet, men inte heller här orsakade vietnameserna några konflikter.(76) I distriktet Kompong Trach gjorde vietnamesiska kommunistiska regelbundna besök till byar från 1970 till 1973. En tidigare skollärare från en by minns:

Folket funderade inte över om vietnameserna tog över deras land. De tyckte om dem eftersom de betalade för det de behövde, från oxar och bufflar ner till chilipeppar. De stal inte från folket – de betalade för allt, dessa nordvietnameser. De dödade aldrig några lokala personer. 1971-72 började Röda khmererna döda tillfångatagna Lon Nol-soldater, men det gjorde aldrig nordvietnameserna.(77)

Motsättningar inom befrielseörelsen.

Trots de vietnamesiska kommunisternas något ambivalenta hållning till prins Sihanouk, såsom den uttrycks i vissa av de erövrade dokument som citeras ovan, och deras hemliga hjälp till de kampucheanska revolutionärerna via enhet ”P-36” när han satt vid makten, anser författarna till *Svartboken* att vietnamesernas inställning till prinsen var helt och hållet positiv. 1967, säger de

... när Khieu Samphan gick ut i gerillan, förebrådde vietnameserna Kampuchéas Kommunistiska Parti [för] ett felaktigt beslut.[sid 25]

Men på andra ställen i boken påpekas det att 1969:

... kritiserade [Kampuchéas Kommunistiska Partis Centralkommitté] uttalanden från intellektuella som deltog i kampen men angrep Samdech Norodom Sihanouk. Sådana uttalanden bedömdes som motsatta partiets linje...[sid 20]

Här finns en verklig motsättning. Fastän Pol Pots grupp tog avstånd från Sihanouk, hans regim och alla hans sympatisörer, ville de utnyttja hans anhängare inom sin egen organisation. Men *Svartboken* gör också (i efterhand?) en åtskillnad mellan Khieu Samphan, statschef sedan 1976, och andra som Hu Nim, som gick med i befrielseörelsen vid samma tid, under upproret i Samlaut. Dessa personer var starkt påverkade av kulturrevolutionen. De var också motståndare till Sihanouk, och uppenbarligen beredda att föra en sådan politik. Kanske var det denna andra grupp som i mars 1967 stod bakom en revolutionär organisation bland folket i byn Krava och andra byar i Baray-området i provinsen Kompong Thom. I flygblad protesterade dessa personer mot myndigheternas insamling av ris från bönderna mot ett lågt pris. De beskrev också Lon Nol och Sihanouk som ”galjonsfigurer” som hade ”sält ut sitt land till USA”.(78) Flygbladen uppmanade byborna att ansluta sig till deras kamp, och påstås ha lovat att tilldela dem viktiga administrativa poster och avskaffa alla statliga skatter när man nått den slutliga segern. Att döma av ett antal vanliga efternamn bland många av de 21 medlemmar i denna organisation som uppgavs av *Phnom Penh Presse* (12 april 1967), verkar gruppen ha lyckats rekrytera bybor i området. Gruppens ordförande och vice ordförande sades heta Mak Sean och Net Pon. Så vitt jag vet har dessa namn aldrig nämnts igen i den kampucheanska kommunismen.

Den tredje, pro-vietnamesiska fraktionen var öppen för ett nära samarbete med Sihanouk och hans grupp i en starkare enhetsfrontorganisation än vad Pol Pot och hans grupp kunde tänka sig. I provinsen Prey Veng, som kontrollerades av den här gruppen och var den viktigaste provinsen i den östra zonen, leddes revolutionen 1974 av de som var i opposition till Pol Pot. De beskrivs av källan till denna information som ”Sihanouk-anhängare”.(79)

Det var inte den här tredje gruppen som bar ansvaret för de avrättningar av bybor som skedde i Amleang-området fast de som genomförde morderna hade Sihanoukmärken på sig, som delats ut av de vietnamesiska styrkorna. De här avrättningarna som ägde rum 1970, är de första fall av attacker av attacker av kampucheanska revolutionärer mot civilbefolkningen som jag känner till.

I mitten på 1970 påbörjade de flesta av de omkring 1 000 kampucheanska revolutionärer som fanns i Hanoi sin långa resa hem längs Ho Chi Minh-leden. Vid en tidpunkt då partiets kontroll växte snabbt och bristen på kadrer var skriande, skulle de arbeta med Pol Pot-gruppen och omkring 300 kommunistiska kadrer som varit inne i Kampuchea sedan 1954 och som samarbetade med de vietnamesiska kommunisterna. Partiledaren Son Ngoc Minh som var i Hanoi hade informerat återvändarna innan de lämnade Hanoi att de skulle tilldelas sina uppgifter av partiet i Kampuchea, det vill säga av Pol Pots kommunistiska parti, när de kom fram. Allvarliga åsiktsskillnader hade

utvecklats mellan de här människorna under deras långa tid i exil(80), men vari de politiska skillnaderna bestod är oklart. Men att det fanns åsiktsskillnader mellan Pol Pots grupp och *samtliga* återvändande är klart. Pol Pots uppfattning har uttryckts av Steve Heder:

... istället för att knyta CPK till Vietnams arbetarparti gav dessa kampucheaner bara upphov till ännu värre konflikter och misstankar. En gång i tiden kanske de hade blivit välkomnade eller kunnat övervinna de "vietnamfientliga" delarna av CPK. Nu blev de i bästa fall en tolererad minoritet, och i värsta fall betraktades de som infiltratörer och fiender. För CPK:s ledning föreföll det som om de inte kommit för att hjälpa till, utan för att ersätta eller förstöra.(81)

Varför "föreföll" det så? Enligt prins Sihanouk:

Under 1978 sa Khieu Samphan klart och tydligt till mig att kommunistpartiet och den revolutionära armén i Kampuchea inte ens under kriget mot USA (1970-75) upphörde att betrakta Nordvietnam och dess armé som den främsta fienden. Den amerikanska imperialismen kom bara på andra plats bland Kampuchebas fiender...

Förra året (1978)... tillkännagav Khieu Samphan till min hustru och mig att dessa kadrer och officerare "varken hade hjärta eller sinne som en Khmer", att de hade blivit spioner för "Vietminh", och följaktligen (jag citerar) "blev vi tvungna att göra oss av med dem". Det betydde helt enkelt att denna Khmer-Vietminh-"förstärkning" som Hanoi satte in 1970 för att stöda vår kamp mot USA hade blivit (fysiskt) likviderad av Röda khmererna. Khieu Samphan bekräftade också de många blodiga slag (mellan Röda khmererna och de vietnamesiska kommunistiska enheterna), som enligt min uppfattning försenade vår gemensamma seger över vår gemensamma fiende med flera år.(82)

Bakom detta mottagande av mer än ettusen starkt politiserade, erfarna och tekniskt skickliga revolutionärer låg säkerligen chauvinistisk förföljelsetmani, rasism och den kvävande desperation med vilken en annan tolererad minoritet tog ett björngrepp om makten.

Enligt välinformerade källor blev Hanoi-regeringen tillsagd att behandlingen av Son Ngoc Minh var "inadekvat", och man begärde att han skulle skickas till Peking. Denna begäran blev beviljad, och 1972 dog eller dödades Minh, ledare för den antifranska revolutionära rörelsen mellan 1946-54, i Kina.

Från Hanoi direkt till fronten

De kampucheaner som återvände från Hanoi tilldelades, enligt en av dem, Ieng Lim, "stridsuppgifter", medan "endast lokala medlemmar av de Röda khmererna tilldelades politiska uppgifter i de lokala organisationerna"(83). I slutet av 1971 uppgav talesmän för partiet i Phnom Penh att av 1 500 återvändande var hälften döda, men de var inte klara över vad som orsakat alla dödsfallen. De uppgav också att partiledningen hade avvisat försök från de vietnamesiska trupperna (deras viktiga vapenleverantör) att upprätta ett samarbete i form av ett gemensamt befäl.

Ieng Lim gick över till Lon Nol-regimen i slutet av 1971, därför att, som han sa "det var uppenbart att kriget var till fördel för Nordvietnam och inte för khmerernas revolution". Han sade också att på landsbygden "är Sihanouk inte populär, och bara de khmerer som deltar i vietnamesiska styrkor bär Sihanouk-märken", och antydde därmed att han ansåg att vietnameserna gav alltför mycket stöd åt Sihanouks grupp i fronten. Mycket intressant var den jämförelse han också gjorde mellan Lon Nol-armén (FANK), de Röda khmerernas armé och deras *lokala* truppers förhållande till befolkningen:

Ieng Lim lade också märke till att FANK inte stod i "nära relation till befolkningen". Han sa att de Röda khmererna lyckades vinna bybornas förtroende, (men att) khmerernas *lokala* styrkor godtyckligt hade avrättat människor på landsbygden för mindre överträdelser, och att han själv hade stoppat avrättningen av civila i Baray i Kompong Thom. (min kursivering)

I september 1971 öppnade de Röda khmererna eld mot vietnamesiska styrkor från ett bakhåll i samband att vietnameserna anföll en Lon Nol-styrka i Kompong Thom.(84) Den fulla kraften i den tveeggade, extremt nationalistiska politiska linje som Pol Pots grupp förde, för att stöpa om den kampuchianska landsbygdsbefolkningen till ett effektivt vapen som skulle utkräva historiens

hämnd på sina grannar, märktes först i provinsen Kompong Thom. I denna provins i norra Kampuchea, där det varit oroligt sedan 1967, orsakade Pol Pot-styrkornas avrättningar av tredskande landsbygdsbor att 10 000-tals människor under 1973 drevs in i de områden som kontrollerades av Lon Nol-styrkor.

I de provinser som kontrollerades av de snabbt framryckande revolutionära styrkorna utvecklades händelserna mycket olika. I den sydvästra zonen fick rörelsen stöd från befolkningen under 1970-72. Enligt en amerikansk tjänsteman, Kenneth Quinn, hölls 1970 verkligt demokratiska val i de byar som kontrollerades av de revolutionära styrkorna.(85) I sin detaljerade rapport om södra Kampuchea från 1974 berättar han:

... I Kompong Trach där (jordreformen) genomfördes i alla byar 1972 fick ingen behålla risfält på mer än 5 hektar eller 1 hektar trädgårdsland och fruktträdgård. Den jord som "blev över" fördelades bland dem som hade mindre än 5 hektar, eller blev byns gemensamma egendom. Trädgårdsjord delades dock inte ut på nytt, utan stod under det lokala regeringsorganets kontroll.

I Specialzonen i den näraliggande Kandal-provinsen, skriver Quinn,

där tillgången på risfält var mindre, konfiskerades all jord, för att sedan fördelas. Varje familj fick då en hektar var.(86)

Det bör påpekas att den mängd jord som varje familj erhöll inte var speciellt liten i förhållande till jordarnas storlek före kriget. Till följd av detta, sa Quinn:

... stödde många av de fattiga människorna i dessa två zoner de första (kommunistiska) planerna på en jordreform därför att de kunde dra fördelar av det.(87)

De positiva skillnaderna inom Fronten

Enligt Quinn genomfördes dessa reformer mestadels av "Sihanouk-rojalister", och inte av deras motståndare inom fronten, kommunisterna. Men av reformernas karaktär och av Quinns definition av de båda grupperna framgår klart att det fanns mycket mer utmärkande skillnader mellan Pol Pots grupp ("kommunisterna") och *alliansen mellan Sihanouk och de pro-vietnamesiska kommunisterna i Kampuchea*. Quinn säger till exempel att "kommunisterna" ville undertrycka den buddistiska religionen, medan den andra gruppen ville behålla den. Religionen undertrycktes verkligen under Pol Pot-regimen, och återinfördes av Heng Samrins regering 1979. Dessutom säger Quinn att "kommunisterna" var "starkt anti-vietnamesiska", medan deras motståndare inom fronten "gärna ville ha ett mycket nära samarbete med Nordvietnam och Vietcong". Dessutom ville "kommunisterna" ha en mycket hård kontroll över handel och transporter, och hårda straff för brott mot reglerna, vilket oppositionen inte alls var anhängare av. Sådana kontroller och bestraffningar infördes under 1975-78, och upphörde 1979 i och med att den nya regeringen tog makten. Enligt Quinns uppgifter "skulle kommunisterna kollektivisera jordbruket" (vilket de gjorde efter 1975), medan oppositionen ville "behålla status quo". Detta påstående är dock inte sant, med tanke på den jordreform han nämnde tidigare och som "många av de fattiga människorna" kunde dra fördelar av.

Enligt CIA:s tidigare Kampuchea-kännare Sam Adams tyckte Khmer-kommunisternas ledare "Pol" att den revolutionära organisationen i Kandal-provinsen under 1970-73 utmanade hans kontroll.(88) Nu vet vi, av uppgifterna från Ith Sarin, att Kandal-provinsen *inte* kontrollerades av Sihanouk-anhängare, utan av Sok Thuok, en framstående medlem av partiets centralkommitté. Thouks medhjälpare var "kamrat Hang" och Ros Cheato, också en medlem i partiet enligt Sarin.(89) I det stora Saang-Koh Thom-området i Kandal-provinsen var Non Suon politisk kommissarie.(90) Han var också ledare för den socialistiska gruppen Krom Pracheachon, som hade arbetat helt lagligt i Kampuchea, tills Suon, Chou Chet och andra fängslades av Sihanouk-regeringen under 1962-70, anklagade för pro-vietnamesisk verksamhet. Non Suon var också känd vid namn Chey Suon, "en av de viktigaste medlemmarna i landets kommunistiska kader", enligt en gammal medlem av kommunistpartiet som gick över till Lon Nol-sidan 1971.(91) Enligt Quinn hände följande i

Kandal-provinsen:

... i december 1973, kastade Khmer-kommunisterna av sig sina masker och sa att de inte stödde Sihanouk och betecknade sig själva som medlemmar av kommunistpartiet, ledda av Khieu Samphan. I slutet av december ordnade de möten i tätbefolkade områden som befäste den antivietnamesiska och Sihanouk fientliga karaktären på deras politik... Samphan tros ha haft posten som partiets ordförande i Kandal-provinsen, vilket är särskilt intressant eftersom det bara är från Kandal vi har rapporter om propagandagrupper som hänvisar till honom som ledare för kommunisterna. Möjligen är det ett tecken på en maktkamp inom partiet.(92)

Detta kan vara en beskrivning av Non Suon/Chey Suons fall och Samphans erövring av posten. Samphan var tidigare ledamot av parlamentet från Saangområdet, och senare (men antagligen inte *då*) anknuten till Pol Pot. Men fastän "kamrat Hang" och Ros Cheato försvann spårlöst efter 1972, hade både Chey Suon och Sok Thuok framträdande poster 1976, vilket förmodligen var ett tecken på en fortsatt osäker maktbalans i Kandal-provinsen.(93) Enligt tillförlitliga rapporter var Non Suon faktiskt aktiv i Kandal så sent som september 1976.(94) Under 1978, när Pol Pots grupp utan tvivel hade full kontroll, attackerades Pracheon-gruppen i den *Svartboken* för att ha varit "tillsatta" av Vietnam:

Vissa element i denna grupp angrep öppet Kampuchéas Kommunistiska Parti, medan andra arbetade med mutor. De gjorde upprepade attacker så länge vårt parti ännu inte hade ingått i enighet mellan länderna. Sådana var de aktioner som vietnameserna organiserade mot Kampuchéas Kommunistiska Parti mitt inne i själva partiet.[sid 15]

Det är en grov förenkling att dela in de styrkor som kämpade mot Lon Nol-regimen i "kommunister" och "Sihanouk-anhängare". Den landsbygdsbefolkning som stödde Sihanouk tillhörde ingen självständig nationell organisation, utan fick hjälp av ledningen för de revolutionära grupperna. Detta visades tydligt av demonstrationerna till stöd för Sihanouk efter hans fall 1970. Den olika politik och stil som Quinn beskriver är i grund och botten det som skilde Pol Pots styrkor från de pro-vietnamesiska kampuchéanska kommunisterna, som var mycket mindre Sihanouk-fientliga. Intressant nog lade inte Quinn märke till eller nämner i alla fall inte någon speciell grupp som kunde motsvara anhängarna till kulturevolutionen. Det är möjligt att de lokala medlemmarna i denna grupp i de södra gränstrakterna utgjorde en del av Pol Pot-gruppen, utifrån deras opposition mot Sihanouk och deras egna *lokala* erfarenheter av de vietnamesiska trupperna. (Det skulle kunna förklara Khieu Samphans anti-vietnamesiska ståndpunkt i området samtidigt som han gjorde anspråk på pertiledarposten som innehades av Pol Pot.)

Styrkeläget i den sydvästra zonen

Under 1970-71 inträffade exempelvis sammandrabbningar mellan vietnameser och kommunistiska khmer-trupper i Saang-Koh Thom-distriktet i södra Kampuchéa. Orsaken till dem är inte känd, men de kan ha lett till en anti-vietnamesisk politik bland den kulturevolutionära fraktionens lokala medlemmar. Sammandrabbningarna avslöjades av Hou Yuon vid ett möte i de *norra* delarna av den sydvästra zonen i maj 1972. Trots att sammandrabbningarna inträffat menade han att den politiska inriktningen fortfarande innebar "enhet med laoter och vietnameser för att fördriva de amerikanska imperialisterna ur Indokina".(95) Detta är en helt annan inriktning än den som Pol Pot-gruppen och kulturevolutionärerna vid den södra gränsen, som stödde dem, hade.

Å andra sidan verkar det ha funnits ett organiserat samarbete mellan de pro-vietnamesiska revolutionärerna, framförallt Pracheon-gruppen och den kulturevolutionära gruppen i stora delar av den sydvästra zonen. 1972 var Chou Chet zonens ordförande. Han var näst efter Non Suon den mest kända ledaren i Pracheon-gruppen. 1962 till 1970 satt han fängslad av Sihanouks regering. Chet var också medlem i partiets centralkommitté. Enligt Ith Sarin hade ordförande Chet ett "mäktigt inflytande" i sin zon, "allt ansvar för ekonomi, administration, politik, militära och sociala frågor", kontrollerades av zonens ordförande. Phok Chay, som kanske var den mest inflytelserika

kampuchean som beundrade kulturrevolutionen, var politisk kommissarie för den sydvästra zonen väpnade styrkor. Ta Mok var militär befälhavare i zonen. Ho Yuon, som var revolutionärernas inrikesminister, hade också en inflytelserik ställning där.(96) Ingen av dessa personer tillhörde Pol Pot-gruppen.

Ith Sarin har berättat att kadern i den här zonen slog samman kommunistpartiet och Folkets parti (Knapak Pracheachon), som hade bildats 1951.(97) Enligt Pol Pot-regimens *Svartbok* organiserades detta parti ”i hemlighet” av vietnameserna ”utan att de kände till revolutionärerna i Kampuchea”, ”partiet existerade bara till namnet”.[sid 13-14]

I en officiell partihistoria, som kommunistpartiet i Kampuchea skickade ut till kadern i den sydvästra zonen, skriver man att tiden mellan 1954 och 1967 var en period av ”politisk kamp”.(98) Den nämner inte det möte 1960 som Pol Pot senare benämnde som ”den första nationella kongressen”, vilket i Pol Pots version av partihistorien var en nyckelhändelse och vändpunkt. (I det första numret av partitidningen *Revolutionary Young Men and Women* hänvisade man också till ”den politiska kampen mellan 1954 och 1967” och nämnde inte 1960.(99)) Den versionen reviderar möjligen också gruppens *egna* politiska ståndpunkter. En annan tolkning, som troligen är riktigare, är att Pol Pot-gruppen inte hade något större inflytande i den sydvästra zonen 1972 och att de grupper som kontrollerade zonen *också* hade ett stort inflytande i centralkommittén i början av 1972. Pol Pot stod uppenbarligen inför en mödosam kamp.

Politiken i den sydvästra zonen

Ith Sarin, som tillbringade ett år i norra delarna av den sydvästra zonen (området väster om Phnom Penh) har gett en initierad bild av det politiska program som genomfördes där under 1972-73:

Alla administratörer måste genom sitt levnadssätt föregå med gott exempel och driva en riktig politik, vilket innebär att:

1. De måste älska, respektera och tjäna folket, arbetarna och bönderna helhjärtat. De får inte försöka hunsas eller besvära folket. De måste alltid bete sig lugnt och värdigt.
2. De måste alltid försvara folkets intressen, inte stjäla något av dem, inte ens ett pepparkorn eller en risskål. De får inte försöka tvinga befolkningen till att ge dem något, varken på ett hotfullt eller vänligt sätt. De får inte ta mutor...(100)

Men Sarin noterade också ett fortsatt stöd bland bönderna till prins Sihanouk, speciellt bland de äldre i byarna. Detta förefaller understryka det kloka i den pro-vietnamesiska gruppens politik att arbeta för en verklig allians mellan Sihanouk och socialisterna. Denna politik tillämpades inte till fullo. Enligt Sarins uppfattning ”är koalitionen mellan Sihanouk och Röda khmererna uppenbarligen en bluff”.(101) Men Quinn rapporterade att Chou Chet, Röda khmerernas ordförande i zonen, hade en ”pro-vietnamesisk och Sihanouk-vänlig ståndpunkt”.(102) Han stod troligen under hårt tryck från starkt Sihanouk-fientliga delar i kulturrevolutionsgruppen som Phouk Chhay, *liksom* (senare) från Pol Pot-styrkorna som var *både* Sihanouk- och Vietnam-fientliga. Ändå utarbetades någon form av allians. Sihanouk själv uppger att Khieu Samphan efter 1976 hävdade att de Sihanouk-vänliga styrkorna (liksom den pro-vietnamesiska ”kommunistiska” fraktion som Quinn beskriver – de kan mycket väl ha bildat en allians med kommunisterna) ”såldes ut till kropp och själ till vietnameserna”, som hade tränat dem.(103)

Men Ith Sarin klargjorde att socialisterna hade byggt upp sitt eget folkliga stöd i sydvästra zonen, oberoende av prins Sihanouk:

... Alla Röda khmerer var tvungna att lära sig ”den folkliga filosofin” och leva som folket. De högre partiorganen lade framför allt vikt vid att de Röda khmererna hjälpte befolkningen i basområdena med deras problem. När befolkningen byggde fördämningar, grävde dammar eller diken eller byggde hus skulle de Röda khmerer som bodde närmast den by det gällde bege sig dit för att hjälpa till. De gav också

en viss hjälp med plantering, plöjning och tröskning. Organisationen hjälpte framför allt de fattigaste bönderna.

... Störande av befolkningens arbete var strängt förbjudet. Att ta sig friheter eller våldföra sig mot böndernas döttrar gav stränga straff. Enligt regelbundna rapporter respekterades och förstods dessa regler helt och hållet. En annan viktig del av de Röda khmerernas beteende var att hjälpa befolkningen när de hade problem. Röda khmerer gick ofta hem till sjuka bybor, både dag och natt, för att ge dem en spruta eller medicin. Vid plöjnings-, planterings-, skörde- och tröskningstiderna var varje byrå tvingad att skicka ut sina medlemmar för att hjälpa till. Detta var det samma som att "leva med folket" för att "kunna tjäna det" och enligt de Röda khmerernas teorier ett sätt att skola Röda khmer-kadrer.

Detta beteende gav resultat och påverkade befolkningen mer än den teoretiska skolningen gjorde. Bönderna i basområdena, som tidigare inte visste något om socialistiska revolutioner, började snart älska och stödja organisationen på grund av dess öppenhjärtligen och vänliga sätt.(104)

Ith Sarin skrev detta efter att Lon Nol-regimen fallit.

Det är utan tvivel en stark kontrast mellan detta beteende och det i Pol Pots Demokratiska Kampuchea, framförallt under 1977-78 och i de områden som kontrollerades av Pol Pot-gruppen 1970-76. Ith Sarin skriver också att kadern uppmanades att offra allt för befolkningen, men "de skulle inte krypa för den". Enligt Timothy Carney, som översatte Ith Sarins bok från 1973, var detta "en föraning om vad som komma skulle".(105) Jag har svårt att se några likheter mellan Pol Pot-regimen och en rörelse som anser det nödvändigt att påminna sina kadrer att inte låta befolkningen hålla dem i sitt ledband. Betänk också skillnaden mellan Ith Sarins beskrivning av de relationer som de revolutionära myndigheterna hade med befolkningen i den sydvästra zonen 1972, och följande instruktion, som delades ut av myndigheterna i Demokratiska Kampuchea 1976-77 till Battambang befolkning:

1. Visa solidaritet och självständighet.
2. Ansluta sig till den utstakade politiska linjen.
3. Stödja den upprättade ordningen.
4. Följa organisationens regler och förhållningsorder.
5. Fullfölja organisationens planer.(106)

Denna förändring skedde till stor del från och med 1973, när Pol Pot-gruppen fick sitt första synbara fotfäste i vissa zoner. Det är intressant att se vilken taktik de använde sig av. Quinn skriver att Chou Chet, som var ordförande i den sydvästra zonen under 1974

fick minskade befogenheter och inflytande över khmer-kommunisterna i södra Kampot och Takeo på grund av sitt ställningstagande för vietnameserna och Sihanouk och han skadades faktiskt också av khmer-kommunisterna när han tillsammans med några nordvietnamesiska soldater råkade ut för ett bakhåll på väg 16 i slutet av november det året.(107)

Enhetssträvanden

När Quinn sammanfattar stridigheterna mellan fraktionerna nämner han också att Ta Mok, som var överbefälhavare i den sydvästra regionen hade

försökt ena de två fraktionerna och antytt att det fanns starkare stöd för enighet än splittring. Detta visar att splittringen kanske bara var en lokal företeelse i gränsområde (de södra) och inte nationell. En troligare tolkning är trots allt att det förutom ledningen för de förenade frontstyrkorna också fanns en separat ledningsstruktur för khmer-kommunisterna som gav egna order... Detta innebär att medan fronten kanske gav order om att ena organisationen kanske khmer-kommunisternas högkvarter beordrade sina provinsordförande att inte ta hänsyn till de lokala frontorganisationerna. Detta kan förklara deras fortsatta samarbete i attackerna mot Phnom Penh, medan de höll strupgrepp på varandra i provinserna på lokal nivå.(108)

Maktkampen i sydväst

En trolig orsak till att partiledaren Pol Pot vägrade upprätta ett gemensamt befäl med de vietnamesiska styrkorna är att det var lättare att påverka en separat kampucheansk ledning.

Ett resultat av Pol Pot-gruppens framgångar i maktkampen i den södra delen av den sydvästra zonen var enligt Quinn att

nästan hela befolkningen vände sig mot khmer-kommunisterna när de i början av 1973 började sin hårda kampanj där de tvingade befolkningen att följa vissa regler och utdelade stränga straff till dem som inte deltog i de impopulära programmen.(109)

Pol Pot-gruppens egen syn på dessa händelser finns beskrivna i *Svartboken*:

I juli 1973 uppträdde vietnameserna hotfullt i sydvästra zonen i en gammal revolutionär kampucheansk, bas — i byn Sre knong... *I denna zon förfogade Kampuchéas Kommunistiska Parti inte över någon större truppstyrka*. Vietnameserna däremot hade ställt upp två regementen... Deras högkvarter fanns i Amleang där också deras förbindelsekommitté med kommittén för sydvästra Kampuchéa befann sig.(min kursivering)[sid 33]

Enligt Ith Sarin rapporterade den politiska kommissarien Pok Chay i maj 1972 att det redan då fanns 15 000 avlönade kampucheanska soldater och kadrer i den sydvästra zonen. (Ith Sarin skrev också att ”sydväst är den största regionen, har de största trupperna och de mest ledande 'kadrerna' ”.(110)) Utan tvekan utgjorde de väpnade styrkorna i sydväst mer än en tredjedel av Röda khmerernas totala reguljära armé.(111) *Svartboken* hävdar att dessa styrkor, och deras politiska ledare, inte tillhörde ”Kampuchéas kommunistiska parti”. Liksom den östra zonen hade den sydvästra länge varit ett mål för ”vietnamesernas omstörtande verksamhet”. *Svartboken* upplyser oss också om att.

I de östra och sydöstra revolutionära baserna var vietnameserna [redan under 1966] aktiva för att utså förvirring och splittring inom de kampucheanska leden. Utomlands gjorde de andra splittringsförsök.[s 16]

Om situationen efter 1970 skriver man att:

Kampuchéas kommunistiska parti fick aldrig ett enda av de 5 000 gevär som vietnameserna hade utlovat. De gav dem istället åt äventyrare, skurkar, brottslingar, veteransoldater eller avskedade poliser ur Lon Nols anhang. Vietnameserna rafsade samman dessa män och organiserade dem i bataljoner, kompanier, plutoner osv för att skapa en parallell armé vars soldater var kampucheaner men officerarna var vietnameser. I östra zonen lyckades de ställa upp två bataljoner eller 600 man, i sydvästra zonen ungefär lika många.[sid 29]

Ith Sarin fick uppenbarligen inget intryck av att det skulle finnas någon speciell vietnamesisk politisk kontroll i den sydvästra zonen under den period han vistades där. Han skriver att

CPK har nära samarbete med nordvietnameserna, fast det är mindre fördelaktigt än samarbetet med röda Kina ... CPK verkar ha kontroll över alla händelser i sina zoner. Vietcong/nordvietnameserna är långt ifrån herrar i området.(112)

Den sydvästra zonen drabbades mycket hårt under anfallet mot Phnom Penh i juli 1973 eftersom dess armé, uppenbarligen på grund av dålig samordning bland Röda khmerernas trupper, ensam utsattes för amerikanernas B52-bombningar.

Tan Hao, en 23-årig etniskt kinesisk kvinna från en fattig familj, levde under Röda khmerernas regim i den sydvästra zonen mellan 1972 och 1979, i den avlägsna kustprovinsen Koh Kong. Hennes uppfattning om kampen inom den kampucheanska revolutionära rörelsen där är värd att citera i detalj. Mina kommentarer inom parentes.

1972 befriade Röda khmererna Sre Umbel i provinsen Kompong Seila (Röda khmerernas region nr 37). En del personer flydde till Phnom Penh och Kompong Som (som kontrollerades av Lon Nols regering) men många andra flydde till provinsen Koh Kong (Röda khmerernas region nr 11 – båda regionerna

utgjorde en del av den sydvästra zonen). För att bli fria flydde vår familj till byn Thmar Sar i Koh Kong, tre timmars båtfärd från Sre Umbel. Vi blev fiskare där.

Thmar Sar var i händerna på de fria Röda khmererna – 1972 fanns det olika grupper av Röda khmerer. Vi var tvungna att hitta oss ett eget ställe att bo på, men det fanns affärer, och vi kunde sälja räkorna vi fångade, och folk åkte in och ut ur Vietnam och Thailand. Det var inte så svårt 1972. Vi var våra egna herrar. Vi kunde resa, vi hade mat och pengar och vi kunde köpa vad vi ville och göra vad vi ville.

Röda khmererna där bad folk stöda dem och ge dem kycklingar, ankor, fisk, ris och pengar. Om vi hade något så gav vi det till dem. De tvingade oss inte. De röjde och arbetade på sin egen jord, och på fritiden hjälpte de folk på fälten. Om något arbete behövde göras gjorde de det.

Ledaren för Röda khmererna i Koh Kong var Ta (farfar) Prachha, som var en etnisk thailändare. Det fanns ytterligare en ledare som kallades Prasith, och som också var etnisk thailändare och hade kämpat sedan 60-talet. Prasith hade flyttat till Thmar Sar 1970. (Etniska thailändare utgjorde en avsevärd del av befolkningen i provinsen Koh Kong, men uppenbarligen inte i Thmar Sar.)

1973 bodde det vietnamesiska trupper i Thmar Sar. De sa att de var där för att hjälpa Khmer att kämpa mot Lon Nol. Röda khmererna och vietnameserna samarbetade med varandra. En del av de lokala invånarna tyckte mycket om vietnameserna eftersom de gjorde så många bra saker i Thmar Sar. De besökte de olika husen, och sammankallade ibland möten och lärde dem använda mediciner och hur man gav sprutor. De dödade ingen. De tyckte om khmer-folket som sitt eget folk. De tyckte om etniska kineser också.

1973 fanns det etniska vietnames-, khmer- och kinesiska styrkor i Thmar Sar. De kom och frågade alla vilken nationalitet de var av. Vi svarade ”kinesisk” Vi kallades till olika möten med vietnameserna och khmererna, och etniskt kinesiska kadrer talade med oss. Det var för att alla skulle förstå vad man sa vid mötena. De olika styrkorna gjorde inte så mycket. De talade bara om kamp och kommunism, och om att de fattiga skulle få det bättre när de blev befriade från de rikas förtryck. Det var lockande. De försökte ändra vårt sätt att tänka. En del personer som kommit från Kina sprang iväg, eftersom de tyckte att det kommunistiska systemet var hårt, men de flesta höll med revolutionärerna.

Men i Kompong Seila var de andra Röda khmererna mycket stränga. Livet var svårt för de som bodde där. De fick inte köpa eller sälja eller byta, och måste be om tillåtelse från Röda khmererna för att resa någonstans.

I slutet av 1973 blev vietnameserna i Thmar Sar tillsagda att återvända till sitt eget land, och vi såg aldrig av dem igen. I oktober och november försvann även de etniskt kinesiska revolutionära kadreerna, och de kinesiska styrkorna upplöstes. Bara Khmer-styrkorna blev kvar.

1974 började svåra tider. Väpnade styrkor från zonen och regionen från Kompong Seila kom till Koh Kong. Det fanns många kvinnor bland dem. Ta Prachaa arresterades och fördes bort. De sa att han skulle studera, men i själva verket dödade de honom. Alla i Koh Kong var rädda, eftersom deras ledare hade förts bort. Prasith försvann ungefär samtidigt. Många flydde till Kompong Som och många som vi ville fly men kunde inte.

Från och med nu måste alla i byn arbeta samtidigt (*krom pravat dai*), och det blev svårare och svårare. Röda khmererna började döda folk. De som gjorde något fel fördes bort och blev skjutna. 1974 värvade de alla ungdomar över 16 år till armén. Om du inte gick med frågade de varför du inte älskade ditt land och kämpade för det. En del av de som inte gick med blev dödade. De var grymma.

1975, när de hade segrat, kollektiviserade de allting: grytor, pannor, tomahawker, yxor...(113)

Det är viktigt att än en gång understryka att förlorarna i denna politiska kamp inte var ”Sihanouk-anhängare”. Prachaa hade varit rebelledare i Koh Kong sedan åtminstone 1968. Och Heng Samrin-regeringens redogörelse 1979 för Prasiths försvinnande ligger i linje med Haos beskrivning:

1973 likviderade (Pol Pots styrkor) många verkliga revolutionärer i provinsen Koh Kong, inklusive kamrat Prasith, som var ställföreträdande sekreterare i partiets regionkommitté. De upplöste ett antal enheter i motståndarmén som de misstänkte inte var trogna deras politiska linje.(114)

I några områden i den sydvästra zonen lyckades befolkningen försvara sig mot Pol Pot-gruppens övergrepp. Enligt Quinn rapporterades i slutet av januari 1974 att en större ”Sihanouk-vänlig” styrka ”försökte få kontroll över hela väg 16 från Tani till Tuk Meas, och även över delar av väg 205 öster om Tani...”.(115) Två kampucheanska flyktingar som vistades i byar i Takeo-provinsen 1975 berättade vid två skilda intervjuer gjorda på två olika platser i Thailand under 1979 att det var

hårda arbetsförhållanden i provinsen, men att det inte förekom speciellt mycket våld mot befolkningen. Enligt en av dem ”störde” den lokala *bondebefolkningen* ”de Röda khmererna” detta år.(116) Den andra sade att tre fjärdedelar av bönderna i hennes by ”verkligt tyckte om” Röda khmererna (varav en var en kvinna som sades vara tränad i Hanoi), men att resten — framförallt de äldre bönderna — var upprörda över att prins Sihanouk inte återkommit till makten sedan Lon Nol-regimen besegrats i april 1975.(117) (Phok Chay, Chou Net och Hou Yuon försvann eller avrättades under 1975. Ta Mok lyckades med den uppseendeväckande bedriften att hålla sig kvar som ledare i den sydvästra zonen fram till 1977(118), kanske genom att stödja Pol Pot-gruppen). De segrar som den revolutionära oppositionen vann över Pol Pot-gruppen i sydväst under november och december 1973 efter ”stora slag” kan också ha bidragit till att stabilisera situationen i delar av zonen.(119) Men 1977 hade säkerligen den sydvästra zonen blivit ett fäste för Pol Pot-gruppen.

Kadern minskar

Men i andra delar minskade den revolutionära kadern och trupperna på grund av Pol Pot-styrkornas utrensningar, motsättningar mellan fraktionerna och även på grund av USA:s bombningar. Detta gav möjlighet för nya grupper att ta över kontrollen i vissa områden. En grupp, som av de lokala bönderna betraktades som Röda khmerer, började under 1974 terrorisera befolkningen i närheten av Takeo och de tvingade också en del av dem att börja bygga en ”ny huvudstad”. De påstås ha sagt att den gamla huvudstaden Phnom Penh, skulle förstöras.(120) Det är inte speciellt troligt att varken Pol Pot-gruppen *eller* den revolutionära oppositionen var intresserad av att bygga en ny huvudstad. Det är istället troligare att det var medlemmar ur Khmer Khieu (”Blå khmererna”) som var inblandade. Det var en lokal grupp som växte fram spontant i detta socialt mycket instabila område och som rapporterats ha varit aktiva i landsbygdsområden i närheten av Takeo under 1974.(121) En annan självständig grupp hävdade 1974 att de hade samlat ihop en styrka på 10 000 man i den västra delen av zonen, c:a 16 mil från Phnom Penh.(122)

Vi vet mindre om utvecklingen i de andra zonerna under kriget. Så sent som i november 1972 rapporterades Leav Keo Noni, som fått den tidigare Mao Ze Dong-boulevarden i Phnom Penh uppkallad efter sig, ha lett trupper i Battambangprovinsen i den nordvästra zonen.(123) Upprorsledare i andra delar av zonen ”verkade inte ha något program utöver sitt stöd till Sihanouk” vid den här tidpunkten.(124) Här verkar det också som om förhållandena hade ändrats sedan 1973: under slutet av 1973 skickades delegationer från de upproriska styrkorna i nordväst, troligen under hot från Pol Pot-styrkorna, till Phnom Penh för samtal med Lon Nol-regimen och även för att träffa amerikanerna.(125) I de sydvästra delarna av Battambang och i norra Pursatprovinsen, ett område som stått under revolutionärt inflytande under lång tid, spreds från 1974 rapporter om massakrer på bybefolkningen som troligen utförts av Pol Pot-styrkor.(126) Men ”en vän till Keo Moni” som hette Khek Penn(127) lyckades, åtminstone fram till slutet av 1975, hålla sin ställning som revolutionär ledare i Battambang.(128)

Andra områden som på ett tidigt stadium fick känna av Pol Pots program var Kralanh-området i Siem Reap (1974)(129) och Baray-området i Kompong Thom (1971, men framförallt från 1973). Båda dessa provinser ingår i den norra zonen. Kompong Thom är Pol Pots hemprovins(130), och det framgår av flera källor att Pol Pot vistades där vid flera tillfällen under mitten av 60-talet och att han under största delen av åren 1970-75 hade sitt högkvarter där.(131) Lite är känt om den politiska utvecklingen i den avlägsna nordvästra zonen, men det finns obekräftade uppgifter från en laotisk tidning om våld mot befolkningen där under 1973.(132)

Enligt Quinn hade Pol Pot-gruppen ännu under 1973 inte kontroll över Prey Veng-provinsen i den östra zonen.(133) Trots att jag ännu inte tagit del av så många vittnesmål av flyktingar från Prey Veng, tror jag ändå att man kan anta att styrkor (som absolut inte var ”Sihanouk-vänliga”) kontrollerade provinsen fram till 1977. Sedan följde militära revolter i Prey Weng och på andra ställen i den östra zonen.(134) Som ett resultat av det rensades hela den administrativa och militära

apparaten i zonen, ända ner på bynivå. (*Svartboken* beskriver hela ”armén i östra zonen” som ”element som fått sin utbildning i de vietnamesiska militärskolorna”. [sid 34]) Men ändå visade sig *befolkningen* i zonen vara motvilliga att acceptera Pol Pot-styrkornas politiska kontroll. Enligt Heng Samrins regering:

samlade de ihop 40.000 invånare från östra zonen i provinsen Pursat i västra zonen och avrättade dem i tre omgångar från juni 1978.(135)

Tragiskt nog stöds denna anklagelse av vittnesmål från två tidigare invånare i olika byar i västra Kampuchea. Båda rapporterar om att det 1978 anlände tusentals bybor från östra zonen (från Svay Reng i ena fallet och Prey Veng i det andra) och att de så småningom valdes ut och tillintetgjordes genom massavrättningar och svält.(136)

Motsättningar bland revolutionärerna

Kampuchianska flyktingar berättade för Wilfred Burchett i december 1978 att befolkningen i östra Kampuchea inte kände sig hotad av den reguljära armén, men att de terroriserades av en ung, skoningslös milisgrupp som var känd under namnet ”Svartskjortorna”. De berättade också att det många gånger var den reguljära armén som i hemlighet hjälpte människor att fly till Vietnam.(137)

Den här situationen, med djupa motsättningar inom de revolutionära leden, och ett samhälle *och* en revolutionär rörelse som tilltygades illa av en främmande ung milis, påminner om det som Quinn beskrivit som ”en ung tuff militant kader som inte funnits tidigare” i några sydliga områden i den sydvästra zonen under 1973.(138) Befolkningen drabbades främst genom att de tvingades flytta till tidigare obebodda skogsområden där de skulle äga och bruka jorden gemensamt. Quinn säger:

Denna politik genomfördes i stora områden av Kampot, Takeo och Kandal-provinserna och började så tidigt som 1972 i Kompong Trach-distriktet i Kampot. De första utflyttningarna var inte speciellt omfattande, det var inte förrän i mitten av 1973 som de satte igång på allvar. De föregicks av utrensningar av lägre kadrer. I delar av Takeo och Kampot genomfördes utflyttningarna med hjälp av nya kadrer som Khmer-kommunisterna tog dit eftersom de inte längre litade på den gamla kadern, som antingen ansågs stödja nordvietnameserna eller inte vara tuffa nog för uppgiften.

Denna mycket stora utflyttning, som höll på från juli till december 1973 och hade oerhört svåra konsekvenser för de inblandade, genomfördes tvärt emot de flestas vilja och ledde till att många kampucheaner flydde till Sydvietnam.(139)(Min kursivering)

Det kan vara värt att påpeka att utflyttningarna fortfarande under 1974 var begränsade till distrikt i Kampot-provinsen som länge stått under inflytande av den revolutionära rörelsen. Quinn påstår att 20.000 människor hade flyttats i Kompong Trach och Banteay Meas vid den här tidpunkten, medan han endast nämner ”några tusen” människor när det gäller Kandal-provinsen.(140) Dessa utflyttningar kan knappast kallas ”omfattande”. Quinn berättar också om hur Pol Potgruppen angrep religionen. Munkar kallades in till armén och tvingades lämna pagoderna för att i stället arbeta på risfälten. Men hans undersökning visar att det ändå fanns många munkar kvar i de lokala pagoderna i de delar av Kampot som nämnts ovan fram till juli 1973.(141)

Det framgår också att Pol Pot-gruppen trots sin starka ställning vid revolutionens mittpunkt, som i Kompong Trach i Kampot 1972, hade svårt att utsträcka sin kontroll till landsbygdsområdena och över de större revolutionära grupperna.

Syftet med tvångsflyttningarna

Vad var egentligen syftet med dessa utflyttningar, som ju senare skulle bli kända av de som granskade Pol Pot-regimen när den kommit till makten?

En djup tro på jämlikhet inspirerade säkert den ekonomiska fördelningspolitiken, fastän den i själva verket ledde till delad fattigdom. (De flesta tvångsflyttade bybor fick bara ta med sig ett fåtal av sina privata ägodelar.) Den revolutionära regeringen vidtog också en noggrann kontroll av befolkningens liv och ekonomi, bl a genom att konfiskera den ”kollektiva” skörden och istället

fördela matransoner.

Pol Pot-regimen hade också ett bra projekt för att öka risproduktionen — skogsmark, vars jord åtminstone vid de första skördarna ger hög avkastning, røjdes upp. (Att jorden vid dessa nyodlingar snabbt sögs ut kan kanske förklara några fall av ytterligare utflyttningar av bybor under 1975-78.) En kampucheansk flykting, som var i Kompong Thom-provinsen 1971 och 1972, berättar att avkastningen från de nya djungelfälten var dubbelt så stor som den varit i de byar befolkningen tvingats lämna.(142) Djungelriset mognar också fortare, vilket är en bra reserv att ta till när det är brist på mat, och eftersom djungelriset kan planteras på oplöjd jord behövs inte heller så många vattenbufflar i arbetet. Och vattenbufflar minskar oundvikligen i antal under krig, på grund av hungriga arméer (och bombningar).

Quinn skriver att ”produktionen överträffade den man nått tidigare genom individuella ansträngningar” i de byar i söder som befolkningen fått lämna 1973.(143) Detta kan alltså inte bara förklaras utifrån att kooperativen skulle vara effektivare än individuell odling. Men, och detta blev senare allt vanligare i Demokratiska Kampuchea, byborna fick själva liten materiell förtjänst av den ökade produktionen. Stora mängder av skördarna fördes iväg till hemliga ställen, inte utan bråk och i några fall under våldsamt motstånd.(144)

Slutligen, innan utflyttningen hade många av byarna redan blivit förstörda.

Effekterna av USAs krig

Vad hände då under 1973 som gav Pol Pot-gruppen det avgörande (men inte oåterkalleliga som vi senare ska se) övertaget? Från februari till augusti det året föll 257.465 ton bomber över Kampuchea, vilket är 50 procent mer än vad som fälldes över Japan under hela andra världskriget. Enligt en bok av William Shawcross, *Sideshow: Nixon, Kissinger and the Destruction of Cambodia*(145), ”kommer troligen aldrig varken de omedelbara eller de framtida verkningarna av dessa massiva, koncentrerade bombningar att bli kända”. Men de lämnade uppenbarligen djupa spår.

William Shawcross har fått tillgång till en karta över USAs bombmål i Kampuchea mellan januari och augusti 1973. Den visade att stora mängder bomber fälldes just över tätbefolkade områden.

I mars 1973 rapporterade AP om ”klagomål inom folket om B52-ornas och jetplanens bombningar, med alltfler rapporter om att bomber dödade civila och förstörde byar.”(146) En senare rapport från AP:s reporter Richard Blystone konstaterade:

Bland de dussintals flyktingar som intervjuades, sa många att rädslan för USA:s bombningar var en av orsakerna till att de flydde, men få berättade att de faktiskt blivit bombade. Vid en pagod utanför Phnom Penh sa en kvinna att hennes 13-årige son och två kusiner dog två veckor tidigare när en bomb träffade en bunker i djungeln där familjen tagit skydd.

När hennes grannar tillfrågades om bombningarna skulle upphöra oavsett vad det blev för konsekvenser för regeringen i Phnom Penh, blev de entusiastiska. De sa ”ja”.(147)

Så tidigt som april 1973 betecknades följderna redan som dramatiska. Enligt Associated Press,

sa Wells Klein, verkställande ordförande för Amerikanska rådet för Nationaliteter och konsult till kongressens rättsliga kommitté för flyktingar... att åtminstone hälften av (Kampuchreas) befolkning som inte kontrollerades av regeringen (som han beräknade till 2 miljoner personer) måste betecknas som flyktingar eller tvångsflyttade (delvis på grund av) återupptagandet av USA:s bombningar... Han kallade USA:s bombningar för den främsta orsaken till flyktingrörelsen.(148)

I detta sammanhang kan man också komma ihåg att 60 procent av de flyktingar som var med om de mindre intensiva amerikanska bombningarna under 1971 säger sig ha flytt i första hand på grund av bombningarna.(149)

Uppgifterna från de, i och för sig relativt få, kampucheanska flyktingar jag intervjuat är avslöjande. En bonde, Thoun Cheng, som intervjuades i Thailand 1975 minns bombningar av sin by Banteay

Chrey i norra Kompong Chanprovinsen mycket väl.

... 1973 slutade vietnameserna att komma, samma år tvingades vi leva i tre månader under intensiva amerikanska B52-bombningar. Bomber fälldes över Banteay Chrey tre till sex gånger per dag, mer än 3 000 människor dödades – nära en tredjedel av byns befolkning.

Flera av medlemmarna i Chengs familj skadades. Efter bombanfallen

fanns det få människor kvar i byn, det var tyst.(150)

Inga kommunistiska trupper hade varit stationerade i Banteay Chrey.

Den amerikanska målkartan visar att en stor, tätbefolkad del av den sydvästra zonen drabbades allra hårdast av de oerhört intensiva bombmattorna. Hong Var, som tillbringade större delen av 1975 i byn Sla i Takeo-provinsen, berättade vid en intervju i Thailand 1979:

... bönderna talade ofta och i detalj om sina ”förfärliga” upplevelser under den tid Sla angreps av USA:s och Lon Nols flyg. De berättade om hur de byggde skyddsgropar och alltid fick vara beredda på att lämna sitt arbete på fälten, släcka elden till matlagningen osv. De hatade bombflygarna och skulle ha dödat dem alla om de haft möjlighet ...(151)

Det finns också vittnesmål från flyktingar om summariska avrättningar av hatade bombflygare efter kriget.(152)

Peang Sophi t ex, som var i Battambang när staden intogs av revolutionärerna 1975, kommer ihåg hur rasande soldater ur bondegerillan begav sig till stadens flygplats och förstörde två. Bombflygplan. ”Om de kunnat äta upp dem hade de gjort det”, sa Sophi i en intervju som gjordes i Australien 1976.(153)

100.000-tals kampucheaner dödades under bombningarna 1973. Den materiella förstörelsen var också stor. Enligt en av den amerikanska senatens utskott tvingades ca 3,4 av Kampuchéas 7 miljoner invånare att fly under kriget.(154) Åtminstone hälften av dem flydde under 1973.

1973 stod visserligen Pol Pot i ledningen för partiet och han stärkte också sin makt över den revolutionära rörelsen i vissa zoner. Men befolkningens stora umbäranden i samband med bombningarna 1973 innebar att han, på grund av det hat som växte fram, kunde stärka sitt inflytande över revolutionen än mer, på ett sätt som kanske inte varit möjligt annars, ens på ledningsnivå.

Bombningarna ledde också till en omvandling av den revolutionära armén. Befälhavaren för USAs flygstyrkor i Stilla havet uppskattar att 16-000 gerillasoldater dödades under de sex månader bombningarna höll på. Shawcross skriver:

... de Röda khmererna skulle alltså ha förlorat hälften av sina stridande förband. Även om man sprider ut förlusterna över hela armén innebär det att 25 procent dödades. Det finns en militär tumregel, ofta använd av befälhavare i krig, som säger att arméförband inte kan klara av förluster på mer än 10 procent utan att drabbas av ofta oåterkalleliga psykologiska skador.

Krigsbilderna från den sommaren visade bondpojkar och bondflickor, klädda i svart, som sakta tog sig fram genom leran, halvgalna av terrorn samtidigt som bomber föll över dem dag som natt. Vecka efter vecka banade de sig väg framåt, grävde ner sig för att ta skydd, gick fram på gytjiga vägbankar för att angripa regeringsposter. De förlorade sina kamrater, men fortsatte att ta sig fram i allt mindre grupper i ett månliknande och översvämmat landskap.

För officerarna som beskrivs som ”en grupp fanatiska män som tillbringade tio år av isolering i djungeln” innebar händelserna under

... 1973 att de fick en övertygelse om att överlevnad och seger bara kan garanteras genom självtillit och hängiven målmedvetenhet. De stod inför en motståndare som hade ett till synes enormt stöd av sina uppbackare, medan de själva inte ens kunde lita på sina egna ledare eller vänner. Deras vansinniga attack

mot Phnom Penh föddes ur en desperat isolering som växte till ett fruktansvärt hat mot fienden och ett förakt för omvärldens attityder.(155)

Shawcross anser att det finns ett samband mellan "deras allierades likgiltighet" och den kampucheanska kaderns "förakt för omvärlden". Här tycks han hänvisa till vietnamesernas minskade stöd till kampen i samband med att Parisavtalet om Vietnam undertecknades i januari 1973. Han säger att kampucheanernas "brist på ammunition" under bombningarna hindrade dem från att segra under 1973. Men Pol Pot-gruppen har aldrig klagat över den minskade vapenhjälpen från Vietnam. De har heller aldrig erkänt att de någonsin fått vietnamesiskt stöd.

Däremot hävdar *Svartboken* att vietnameserna lade liten vikt vid Kampuchéas oberoende när de (utan att lyckas) försökte pressa de kampucheanska kommunisterna att mot partiledningens vilja förhandla fram en uppgörelse med Lon Nols regering. Det är svårt att veta vad man ska tro om denna kritik. Det är uppenbart att om de nådde en uppgörelse med Vietnam men *inte* med Kampuchéa, var USA beredda att i massiv skala sätta in sina luftstyrkor mot enbart Kampuchéa. Kissinger klargjorde detta under förhandlingarna, vilket *Svartboken* motvilligt medger:

Hade Kissinger verkligen gjort de här uttalandena? Ja, troligen. Men under alla förhållanden spelade vietnameserna en roll i denna affär.[sid 40]

Utöver att säga att vietnameserna två gånger informerade det kampucheanska partiet om Kissingers inställning, klargör *inte Svartboken* vilka lömska motiv vietnameserna kunde ha. Finns det någon anledning att tro, att om Vietnam hade avstått från att pressa kampucheanerna att förhandla, hade det inte fallit några bomber över Kampuchéa?

Svartboken medger också att vietnameserna inte vann något på detta:

När vietnameserna informerade amerikanerna om att de inte lyckats tvinga Kampuchéa att förhandla och acceptera eld upphör, blev därför amerikanerna rasande och beslöt skicka sina B52:or för att bomba Hanoi i december 1972, ända tills vietnameserna bad dem sluta bomba och återuppta förhandlingarna.[sid 41]

Om vi tar hänsyn till det faktum att avtalet som undertecknades påföljande månad i grund och botten var samma som det som skisserats i oktober 1972, kommer vi till slutsatsen, som *Svartboken* inte drar, att bombningarna på julen 1972 var det pris *Vietnam* betalade för Kampuchéas rätt att vägra att förhandla.

Med tanke på USA:s beredskap att lägga ett land där de inte kunde uppnå "en ärorik fred" i ruiner, vilka alternativ hade kampucheanerna? Om Pol Pot-gruppen hade gått med på att förhandla fram en politisk uppgörelse med Lon Nols regering, som vid den tidpunkten befann sig i klämma och säkert hade lyckats sämst i sådana förhandlingar, är det osannolikt att bomberna hade fallit över Kampuchéa. Men det är också osannolikt att Pol Pot-gruppen i så fall haft tid att skaffa sig fullt grepp över sin sida av förhandlingsbordet. Som vi har sett var de i detta skede ingalunda ohotade som revolutionens ledare, och i valen efter en politisk uppgörelse hade utan fört andra mer populära politiska krafter än Pol Pots kommit till makten. Enligt *Svartboken*:

Förhandla med amerikanerna? *Kampuchéas revolution* förhandlar inte med dem, för de är angripare mot Kampuchéa. Det är de som måste upphöra med sin aggression och dra sig tillbaka. För övrigt har *Kampuchéas Kommunistiska Parti* ingen förhandlingsledare.[sid 39](min kursivering)

Hade *Kampuchéas revolution* någon förhandlingsledare? Tja, hursomhelst

...visste Kampuchéas Kommunistiska Parti inte med vem det skulle förhandla eftersom Lon Nol redan uttömt sina krafter.[sid 40]

Dessutom, fortsätter *Svartboken* kryptiskt,

...skulle ett eldupphör sprida förvirring hos Kampuchéas folk och dess Revolutionära Armé som är fast beslutna att kämpa.[sid 40]

Men det var inte allt.

Om Kampuchreas revolution misslyckades skulle Vietnams också misslyckas. Och det skulle bli samma sak med de andra revolutionerna i Sydostasien. Men om Kampuchreas revolution fortsatte att kämpa och vinna framgång, skulle den, hur läget än utvecklade sig, kunna bidra till utvecklingen av den revolutionära situationen i Sydostasien.[sid 41]

Så militant internationell solidaritet spelade en viss roll i Kampuchreas vägran att samordna sin strategi med revolutionen i grannlandet.

Kan vi anta att Pol Pot-gruppen om möjligt ville undvika USA:s bombningar? I så fall är logiken i deras ståndpunkt (som den senare uttryckts i *Svartboken*), en ståndpunkt som härstammar ur deras oförmåga att vid denna tidpunkt tvinga sig på revolutionen, sålunda: *Vietnam borde inte ha förhandlat fram ett avtal med USA*, eftersom detta avtal skulle utsätta Kampuchea för bombningarna ensamt om inte Kampuchea också förhandlade, vilket det inte är redo att göra. Men det är inte den uppfattning som uttrycks i *Svartboken*:

När Kampuchreas Kommunistiska Parti intog denna position av kompromisslös kamp och nej till eld upphör, så handlade det så enbart för att försvara den kampuchreanska revolutionens intressen. Det ville inte blanda sig i Vietnams inre angelägenheter.[sid 41]

Oavsett vilken inställning Pol Pot-gruppen hade till USA:s bombningar är det uppenbart att folkens intressen i Kampuchea och Vietnam var nära sammanbundna. Strävan efter "själv tillit" och ett "förakt för omvärldens attityder" är inte den logiska slutsats som ska dras av Kampuchreas erfarenheter 1973 (eller vietnamesernas erfarenheter i december 1972). Om Vietnam och Kampuchea hade samordnat en regional strategi, kunde man mycket väl ha undvikit en samhällskatastrof. Otvivelsaktigt har Pol Pot-gruppen och deras ambitioner en del av skulden, tillsammans med USA-imperialismen, för Kampuchreas ödeläggelse. Genom att utifrån egna hänsyn medvetet utsätta Kampuchea för bombarna ensamt, gynnade Pol Pot-gruppen att det i Kampuchea uppkom ett förakt för omvärlden som aldrig hade behövt utvecklas (ens med tanke på USA:s aggressioner). Detta förakt skulle lägga den ideologiska och psykologiska grunden till ännu mer ödeläggelse, i namn av att bygga en stat vars självständighet skulle bli "fullständig, definitiv och ren".

En isolerad befrielsearmé

Under slutet av 1973 och under 1974 blev kriget i Kampuchea mer och mer konventionellt. Lon Nol-regimen, som nu var omringad i de flesta av de provinshuvudstäder den kontrollerade, fanns bara i några få landsbygdsområden och överlevde enbart med hjälp av det ekonomiska och militära stödet från USA. Belägringar och skyttegravsrig blev vanliga i de flesta regioner. Medan gerillan under 1970-73 hade rekryterat många bondesoldater som var "bönder på dagtid" och "soldater på natten", verkade man nu istället ersätta dem med unga heltidssoldater i byarna. Liksom den reguljära armén, som också mer och mer bestod av unga, ogifta soldater, hade de liten kontakt med byborna. De tvingades ständigt ligga vid fronten, och de fick lära sig att odla sin egen, mat och "lita till sig själva, vara rena och ärliga". De levde helt åtskilda från bönderna (som ofta förflyttades till de bakre områdena) och tränades till en ny livsstil fjärran från bondebefolkningens vardag. När de kom i kontakt med områden som drabbats av kriget såg de på bönderna som mindre vetande, osjälvständiga varelser utan känsla för patriotism, disciplin och alltför uppbundna av vardagliga företeelser som omsorg om familjen.

Många kampuchreanska flyktingar har berättat att trupperna mellan 1975 och 1978 inte var stationerade i byarna eller på kooperativen utan att de höll till i skogarna. Men de befann sig aldrig långt ifrån bebodda områden och kunde alltid snabbt ta sig dit i händelse av en folklig resning. De utövade den mest grymma repression man kan tänka sig. Kanske kan den förklaras av deras sociala isolering och av den "elitistiska" patriotiska moral, disciplin och stolthet som de skolats till.

En flykting berättar om ett hundratal soldater som var inkvarterade i en by: ”de bodde avskilda från befolkningen i ett stort rum där ingen fick gå in.” Han pratade aldrig med någon av soldaterna under de två och ett halvt år han bodde i samma by som dem. Det var byn Banteay Chrey, i norra Kompong Cham-provinsen nära Baray-distriktet i Kompong Thom, där bönderna utsattes för terror redan före krigsslutet. I Banteay Chrey inleddes detta våld direkt efter Lon Nol-regimens nederlag i april 1975.(156)

Det är intressant att se att de första rapporterna om det mer eller mindre regelbundna våldet mot landsbygdsbefolkningen kommer från gamla revolutionära basområden i avlägsna regioner. Baray är ett av dem, likaså västra Siemreap. Även Kompong Trach-området, Banteay Meas och sydvästra Battambang var centra för revolutionen så tidigt som 1950. Det faktum att den ”nya” korporativa staten växte fram först i dessa områden pekar på att Pol Pot erövrade makten över partiapparaten på dess högsta nivå och kunnat arbeta med skydd av den. Men ändå var Pol Pot-gruppen troligtvis tvingad att rensa ut största delen av den lokala kadern i dessa områden. Som vi senare ska se var detta arbete ännu inte färdigt i de övriga delarna av Kampuchea 1975.

Demokratiska Kampuchea

Det står nu helt klart att utrymningen av Phnom Penh inte motiverades av ekonomiska eller mänskliga hänsyn utan till stor del av Pol Pot-gruppens politiska överväganden i samband med dess strävan att kontrollera revolutionen. Mot bakgrund av de alternativ som fanns behövde utrymningen i och för sig inte nödvändigtvis leda till skada för ekonomin eller de berörda människornas levnadsförhållanden. Men olika rapporter från utrymningen, som beslutades på högsta nivå, visar att den genomfördes med *vitt skilda metoder* i olika delar av staden, både med och utan våld, vilket tyder på fortsatta politiska motsättningar i de revolutionära leden.(157) När huvudstaden intogs 17 april utrymdes den av trupper från både de norra och östra zonerna(158), det vill säga av Pol Pot-styrkor från norr och revolutionära styrkor som var i opposition mot Pol Pot från öster. Strider mellan soldater från just dessa delar av landet rapporterades också på själva segerdagen. Omedelbart efter segern meddelade Phnom Penh-radion att den nya regimen var beredd att ta emot utländskt bistånd. Men beslutet återtogs officiellt i en radioutsändning redan följande dag.

Centralisering av de väpnade styrkorna

Pol Pot-gruppen har hävdat att ett ”kuppförsök” mot revolutionens ledning genomfördes redan före segern i april 1975. Sammanstötningar med Vietnam följde redan i maj. Trots att Vietnam har försett oss med mer detaljer i sin redogörelse av dessa händelser är det ännu omöjligt att klart säga från vilken sida av gränsen som dessa angrepp började. 28 maj 1975 utgick order från Phnom Penh till provinserna om att avrättningar av personer som hade något samband med den besegrade Lon Nol-regimen skulle upphöra.(159) I en del områden förekom sådana avrättningar i stor omfattning. Vem var ansvarig för dessa order, som i en del områden inte följdes av de lokala enheterna och som senare återtogs från Phnom Penh? Och vad tänkte den gamle kadern Khek Penn på när han bad om ursäkt till 600 bönder och evakuerade stadsbor i distriktet Anlong Vil i Battambang, för att de måste klara sig på risgröt, och lovade att stadsborna skulle kunna återvända till sina hem inom åtta månader, och att skolor och valuta skulle återinföras?(160) (Detta var i augusti 1975. Khek Penn hade ansvar för ekonomin i nordvästra zonen, men försvann inte långt därefter, och dödades av Pol Pot-styrkor 1977.)

I juli 1975 ”då Kampuchreas Revolutionära Armé bildats i *hela landet* ägde en ceremoni rum där de olika zonerna överlämnade sina väpnade styrkor till Centralkommittén” (min kursivering) Vid denna märkliga ceremoni hade enligt *Svartboken* ”[fienden] planerat att... låta mörda ledarna för Kampuchreas Kommunistiska Parti”[sid 44]. Tyder detta på att Pol Pot-gruppen hade full kontroll över landet? Uppenbarligen inte. Enligt ett uttalande av Ieng Sary 17 mars 1978 gjordes ett nytt kuppförsök i Phnom Penh i september 1975.1 *Svartboken* sägs, att i september 1975 (i svenska

utgåvan anges juli 1975, i samband med ceremonin ovan – ö.a.) planerade fienden att ”låta mörda ledarna för Kampuchéas kommunistparti och organiserade 3-4 man ur en enhet från Kampuchéas östzon för att utföra planen. Men de här soldaterna kände inte ledarna och visste därför inte vem de skulle skjuta.”[sid 44] Om detta var allt som hände vid detta tillfälle, varför upphörde då radiosändningarna från Phnom Penh i två dagar den 16 september?(161)

Utgången av dessa strider är okänd, men även om Pol Pot-gruppens ställning var stark, verkar det som om den långt ifrån hade fullständig kontroll över landet 1975. Under 1976 skulle dess kontroll i viss utsträckning minska ytterligare, men denna utveckling vände under 1977 och gruppen framträdde som allenarådande. Senare beskrev Ieng Sary dessa händelser som ytterligare fyra kuppförsök under 1976 och 1977.(162) Fastän det inte är känt vad som verkligen inträffade vid dessa tillfällen kommer vi senare att se, att de datum Ieng Sary angav markerar en rad vändpunkter.

Den internationella utvecklingen

Men först är det nödvändigt att placera Kampuchéa efter 1975 i sitt internationella sammanhang. Drog Pol Pots politiska motståndare någon egentlig fördel av stöd utifrån? Detta är inte särskilt troligt. I motsats till vad många tror drog sig de vietnamesiska trupperna tillbaka från sina tillflyktsorter i gränstrakterna efter segern i april 1975. Den kinesiska utrikesministern Huang Hua påpekade detta 1978 i ett tal till kadrer i utrikesdepartementet. Rapporter från den amerikanska underrättelsetjänsten bekräftar i stora drag samma sak(163), men tillägger att en del vietnamesiska styrkor kan ha blivit kvar under en tid i nordöstra delen av Kampuchéa. *Svartboken* ger detaljer i denna fråga:

Men vietnameserna drog sig inte tillbaka helt och hållet. I provinsen Ratanakiri uppehöll sig den största kontingenten av dem som stannade kvar på kampuchéanskt territorium. Deras styrkor uppgick till över 1 000 man, utspridda här och var i grupper som varierade från 10 till 100 man... ungefär 20 kilometer från gränsen.[sid 42]

Ingen särskilt stor styrka. Och detta i ett avlägset och oländigt område där gränsen är mycket svårare att peka ut än någon annanstans. En tid senare, heter det i *Svartboken*, tvingades de skicka trupper för att ”driva bort dem” från området.[sid 42]

Men maktkampen i Kina *påverkade* med säkerhet förhållandet mellan Kampuchéa och Vietnam under Pol Pot-tiden. Det fanns märkbara skillnader mellan kulturrevolutionens radikala ledare i Kina (och deras anhängare i Kampuchéa) å den ena sidan, och Vietnams politik å den andra. Dessa var dock till större delen av ett slag som rymdes inom ramen för solidaritet. Men de radikalas nederlag inför Deng Xiaopings linje i Kina 1977 bidrog direkt till att de rådande skiljaktigheterna fördjupades avsevärt, och till det därpå följande kriget mellan Kampuchéa och Vietnam. Under samma tid blev de som stödde Vietnam och de kinesiska radikalerna krossade i Kampuchéa.

Albaniens inställning till Kina och Vietnam

Denna slutsats stöds vid en granskning av den hållning som Kinas närmaste allierade Albanien intog och vid en analys av Kinas teori om ”Tre världar”.

En kort tid efter den öppna brytningen mellan Kampuchéa och Vietnam i januari 1978 uppmanade Albanien regeringen i Peking att inte ”kasta nytt bränsle på elden”. När Albanien sedan tog ställning för Vietnam i den nya konflikten med Kina drog kineserna tillbaka sitt bistånd från både Vietnam och Albanien. Albanien beskyllde Kina för ”stormaktschauvinism och krigshets” och för att ha framkallat ”den blodiga konflikten mellan två broderländer, Kampuchéa och Vietnam.”(164)

Radikalerna i Kina hade en liknande inställning. När deras inflytande i Peking var som störst från april till oktober 1976 hade Vietnam och Kampuchéa sina bästa förbindelser under hela perioden 1975-1978, förbindelser som dock var kamratliga snarare än varma. Kina gjorde faktiskt ingenting för att motarbeta goda förhållanden mellan de två länderna. Kriget som bröt ut i början av 1977, liksom både Kampuchéas och Kinas fortsatta motstånd mot att nå en lösning genom förhandlingar

med Vietnam, hörde samman med de nya ledarnas utrikespolitik i Kina.

Tolkningen av teorin om "Tre Världar"

Kinas teori om "Tre Världar" innebär en enhetsfront mellan "tredje världen" och den "andra", som består av de avancerade industriländerna, mot supermakterna. Deng Xiaoping lanserade visserligen tanken i mars 1974, men under radikalernas tid vid makten i Peking gav *Peking Review* den bara allmänt godkännande men inte som "teori". För radikalerna var *båda* supermakterna likställda som fiender betraktat och de uttryckte detta i artiklar som "Sovjet och USA tillsammans på de anklagades bänk."

Denna uppfattning verkar stå i motsättning till Deng Xiaopings tal från 1974, som hölls tre månader efter det att Kina hade erövrat Paracellöarna från vietnamesiska styrkor, och där han uttalade stöd för "alla folks kamp mot imperialismen och i synnerhet mot hegemonism." (165) (min kursivering)

Radikalernas uttalanden står i klar motsättning till teorin som den fördes fram under 1977 – 1978, efter att radikalerna hade störtats. I januari 1978 talade *China Reconstructs* om behovet av "att isolera de två supermakterna, i synnerhet Sovjets socialimperialism." Utan att nämna USA påpekades att teorin om de "Tre Världarna" var ett "slag i hjärtat på den sovjetiska socialimperialismen." Det råder ingen som helst tvekan om att Kinas utrikespolitiska tyngdpunkt efter radikalernas fall har förändrats till en antisovjetisk enhetsfront. För att få med USA och dess allierade talade *Peking Review* den 21 januari 1978 om en "revolutionär politik för att bilda bredast möjliga enhetsfront, oavsett vad detta må innebära", för att slå mot huvudfienden.(min kursivering)

I denna situation valde Albanien att gå en annan väg än Kina. Albanien hade möjligtvis sett denna tendens framträda i en del kinesiska kretsar när de 1971 varnade Kina för att "förlita sig på en sorts imperialism för att gå emot den andra." 5 oktober 1976, en tid efter Mao's död och inom några dagar efter de radikalas arrestering i Peking, blev teorin om "Tre Världar" såvitt jag vet för första gången tillskriven Mao i officiella sammanhang.(166) Sedan dess har den kallats för en "teori".

Vietnam som Kinas fiende?

Kinas förändrade hållning gentemot Vietnam under 1977-1978 motsvarade en förändring i tolkningen och betydelsen som gavs teorin om "Tre Världar". Under radikalernas tid diskuterades till exempel de icke-allierade staternas rörelse i *Peking Review* utan att teorin nämndes. Anwar Sadat återgavs med gillande när han sa att

den ursprungliga definitionen av ett icke-allierat land, som ett land som inte tillhör någondera maktblocket, borde ändras till ett land med fri vilja, fri från påtryckningar från stormakterna.(167)

Inom denna ram skulle Vietnams odiskutabelt "fria vilja", trots anslutningen till sovjetblocket, göra landet till Kinas allierade enbart som icke-allierat land, för att inte tala om Vietnam såsom ett socialistiskt land. Bara inom ramen för en enhetsfront som överallt riktas mot Sovjetunionen kan Vietnam betraktas som Kinas fiende.

I en nyligen utgiven och detaljerad redogörelse om sina förbindelser med Kina pekar vietnameserna på tiden efter oktober 1976 som en med särskilt stora spänningar vid gränsen mellan Vietnam och Kina.(168)

Ny regering i Kampuchea 1976

Den sista sammandrabbningen för en tid mellan Vietnam och Kampuchea inträffade i januari 1976. Månaden därpå blev ledande kadrer som planerade en kupp mot Phnom Penh dödade av en bomb i Siem Reap i nordvästra Kampuchea.(169) Bomben fälldes eventuellt från ett utländskt flygplan som kom från Thailand. Detta "kufförsök" nämner inte Ieng Sary i sin redogörelse 17 mars 1978.

I mars 1976 började sedan en kampanj mot Deng Xiaoping ta fart i Peking och 7 april avsattes han och radikalerna steg mot höjden. Enligt Ieng Sary genomfördes samma månad ett "kufförsök av

vietnameser och KGB-agenter” i Phnom Penh. Syftade han på prins Sihanouks avgång som statsöverhuvud 4 april, som hade ett tydligt samband med Zhou Enlais död och Deng Xiaopings förestående fall? Det är troligare att han avsåg So Phims utnämning till vice president. So Phim var sedan början av femtiotalet en ledande revolutionär kader i Kampuchea som hade en välvillig inställning till Vietnam.(170) 14 april presenterade radion i Phnom Penh dels Pol Pot som premiärminister för Demokratiska Kampuchea och också sex nya ledare varav So Phim var en. Deras politiska vägar har senare skilt sig. Tre av de sex kom senare att gå med i gerillamotståndet mot Pol Pot. En var Nhim Ros som utnämndes till andre vicepresident efter So Phim och som grep till vapen i juli 1977. So Phim själv gjorde det samma i maj 1978 och dödades en tid därefter. Mat Ly, som var från minoritetsgruppen cham, gick med gerillan 1978 och utnämndes samma år till medlem i folkförsamlingens arbetsutskott(171) och var i december medlem av enhetsfronten för Kampuchreas befrielse, som leddes av Heng Samrin. (I mitten av 1979 var Mat Ly vice inrikesminister i Folkrepubliken Kampuchea.)(172) Ingen av dessa tre hade tidigare nämnts i officiella sammanhang, trots att So Phim i början av 1975 hade varit en av de fem i revolutionens hemliga inre krets. Det förefaller som om detta ”kupp försök” i hans fall innebar slutet på en tid utanför ledningen och för de andra en upphöjelse till mer framträdande poster i staten. Dessa nya utnämningar framstår som en kompromiss mellan (1) Pol Pots anhängare som troligen förlorade en del inflytande, (2) de som liksom So Phim betraktade Vietnam som en vän, och (3) anhängare till radikalerna i Kina som informationsministern Hu Nim, som såg meningsskiljaktigheterna med Vietnam som problem inom en ram för solidaritet.

Ett annat nytt namn som presenterades 14 april i Phnom Penh-radion var Vorn Vet, tidigare arbetare och fackföreningsaktivist på gummiplantagerna i östra Kampuchea.(173) En bakgrund i den östra regionen tyder nästan alltid på tillhörighet i partiets pro-vietnamesiska fraktion. I november 1978 ledde Vorn Vet ett misslyckat kupp försök mot Pol Pot.(174) Radion kungjorde hans utnämning till ställföreträdande premiärminister och ekonomiminister. Under honom bildades sex departement med var sin minister. Dessa namngavs inte 14 april, men senare kungjordes att Non Suon (Chey Suon) ledde jordbruksdepartementet.

Pol Pot träder fram och skapar förvirring

Det var för övrigt under denna tid som namnet Pol Pot för första gången nämdes offentligt. En person med detta namn hade som representant för arbetare på gummiplantagerna valts till folkförsamlingen i de val som hölls 20 mars 1976.(175) 14 april kungjordes, till utländska observatörers stora förvåning, att Pol Pot var premiärminister för Demokratiska Kampuchea. Ingen hade träffat på detta namn tidigare. Det verkar som om det var vid detta tillfälle som Saloth Sar, som inte hade nämnts officiellt sedan 1975, tog namnet Pol Pot. Enligt ett vittne höll både Saloth Sar och Khieu Samphan tal den 17 april 1976 när årsdagen av segern firades i Phnom Penh, men bara Samphans tal sändes i radion.(176) Detta var tre dagar efter det att Saloth Sar hade blivit premiärminister under ett namn som då var fullständigt okänt för befolkningen i Kampuchea och som inte hade någon anknytning till något annat namn (till exempel Saloth Sar) som de *kanske* hade känt till. Detta hemlighetsmakeri, som är utan motstycke i socialismens historia, överraskade till och med en del av Kampuchreas högre tjänstemän i utlandet. Chefen för utrikesdepartementets Asienavdelning, Thiounn Prasith, talade vid denna tid om för Kampuchreas delegation i Paris att Pol Pot stred i motståndsrörelsen mot Japan på 40-talet och att han var född vid gränsen till Vietnam där han hade arbetat på en gummiplantage nära Memot.(177) Inget av detta var riktigt och bekräftades inte heller av Pol Pots officiella biografier som gavs ut 1977 och 1978. Om inte Thiounn Prasith av någon häpnadsväckande anledning för med osanning, så godtog han troligen att Pol Pot var representant för plantagearbetare i den östra delen av landet. Utifrån detta gjorde han uppenbarligen de lämpliga politiska bedömningarna. Det är betecknande för de politiska strider som då ägde rum i Kampuchea, att en hög kader kunde se det som rimligt att en medlem av den pro-vietnamesiska delen av partiet kunde bli premiärminister.

Politiken under tiden mars till oktober 1976

1 april 1976 kom Vietnams och Kampuchebas kommunistpartier överens om att underteckna ett gränsavtal i juni samma år. Mellan 4 och 18 maj hölls förberedande samtal i Phnom Penh och en överenskommelse nåddes om att organisera sambandskommittéer utmed gränsen. Men man hade svårt att nå enighet om havsgränsen och företrädare för Kampuchea sköt upp det avtalade mötet i juni på obestämd tid. Efter komplotterna i Siemreap i februari rapporterades ytterligare sammanväringar i de andra provinserna i nordväst (Battambang och Oddar Meanchey) i maj, oklart med vilka resultat.(178) Men enligt Vietnam ”minskade sammanstötningarna utmed gränsen mellan de bägge länderna efter mötet” 4-18 maj.(179) Ingen av parterna nämner några strider mellan de två länderna under resten av 1976, inte ens i vietnamesernas detaljerade redogörelse om sammandrabbningar utmed gränsen. Efter detta möte besökte också Vietnams biträdande utrikesminister Phan Hien Kampuchea och vietnamesiska journalister skrev uppskattande rapporter om den ekonomiska utvecklingen i landet. Delegationer från kvinnoförbunden i de två länderna utbytte besök och enighet nåddes om att upprätta flygförbindelser. Märkligt nog underlåter *Svartboken* att nämna dessa viktiga samtal i maj 1976.

Det var en tid efter dessa samtal, 2 juni, som Kampuchea gjorde sitt enda betydande avsteg från Kinas antagna utrikespolitiska linje (radikalernas politik i denna fråga är okänd för mig) genom att i mycket starka ordalag dementera rykten om att Kampuchea skulle erkänna militärregimen i Chile.(180) Sådana rykten, som kanske till en början var helt riktiga, hade sedan några månader cirkulerat i Paris. Kampuchebas representant Thiounn Prasith inväntade instruktioner från Phnom Penh innan han besvarade dem vid ett möte med de alliansfria staterna i Algeriet i form av ett särskilt inlägg i frågan. Han krävde att regimen i Chile skulle störtas. Detta skiljer sig klart från Kinas Chilepolitik efter 1973 och stämmer helt med Vietnams politik i en fråga som vietnameserna och deras meningsfränder anser som mycket viktig.(181)

Pol Pot lovordar Mao ...

Men den kanske mest intressanta utvecklingen inträffade under september 1976. Det finns fortfarande många obesvarade frågor men det verkar som om Pol Pot-gruppen under denna tid fann sig allt mer isolerad i Kampuchea. Det fanns uppenbarligen ansatser till att öppet tillkännage det kommunistiska partiet i Kampuchea, som för befolkningen i landet och större delen av världen utanför bara var känt som *angkar* eller ”organisationen”. Bara det faktum att Pol Pot-gruppen väntade med detta tillkännagivande ytterligare ett år när de väl satt säkert vid makten, och att det då till en del gjordes på grund av kinesiska påtryckningar, antyder att detta initiativ inte kom från gruppen.(182) Men Pol Pot kan ha bedömt det som klokt att simma med strömmen. 18 september lovordade han Mao Zedong som hade avlidit 9 september. Han kallade honom ”proletariatets störste lärare efter Marx, Engels, Lenin och Stalin” och sa även att ”marxismen-leninismen och Mao Zedongs tänkande kommer att lysa för evigt.”(183) Två dagar senare gjordes ett ännu tydligare uttalande i Phnom Penh-radion, där han öppet slog fast *angkars* anslutning till marxismen-leninismen.(184)

Dessa och andra mer förvirrande händelser kan troligen bara förklaras med att det pågick en oerhört intensiv och uppenbarligen tredelad konflikt i partiet. Under dessa veckor då fraktionerna frenetiskt kämpade för att överleva och skaffa sig herraväldet, verkar det ha uppstått ytliga och varierande allianser i specifika frågor. Tydligt innefattade de någon sorts överenskommelse mellan Pol Pot-gruppen och anhängarna till kulturrevolutionen, även om vissa av dessa också var allierade med den pro-vietnamesiska fraktionen mot Pol Pot. (Troligen var det en splittring i denna grupp som tillsammans med kinesernas stöd blev det avgörande övertaget på lång sikt.) Efter invigningen 20 september av en reguljär flyglinje mellan Phnom Penh, Vientiane och Hanoi arresterades och fängslades således samma dag Keo Meas, en framstående medlem i den gamla Pracheachon-gruppen, som hade tillbringat många år i Hanoi och vid denna tidpunkt satt i centralkommittén.

Men striden var på inget sätt över.

...och avskedades som premiärminister ?

27 september 1976 avskedades Pol Pot "av hälsoskäl" och ersattes som premiärminister av Nuon Chea, som av Vietnam närstående källor en gång ansågs ha "den rätta linjen".(185) Detta var en klart politisk avsättning. I mars 1978 avslöjade Ieng Sary att "vietnameser och KGB-agenter" hade gjort ytterligare ett "kupp-försök" i september 1976.(186) I maj 1978 berättade han för en besökande amerikan att intermezzon med "vietnamesiska agenter" hade ägt rum både i Phnom Penh och vid gränsen. Enligt en veteran i Kampuchéas kommunistparti som senare flydde till Vietnam utkämpades en bitter strid inom partiet i september 1976:

I ungtkommunisternas septemhernummer av *Röda Fanan*, som ägnades åt kommunistpartiets historia, sades att det hade grundats 1951 och hade gynnats av betydande bistånd från broderpartiernas sida, särskilt från det vietnamesiska partiet. Vid samma tillfälle hävdade de "nya styrkorna" i central-kommitténs tidning *Revolutionära Fanor* att partiet sett dagens ljus 1960 och att det genom att bara lita till egna krafter hade utvecklats enligt särskilda khmer-linjer.(187)

Det är uppenbart att Pol Pot-gruppen förlorade denna strid. Enligt en utsändning från det thailändska kommunistpartiets radio, som nu öppet stöder Pol Pot-gruppen, i oktober 1976 hade en tidning i Kampuchéa, till skillnad från de interna organ som tidigare nämndes, angett 30 september 1951 som datum för grundandet av Kampuchéas revolutionära organisation.(188) Dagen efter Pol Pots avgång påbörjades tre dagars firande av partiets *25-årsjubileum*. Ytterligare tre dagar senare angrep Kampuchéa Deng Xiaoping(189), vars avsättning sex månader tidigare inte kommenterats från Phnom Penh.

Kampuchéas regering låg nu i händerna på en koalition mellan den pro-vietnamesiska gruppen och anhängarna till den kinesiska kulturrevolutionen.

Under de följande veckorna vidtog Kampuchéa ett antal nya åtgärder. Via Thailand exporterades gummi till Singapore och handelsdelegationer sändes till Albanien, Jugoslavien och Nordkorea. Mest anmärkningsvärt var dock att kontakt togs med UNICEF, och till och med amerikanska företag, om hjälp och inköp av medicin och utrustning för malariabekämpning. Detta innebar ett radikalt avsteg från den utan jämförelse mest huvudlösa och impopulära sidan av Demokratiska Kampuchéas "själv tillit", försöket att klara sig med bara traditionella mediciner. Hade detta misslyckade experiment i nationellt bakåtsträvande övergivits tidigare, skulle tusentals liv ha sparats utan att i någon större grad fläcka Kampuchéas självständighet. Redan 1971 hade Pol Pot-gruppen givit order om att stänga de skolor för medicinsk och militär utbildning som drevs av vietnameserna för studenter i Kampuchéa. Enligt *Svartboken*

... hade partiet [i själva verket] redan öppnat militärskolor och skolor för utbildning av sjukvårdspersonal för hela landet. Dessa skolor ägnade längre tid åt politisk utbildning än åt den tekniska sidan.[sid 30](190)

Att förkasta denna politik kunde bara ha en välgörande inverkan på befolkningens levnadsförhållanden.

Radikalernas fall och Pol Pots återkomst

Men i Peking gick utvecklingen i motsatt riktning. 30 september hade de kinesiska ledarna öppnat ett möte som skulle komma att omvandla världen. Inom några dagar var radikalerna arresterade och scenen klar för Dengs återkomst och en förändring av Kinas inrikes- och utrikespolitik. Det är svårt att tro att Kampuchéa inte påverkades: inom fjorton dagar, 22 oktober, var Pol Pot tillbaka som premiärminister.(191) Det är troligt att han faktiskt hade återfått makten redan 15 oktober, samma dag som Keo Moni, en mycket gammal medlem i den pro-vietnamesiska fraktionen och också medlem i partiets centralkommitté, arresterades. På sedvanligt hemlighetsfullt sätt tillkännagavs Pol Pots återkomst aldrig offentligt (talande nog till skillnad från hans avsättning). 22 oktober undertecknade han bara, i egenskap av premiärminister, ett uttalande från regimen i Phnom Penh,

där de öppet och i starkare ordalag än något annat regerande kommunistparti fördömde ”det kontrarevolutionära De fyras gäng” som just hade avsatts i Kina. 1 november arresterades och fängslades även Non Suon, och han avrättades senare.

I utrikespolitiska termer innebar Pol Pots återkomst till makten ett bedövande bakslag för de pro-vietnamesiska kommunisterna *liksom* kulturrevolutionens anhängare. Varken Kina eller Kampuchea deltog vid det vietnamesiska partiets fjärde nationella kongress i december samma år. (Man skickade dock formella gratulationer, vilket man inte gjorde vid det kinesiska partiets elfte partikongress i augusti påföljande år, vid vilken radikalerna, en tredjedel av den kinesiska centralkommittén, avsattes. Denna egendomliga prioritering återspeglar både att anhängarna till kulturrevolutionen fortfarande hade ett fortsatt – om än snabbt minskande – inflytande i Kampuchea, och att denna fraktion bestämt försökte upprätthålla relativt nära förbindelser med Vietnam.) Men då hade vietnameserna redan tolkat tecknen i skyn. Vid kongressen i december 1976 uteslöts Vietnams tidigare ambassadör i Peking och andra som på något sätt hade förbindelser med Kina från det vietnamesiska partiets centralkommitté. Utan tvivel avspeglade detta också ett visst inflytande från Sovjet. Men splittringen inom ledningen i Vietnam var minimal jämfört med den i Kampuchea och gav inte utländska krafter något liknande inflytande. Faktum är att det var på just denna kongress som Vietnam avvisade Sovjets påtryckningar om att gå med i Comecon.

Kampuchebas informationsminister Hu Nim var troligen också oroad då han i december uttalade en förhoppning om att Kina ”inte skulle tillåta revisionismen och de kapitalistiska krafterna att sticka upp sina huvuden” sedan radikalerna hade störtats.

Utrensningar och strider ökar 1977

Efter ett år av fred ökade åter spänningen mellan Kampuchea och Vietnam. I januari 1977 började Kampuchea dra sig ur sambandskommittéerna utmed gränsen, en utveckling som enligt vietnameserna var fullbordad i maj.(192) När Albanien samma månad för första gången ifrågasatte den kinesiska teorin om ”Tre Världar” kallade Kampuchea hem sina diplomater från Albanien. Hu Nim och Touch Phoeun, som var minister för offentliga arbeten och sedan länge medarbetare till Hou Yuon, nämndes offentligt för sista gången vid en mottagning på den albanska ambassaden 17 januari 1977.

I januari ökade också spänningen vid Kampuchebas två andra gränser. 27 januari angrep Pol Pots väpnade styrkor en by med thailändska bönder nära Aranyaprathet, och inledde med det en mer än årslång serie av intermezzon längs den thailändska gränsen. Regeringen i Phnom Penh hävdade snabbt att byn låg på Kampuchebas territorium. Det var helt rätt men orsaken till att mer än 20 thailändska bybor dödades är oklar. Vad gäller den tredje gränsen, drog Nayan Chand följande slutsats efter ett besök i södra Laos i november 1978:

Det är nu uppenbart att situationen längs [den laotisk-kampucheeska] gränsen har försämrats sedan 1976.(193)

Utrensningar av kadrer i Kampuchea

I Kampuchea inleddes också en avgörande utveckling i början av 1977. Från hela landet rapporterades omfattande utrensningar av kadrer i byar, distrikt och till och med på provinsnivå, utom i vissa områden som stödde Pol Pot-gruppen. Nästan alla flyktingar som jag har intervjuat nämner sådana utrensningar i sina byar under första hälften av 1977. Kry Beng Hong, som vittnade i rättegången mot Pol Pot och Ieng Sary i Phnom Penh i augusti 1979, pekade på att i Kompong Cham där han bodde:

samlade de som kom från sydvästra zonen 1977 samman alla Hou Youns och Hu Nims grupper i Prey Chhor-distriktet och avrättade dem.(194)

Hong och även flyktingar utanför landet rapporterade om massavrättningar av både civila och

partikadrer från och med denna tidpunkt. Rapporter från den amerikanska underrättelsetjänsten antyder att Pol Pot personligen reste runt och styrde utrensningarna i de nordvästra och norra regionerna där komplotter hade planerats året före.

Nya politiska åtgärder vidtogs också. Matransonerna som redan var knappa skars ner ytterligare och kommunala bispisningar inrättades i områden där de ännu inte hade organiserats. Alla barn förutom de allra minsta togs från sina föräldrar och inhystes i kommunala barnstugor, antingen i byn eller långt bort från den. Hur som helst så återsåg de sällan sina föräldrar. Barnen tilldelades olika uppgifter som till en del var ekonomiskt viktiga, som till exempel att bygga vägar.

Även om det finns en mängd rapporter om brutalitet mot befolkningen under åren 1975-76 så finns det också ett antal lika pålitliga redogörelser om bönder som inte behandlades illa, och om stöd från bönderna för den revolutionära rörelsen *under denna period*. Alla evakuerade stadsbor hade det mycket svårt, men pålitliga rapporter om deras behandling varierar mycket kraftigt — allt från hårda ekonomiska åtgärder som kan förväntas under en tid av återhämtning efter ett ödeläggande krig, till rapporter om massmord på tidigare stadsbor.

Medan exempelvis en del flitigt publicerade flyktingrapporter talar om svält och terror i stor skala 1975 och 1976, särskilt i norra och nordvästra Kampuchea nära Thailand, beskriver ett antal förstahandsupplysningar från de sydvästra och östra zonerna och från provinsen Kandal en annan situation under samma period. Flyktingar som 1975 bodde i byarna Takeo, Kandal, Prey Veng, Kompong Cham och Svay Rieng, och ett mindre antal som bodde i de östra delarna 1976, rapporterar om lite eller ingen svält även om matransonerna i en del fall var snålt tilltagna. En del men inte alla talar om avrättningar av en del medlemmar ur den besegrade armén och administrationen, medan andra rapporterar att de arresterades, fick flera månaders omskolning och sedan släpptes. Ingen rapporterar om användande av våld mot befolkningen som rapporterats från andra områden, även om nyanlända stadsbor hånades eller diskriminerades i en del byar. De flesta anger att relationerna mellan bönderna och de revolutionära kadreerna var bra där de bodde.(195) En flykting som bodde i byn Kompong Cham mellan maj och november 1975 säger att trupperna från östra zonen ”gjorde många bra saker” för att hjälpa de evakuerade stadsborna också, till skillnad från trupperna från norra zonen, som var ”skoningslösa”. So Davinn från Phnom Penh, som 1975 bodde i byn Kandal, rapporterar om sträng disciplin och hårda scheman, men säger att arbetet ”inte var så hårt” och att målen ”var lätta att uppfylla”. ”Vi hade frihet: om vi behövde något sa vi bara till Röda khmererna”, säger Davinn. Evakuerade Phnom Penh-invånare i hans by behandlades på samma sätt som lokalbefolkningen, som ”tyckte om Röda khmererna” och var gästvänliga mot de nyanlända stadsborna. Enligt Davinn var de lokala revolutionära kadreerna ”humana personer” och han hade inga problem med dem. Han hörde inga klagomål från andra evakuerade stadsbor heller. Det förekom inga avrättningar, inga dödsfall på grund av arbetet, eftersom den som var sjuk inte behövde arbeta, och ingen svält eftersom det fanns ”gott om mat”.(196)

Så det verkar som om livet var hårt i dessa områden, men det fanns få tecken på den omfattande tragedi som skulle komma under 1977 och 1978. Det är också betydelsefullt att svårigheterna under 1975 och 1976 mer var resultat av att Kampuchreas ekonomi hade förstörts (främst av amerikanska bomber) under kriget, än av den revolutionära rörelsens politik i dessa regioner. Enligt den rapport som utarbetades av USAID-teamet efter att de flydde ur Phnom Penh i april 1975:

... kommer det att uppstå utbredd svält från och med nu till nästa februari om man inte ger omfattande hjälp utifrån med mat och utrustning... Det kommer att bli en grym nödvändighet med slavarbete och svältransoner för halva befolkningen under detta år, och det kommer att vara en allmän brist och lidande under de följande två till tre åren innan Kambodja kan bli självförsörjande på ris igen.(197)

Dessa motsägelsefulla rapporter är tillräckligt talrika för att man skall kunna dra slutsatsen att landet fortfarande var politiskt delat. Men de motsägelsefulla beläggen upphör i början av 1977 när Kampuchea kom under Pol Pots obestridda kontroll och våldet mot befolkningen ökade över hela

landet. En person som tidigare var bosatt i Phnom Penh och som efter förflyttning i april 1975 tillbringade de följande fyra åren på landsbygden förlade tveklöst *böndernas* begynnande missnöje med regimen till 1977-1978.

De hatar dem... fast till en början varken gillade eller hatade de dem. Men efter att ha blivit lurade i *tre år* och när de såg att deras frihet hade minskat så *började* de hata dem . . .(198)

En flykting som bodde i provinsen Prey Veng mellan 1975-78 rapporterar om hårda arbetsförhållanden för evakuerade stadsbor, men tillägger att de lokala bönderna ”gillade och litade på” revolutionärerna i detta område under 1975-76. När dessa revolutionärer systematiskt arresterades och avrättades 1977 ägde det rum en folklig resning i provinsen.(199) Den kommunistiske veteran som citerades tidigare berättade om den politiska utvecklingen:

En extremistisk och chauvinistisk tendens... framträdde och visade sig allt mer öppet inom khmerpartiet efter befrielsen av Phnom Penh i april 1975. Denna linje utmärktes av en despotisk inrikespolitisk linje och en krigisk och nästan isolationistisk utrikespolitik. Nästan alla de gamla medlemmarna i partiet motsatte sig detta på ett eller annat sätt. *Fram till mitten av 1976 hade situationen ännu inte urartat helt och hållet...*

Han beskrev sedan stridigheterna i september 1976 om tidpunkten för partiets födelse och sa om Pol Pot-gruppens version:

En sådan förfalskning av historien innebar på det teoretiska planet ett förnekande av veteranernas och de tidigare allierades roll *för syften som då var okända*. (min kursivering)(200)

Pech Lim Kuon, som utbildade piloter i Phnom Penh i ett år efter april 1975, sa att den revolutionära regimen inte var populär under denna tid. Men han underströk att bönder inte avrättades och att arbetare på fälten inte var övervakade av beväpnade vakter.(201) Vid Oslo-konferensen om mänskliga rättigheter i Kampuchea anmärkte han i ett privat samtal med en journalist, att om han hade varit en fattig bonde så hade han inte flytt.(202)

En vietnamesisk flykting som talar flytande khmer reste under flera månader 1976 runt i Kampuchea. Han stannade i flera byar och arbetade sig fram till Thailand. När han i Thailand fick höra talas om massavrättningar i Kampuchea, kommenterade han:

Jag kunde inte tro på det. När jag under två månader vandrade runt i landet såg jag inga tecken på dödande, och ingen berättade om det för mig. Jag tror fortfarande inte på att det hände.(203)

Det *hände* verkligen i vissa områden: i synnerhet avrättades Lon Nol-militärer och tjänstemän. Men i vissa områden hände det inte under 1975-76.

Tilltagande våld under 1977 drabbar också bönder

Det är uppenbart att saker och ting förändrades från 1977 och framöver. En före detta cykelreparatör, Hui Pan från provinsen Siem Reap, sa att från februari 1977 blev alla tjänstemän utbytta och avrättade. De nya visade sig vara hårdare än de tidigare.

Under de gamla Röda khmererna blev kanske 30% av Lon Nol-soldaterna avrättade. De nya Röda khmererna dödade resten.(204)

14-åriga Mien växte upp i en by i provinsen Preah Vihear som under tiden efter 1970 kontrollerades av kommunisterna. Han vidhöll att hans föräldrar var ”lyckliga” till och med efter 1975 när jorden blev kooperativ egendom och fram till början av 1977. Han rapporterade inga avrättningar och att maten räckte till. Men efter det att ”revolutionen började 1976” förändrades tillvaron under 1977. Matransonerna minskades och serverades bara i kommunala bespisningar. Alla barn utom de allra minsta togs gradvis från sina familjer. En före detta stadsbo avrättades just innan Mien lämnade sitt hem.(205)

Denise Affonco, en khmer med franskt medborgarskap som tillbringade åren 1975-79 på den kampuchianska landsbygden, säger att det under hela denna period var svält i hennes by i provinsen

Battambang. Men,

... terrorn inleddes i februari 1977, när "Nerdey" (kadrerna från sydvästra zonen) anlände till byarna. De ersatte de lokala kadrerna. Då började folk försvinna. De fördes bort på natten och återsågs aldrig mer.(206)

Och Sarun, som bodde i östra och centrala Kampuchea från april 1975 till mitten av 1976 och sedan förflyttades till Battambang, såg händelserna på följande sätt:

1975 genomfördes en hel del avrättningar av före detta Lon Nol-soldater. 1976 var avrättningar sällsynta. 1977 var de talrika.(207)

25 januari 1978 skrev åtta khmerflyktingar i ett läger vid Rach Gia i Vietnam ett brev till FN:s generalsekreterare Kurt Waldheim. De hänvisade till att massakrer "efter en kort tid av lugn under 1976 åter hade ökat under 1977". Myndigheterna i Kampuchea hade enligt brevet regelbundet avrättat vanligt folk under 1977 och "ibland massakrerat hela familjer."(208) Efter intervjuer med khmerflyktingar i Thailand målade Francois Ponchaud upp en liknande bild:(209)

Efter det stora antalet förlorade liv under 1975 ger de inte mindre allvarliga utrensningarna under 1977 anledning till eftertanke. Förutom avrättningarna fortsätter bristen på mat och hälsovård att orsaka enorm förödelse.

Den "andra revolutionen"

Det verkar som om en "andra revolution" ägde rum 1977. I en pamflett avsedd för kadrer, som en flykting av en tillfällighet fick i sin hand kunde han läsa om detta. Denna revolution formulerades uppenbarligen i ett hemligt cirkulär, "dekret nr 870", som Pol Pot sände ut till kadrer som hade avgett en lojalitetsförklaring. Enligt detta dokument "får vårt parti inte ångra någonting även om vi måste offra en miljon liv. Partiet måste befästas med kraft!" Samma uttalande återges av vietnamesiska källor. En veteran ur Kampuchéas kommunistparti som flydde till Vietnam gav ytterligare detaljer om dekret "870". En ganska kort tid efter september 1976, sa han

... fick vi ett direktiv från centralkommittén med kodnamnet "870" som behandlade utrensningar av medlemmar som påstods stå under vietnamesiskt inflytande, men som i verkligheten inte höll med om den linje som tillkämpades. De som "saknade förtroende för khmerledningen" skulle sändas att utföra kroppsarbete under övervakning medan de "öppet avvikande" skulle uteslutas ur partiet och överlämnas till säkerhetsstyrkorna. En omfattande utrensning började under slagordet om "de tre utrotningarna": att utrota CIA:s, det sovjetiska KGB:s och det revisionistiska och expansionistiska Vietnams agenter, som gömde sig i khmerrevolutionens led. Aldrig tidigare hade vårt parti blivit så decimerat och skakat!(210)

Trots att händelserna efter januari 1977 innebar en vändpunkt så var striderna inte över i Kampuchea. Hu Nim är ett typiskt fall: officiellt ersattes han inte förrän i december 1977(211), och först i februari 1978 kungjordes utomlands att han ersatts av Son Sen's hustru Yun Yat. Touch Phoeun ersattes helt enkelt inte. I februari 1977 beskrev den thailändska underrättelsetjänsten dessa händelser som en kupp där Pol Pot vann terräng på bekostnad av Nuon Chea. Det verkar som om provinsen Kandal, kallad specialzonen, också vid denna tid utgjorde ett allvarligt problem för Pol Pot-gruppen. I vietnamesiska källor ges följande redogörelse för "februarikuppen" 1977:

I februari 1977 inledde 600 män i 170:e divisionen, som ansvarade för huvudstadens försvar, ett misslyckat myteri. Cha Krey, som var biträdande chef för generalstaben och befälhavare över Phnom Penhs specialzon, betalade med sitt liv för detta misslyckade försök. Tre andra ledare brändes levande på stadens idrottsplats.(212)

Svartboken påstår att Cha Krey var en vietnamesisk agent som "skulle mörda ledarna för Kampuchéas Kommunistiska Parti"[sid 44]. Hans rang anges märkligt nog som "chef för de enheter som var förlagda i södra delen av provinsen Prey Veng"[sid 44] som ligger utanför den speciella zonen, och daterar hans misslyckade kupp och arrestering till april 1976. Men sedan "kommendanten för bataljonen som skulle vakta partiets centralkommitté" hade arresterats 26

februari, fängslades partisekreteraren i provinsen Kandal 15 mars. I Ieng Sarys lista över ”orättmätiga” kupp försök nämns märkligt nog inte februari 1977. Det kan ha varit vid denna tidpunkt som Pol Pot nyligen vunna politiska triumfer (inklusive arresteringarna av Koy Thuon och Touch Phouen, 25 respektive 26 januari) följdes upp av en framgångsrik militär offensiv.

Kampuchea befann sig uppenbarligen i ett tillstånd av oro, och gränssammanstötningarna i april som Vietnam senare betecknade som ”mycket allvarliga” kan knappast skiljas från den interna situationen. Dessa sammanstötningar, som av vietnamesiska och kampuchianska ögonvittnen har beskrivits som direkta angrepp av Pol Pot-trupper mot vietnamesiska byar(213), ökade i intensitet i och med Pol Pots alltmer omfattande utrensningar. Phouk Chhay arresterades 14 mars, Tiv Ol 6 juni och Hu Nim 10 april.

Pol Pot-gruppen allsmäktig men hotad 1977-1978

De ännu mer omfattande utrensningarna från slutet av augusti 1977 innebar att Pol Pot var allena-rådande, men inte utan motståndare. Ieng Sary nämnde ytterligare ett kupp försök i september 1977. Enligt vietnamesiska uppgifter inledde Kampuchea i mitten av september ”särskilt allvarliga” angrepp utmed gränsen mot Vietnam. 17 september förklarade radion i Phnom Penh att Vietnam var en fiende. Medan Vietnam hävdade att landet utsattes för angrepp från Kampuchea åtminstone från april 1977 (och uppgifter från flyktingar och underrättelsetjänsten bekräftar att strider förekom vid denna tidpunkt) hävdade Pol Pot-regimen att Vietnams första angrepp utfördes i juni 1977. (I *Svartboken*, som kom ut i september 1978, ändrades detta till december 1977.) Pol Pots resa till Kina 29 september och hans öppna framträdande som generalsekreterare för Kampuchreas kommunistparti fick helhjärtat stöd från Kina.

I Svartboken förekommer det ingen som helst diskussion om denna kritiska tid mellan april 1976 till mitten av 1977.

Men inom partiet fortsatte motståndet. Vice president So Phim hade tillräckligt lokalt stöd för att kunna överleva utrensningarna och var så sent som 7 december 1977 fortfarande vice president och partisekreterare i den östra regionen.(214) Anhängarna till de kinesiska radikalerna var troligen inte heller helt besegrade förrän 21 december 1977, när avsättningen av Hu Nim kungjordes. Efter november utnämnde Pol Pot omkring trettio nya ledande kadrer.

Som en följd av denna omvälvning inom den revolutionära rörelsen i Kampuchea kunde besökande jugoslaviska journalister i mars 1978 rapportera att det parti som innehade makten ”inte utgör en del av den nationella enhetsfronten, som verkar ha blivit ersatt av en ny politisk struktur”.(215)

Kampuchea, Vietnam och Kina i konflikt

Från december 1977 kännetecknades kriget mellan Vietnam och Kampuchea av ständiga häftiga och brutala sammandrabbningar där åtminstone Vietnam led stora civila förluster. Hundratusentals vietnamesiska bönder flydde från gränsområdet mot städerna och programmet för bosättning i de nya ekonomiska zonerna bröt helt och hållet samman. 5 februari 1978 föreslog Vietnam eld upphör, ömsesidigt tillbakadragande av styrkorna till linjer fem kilometer från gränsen, internationell övervakning av området och förhandlingar för att lösa gränsfrågan. Kampuchea besvarade inte förslaget, men påpekade senare att man inte hade övervägt det eftersom det innebar att Kampuchea skulle frånträda ”fem kilometer av Kampuchreas territorium till Vietnam.”

Från slutet av februari stödde Vietnam en del försök att störta Pol Pot-regimen, bl a det misslyckade upproret som leddes av So Phim i östra regionen i maj 1978. Den tilltagande motsättningen mellan Kina och Vietnam om den kinesiska minoritetens nationalitet kunde enligt Peking inte lösas genom Vietnams ”andra förhandlingsförslag”. Och när samtalen påbörjades lämnade Kina dem.

Kinas nygamla anspråk under Deng Xiaoping

Framväxten av Deng Xiaopings moderna version av kinesiskt ”självstärkande” inom landet motsvaras av en mer klassisk nationalistisk utrikespolitik. Den skiljer sig från den politik som fördes under kulturrevolutionen men det finns tidigare exempel på detta i den kinesiska kommunismens historia. Enligt Anthony Barnett:

Började förhållandet mellan Vietnam och Kina att försämrans redan vid Genèvekonferensen 1954.

Det var där Vietnam delades, och som vi sedan fått veta genom Pentagonpapperen, spelade Zhou Enlai en avgörande roll i den processen.

Zhou och Mao eftersträvade tre mål i Genève. De önskade först och främst en neutralisering av Indokina och att avvärja hotet från amerikanska trupper. För det andra hoppades de att detta skulle göra det möjligt för dem att bryta den militära inringningen av Kina med hjälp ett internationellt avtal. Det skulle i sin tur tillåta dem att bryta sin diplomatiska isolering och påtvingade beroende av ryssarna. Om de kunde nå detta genom att uppträda som garant för neutrala stater som Sihanouks Kambodja och samtidigt hålla Vietnam delat så skulle slutligen deras överhöghet vara fullständig. Zhou informerade i hemlighet fransmännen om att han erkände faktum beträffande den sydvietnamesiska regim de försökte sätta upp...(216)

Samma år (1954) publicerade regeringen i Kina en karta över Östasien som beskrev Kampuchea, Vietnam och resten av det sydostasiatiska fastlandet liksom Sulu-öarna, Korea och andra områden som ”kinesiska territorier” som de hade förlorat under perioden 1814-1919.(217) Detta var ett tidigt, och under många år det enda ekot av de orimliga kinesiska kraven på Sydkinesiska sjön ända ner till Indonesien, som publicerades från och med 1974.

1978 var kineserna mindre entusiastiska över politiken i Kampuchea än under 1976 när situationen i de bägge länderna var annorlunda. Men Kina försåg under 1977-78 Kampuchea med både ekonomiskt stöd och betydande militärt bistånd. Det är möjligt att de militära lager som fanns i Kampuchea bidrog till att Pol Pot åter blev premiärminister i oktober 1976 (antagligen hade Pol Pot inte förlorat posten som ordförande för partiets militära kommitté). Dessa och senare leveranser bidrog med säkerhet till det den skrämmande utbredda slakt som följde. De *löften* om kinesiskt bistånd av olika slag, som Pol Pot troligen kunde hålla fram för de som var politiskt tveksamma när han organiserade sin återkomst, kan ha varit ännu viktigare. Det är ännu omöjligt att exakt säga *hur* biståndet påverkade Kampuchea, men det är uppenbart att det gjorde det, och att ledarna i Kina av utrikespolitiska skäl var för Pol Pot-regimens återkomst och åtföljande herravälde.

Men vilken inhemsk grund fanns för Pol Pots fientlighet mot Vietnam som passade Peking så väl? Det vietnamesiska förslaget om en ”Indokinesisk federation” hade inte diskuterats av Hanoi sedan det franska Indokinas sönderfall 1954, och det finns absolut inga belägg för att vietnamesiska ledare i hemlighet har hyst sådana ambitioner efter denna tid. Det fredliga året 1976 visade att Vietnam var redo att lämna Kampuchea i fred, till och med ett militant självständigt och pro-kinesiskt Kampuchea, så länge det inte var ett militärt hot mot Vietnam. Det är uppenbart att ansvaret för striderna som började i början av 1977 vilar på Kampuchea, eller snarare att ansvaret var Pol Pot-gruppens. Ett dokument från Kampuchea som var adresserat till ”kamrat Rin, ordförande i kommittén för östzonens fjärde division”, det vill säga Heng Samrin, kom i vietnamesernas händer. Källor som är sympatiskt inställda till Pol Pot-regimen anser att dokumentet är autentiskt. Det är daterat 17 juli 1977, alltså före Heng Samrins avhopp till Vietnam, och innehåller en rapport från en konferens i östregionen som Samrin märkligt nog inte hade inbjudits till. Delar av det lyder:

Vi måste fortsätta att vara på vår vakt och hela tiden förbereda oss för strid och för att krossa fienden... Om fienden angriper oss . . . måste vi gå in och stoppa och krossa honom på hans jord. Detta för att ytterligare öka hans svårigheter... Han kommer inte att våga upprepa sina angrepp mot oss. Det kommer snarare att bli hans uppgift att försöka stoppa oss.

Vi ska dock inte handla förhastat efter denna riktlinje. Dess tillämpning måste skjutas upp. Först när

tiden kommer då vi måste ta strid, ska vi ta upp den. Vi måste först uppnå allmän enighet.

Den får inte spridas bland folket eller bland soldaterna...(218)

Varken detta dokument eller det *officiella* kampucheanska dokument som i detalj går igenom Vietnams "aggressioner", nämligen *Svartboken*, för fram några beskyllningar om vietnamesiska angrepp över gränsen till Kampuchea varken i juli 1977 eller under de föregående 18 månaderna. Men regeringen i Kampuchea förväntade sig uppenbarligen en konflikt av stor omfattning. Med tanke på en sådan hade de redan formulerat sin hållning som en strävan att få Vietnam att "anstränga sig för att stoppa oss." I dokumentet sades det vidare:

Vi måste vara förberedda på att gå in på fiendens territorium för att samla upplysningar ... för att förbereda segerrika attacker.

Vietnamesernas uppgifter om att de blev angripna under denna period, före den tidpunkt då Kampuchea hävdar att det angreps, måste givetvis tas på allvar.

Det är kanske inte förvånande att Pol Pot-regimen vägrade förhandla när den erbjöds denna möjlighet att lösa stridigheterna i början av 1978.

Pol Pots förväntningar och ambitioner

Det råder ingen tvekan om att Pol Pot-gruppen tänkte använda en konflikt med Vietnam för att isolera den pro-vietnamesiska gruppen i den kommunistiska rörelsen och anklaga den för förräderi. Och lika säkert förväntade de sig en ökning av det folkliga stödet efter att ha påvisat att de själva var patrioter som försvarade khmerfolket från den förintelse som hotade från den "historiska fienden". Vid denna tidpunkt skulle Pol Pot-gruppen troligen inte ha kunnat behålla makten om den krossande, trehövdade spiralen av massakrer riktade mot befolkningen, utrensningar inom administrationen och angrepp över gränserna hade stoppats.

Men enligt min mening innebar kriget mot Vietnam mer än bara Pol Pot-gruppens sista tillflykt i kampen mot oppositionen. Det berodde högst troligt på deras djupt rotade chauvinism tillsammans med de hittills omätta effekterna av en tydlig och allt större politisk isolering i Kampuchea såväl som gentemot yttervärlden. De förväntade sig tydligen att besegra Vietnam, kanske genom att medvetet framprovocera vad de trodde var en vietnamesisk offensiv som var dömd till undergång. Det skulle bereda vägen för ett segerrikt motangrepp för att återerövra Kampuchea Krom från de flyende och oordnade arméresterna... Ett osannolikt scenario? Inte för Pol Pot, som 5 januari 1977 förutsade "säker seger" över de vietnamesiska ockupanterna, eftersom de "är det kampucheanska folkets arvförädlare". Med andra ord räknade han tillitsfullt med att en historiskt grundad rasism skulle uppväga den folkliga reaktionen mot hans egen regims ruinerande av miljontals människors liv. Det var lättare sagt än gjort. Betecknande nog uppfattade Pol Pot Vietnam som lika sårbart som USA under så lång tid hade försökt framställa det för världen. Enligt Pol Pots *Svartbok*:

... var [verkligheten] den att [vietcong] inte hade territorium i sitt eget land som en följd av den politik med strategiska byar som Ngo Dinh Diem använde sig av. Robert Thompson hade med erfarenhet från andra länder låtit uppföra strategiska byar över hela Sydvietnam på sådant sätt att Vietcong varken hade land eller befolkning...[sid 11]

Efter statskuppen var situationen totalt annorlunda... Vietnameserna hade bara en sak att ta till: att vända sig till Kampuchéas Kommunistiska Parti och begära hjälp och stöd.[sid 24]

Irrationella territoriella ambitioner och inre instabilitet är delar av förklaringen till de spänningar och konflikter som Demokratiska Kampuchea skapade med alla sina grannar, särskilt efter 1976. De starka pro-vietnamesiska stämningarna bland den revolutionära oppositionen mot Pol Pot, liksom uppmuntran från kineserna, riktade dessa ambitioner mot Vietnam. Och sådana ambitioner skulle inte alls vara oförenliga med den sant despotiska uppbyggnaden av Kampuchea till en för evigt bestående korporativ stat grundad på *nationell* pånyttfödelse.

[Resten av artikeln kommer helt från *Kommentar* 11/79. Dessa avsnitt finns inte med i artikeln i

Journal of Contemporary Asia – G.K.]

”80 procent av folket för Samrin”

En dryg månad efter det att den nya regimen tillträtt rapporterades ett möte mellan företrädare för det thailändska kommunistpartiet och Pol Pots styrkor i Kampuchea. Enligt en detaljerad redogörelse i den thailändska veckotidningen Thai Nikorn tog man vid mötet bland annat ”med i beräkning en det faktum att 80 procent av folket i Kampuchea stödde Heng Samrins grupp”. Vid mötet noterades vidare att:

ett stort antal av Pol Pot-soldaterna har hemliga kontakter med Heng Samrins regim, delvis på grund av att de i viss utsträckning är nöjda med att Heng Samrins regim beviljat vissa friheter som berör egendom och hemvist etc. Inte så få Pol Pot-soldater säger att om Heng Samrin-regimen omedelbart kunde bli av med de vietnamesiska soldaterna från Kampuchreas territorium, så skulle dom genast stödja Heng Samrin till 100 procent, men om Heng Samrin-regimen inte kunde åstadkomma detta, så skulle deras stöd bara vara begränsat.

Enligt Thai Nikorn gick delegaterna vid mötet sedan över till att diskutera den anti-kommunistiska gerillan Khmer Serei som finns i Thailand.

Ett ganska stort antal medlemmar i Khmer Serei kunde inte förmå sig till att samarbeta med Pol Pot, för att i enlighet med några stora länders råd slåss mot Heng Samrin. Dom är mycket arga över Pol Pots massakrer och konfiskering av egendom, och är i viss utsträckning tillfreds med Heng Samrin-gruppens demokratiska politik. De samarbetar därför både hemligt och öppet med Heng Samrin-regimen beträffande de extrema högergruppernas verksamhet i Thailand, och ett visst antal stora länders verksamhet i frågor om Kampuchea, genom att snabbt ge detaljerade informationer om detta till Heng Samrin-regimen...

I februari utarbetade Khmer Serei själva en rapport om situationen i Kampuchea. Enligt denna rapport hade regimen:

återgett befolkningen dess frihet. Folket har tillåtits att lämna de kooperativ, där de hade hållits av Röda khmererna, för att återvända till sina byar. Vietnameserna åtföljdes av tolkar eller små grupper av soldater ur den nya folkarmén... De uppförde sig i allmänhet väl och delade till och med ut små förråd och medicin till befolkningen. De uppmuntrade byborna att välja en ny bykommitté och främjade ofta beväpning av enheter för självförsvar... Byborna arbetar nu halva dagen med kollektiva uppgifter som plantering av ris och bevattningsarbeten. Resten av dagen kan de arbeta för sig själva... Befolkningen verkar i allmänhet nöjd.

Det märkliga är att ledningen för Khmer Serei redan hade beslutat att slåss tillsammans med Pol Pots trupper, mot Heng Samrins regim, innan denna rapport publicerades. Militära källor i Thailand rapporterade också i februari att ”de flesta i Kampuchea är nu för den nya regimen ledd av Heng Samrin.”

Folket i Kampuchea vittnar om Pol Pot

Sent i mars besökte Harish Chandola och Jean-Pierre Gallois flera provinser i Kampuchea. Båda rapporterade om belägg för att Pol Pot-regimen hade varit fruktansvärd. De rapporterade om vägar i västra Kampuchea som var överfyllda med folk som återvände till sina hem efter att ha befriats från de platser dit de förts för att arbeta för Pol Pot-regimen. Gallois, som sa att han hade haft möjligheter att utan övervakning tala med flera personer i Kampuchea, skrev i en rapport från Phnom Penh att:

De kambodjaner som har återvänt till denna förödd stad, upplever att de har övergivits av den icke-kommunistiska världen. De kan inte tro att alla västländer fortsätter att erkänna Pol Pot-regeringens legalitet och existens. De kan inte förstå hur FN kan bortse från deras uppfattning och försöka krossa deras enda stöd utifrån, utan att finna en ersättning för att skydda dem från Pol Pots återkomst.

I byn Chang Chamras vid infarten till Phnom Penh återkommer samma fråga dussintalet gånger: ”Och vad gör Frankrike och Förenta staterna?” Varje natt lyssnar befolkningen i Chang Chamras på västerländska radioutsändningar i förhoppningen om ett svar . . .

Efter möten med befolkningen i Phnom Penh lämnar besökaren landet övertygad om att befolkningen i Kampuchea, åtminstone för närvarande, bara känner tacksamhet och tillförsikt över den vietnamesiska närvaron här.

Chandola rapporterade för sin del, att ”det var ingen brist på kampucheaner som var angelägna om att försäkra att de hade räddats av vietnameserna”. Den franske journalisten Roger Pic fick under ett senare besök i Phnom Penh samma intryck.

I maj hade jag ett långt samtal med en khmerbonde från en thailändsk gränsby som bad att få vara anonym. Han sa att han under fem dagar i april hade gått över gränsen in i Kampuchea för att leta efter sina släktingar som bodde på andra sidan. Han besökte provinshuvudstaden Samrong i provinsen Oddar Meanchey liksom byn Trabek och andra platser.

Alla utom två av hans släktingar hade avlidit eller dödats under Pol Pot-tiden. De två överlevande hade gått med i frontarmén, som han sa var omtyckt av befolkningen och hade god kontroll över provinsen. Tillfrågad om vietnamesiska trupper, svarade han att han inte kunde säga något om dessa eftersom han inte hade kunnat tala med dem.

Denna bonde sa att massgravar hade börjat grävas upp i Samrong. De innehöll Pol Pot-soldaternas offer som fortfarande hade händerna sammanbundna vid handlederna. Många av de döda var munkar. Han sa att Heng Samrin-regimen nu uppmuntrade buddhismen och han trodde att detta var en omtyckt åtgärd. Folk hade sagt till honom att de åt bättre 1979 än 1978 under Pol Pot. Maten var fortfarande knapp, men han sa att det inte förekom någon svält när han var där. Han trodde att moralen var ganska hög eftersom befolkningen i Kampuchea var mycket glad över att ha gjort sig av med Pol Pot-regimen.

Denna känsla förefaller vara allmän men är kanske inte enhällig. En före detta bårbärare i Pol Pot-styrkorna anlände 11 maj från en by i Oddar Meanchey till Surin-lägre i Thailand. Han berättade för internationella observatörer att vietnameserna behandlade den lokala befolkningen ”ganska väl”. Vietnameserna misstänkte dock en del medlemmar i fronten för att bistå Pol Pot, och han såg hur vietnameserna hade avvärjat en del av dessa styrkor. Avväpning av Heng Samrins trupper rapporterades också av en flykting från Battambang som 21 maj intervjuades av Chanthou Boua och James Pringle.

I slutet av februari återerövrade Pol Pot-styrkor kontrollen av ett antal byar och massakrerade en stor del av byborna enligt uppgifter från flyktingar som anlände till Aranyaprathet. Vid denna tid fördelade vietnameserna vapen till civila för självförsvar. Det faktum att många av dessa vapen återtagits kan betyda att frontarmén omorganiserats eller möjligen att den har politiska svårigheter.

Flyktingar från Kampuchea har fortsatt att fly från striderna i sitt land till Thailand. Många av dem föses fram av beväpnade Pol Pot-soldater som fortsätter att hålla dem under väpnad uppsikt i Thailand. Samtidigt återvänder en del frivilligt åt andra hållet. Dessa flyktingar, som flytt från Kampuchea före förändringen av regim, har sökt sig till landets fredliga områden där Pol Pot-styrkorna inte är verksamma. Enligt FNs flyktingkommissarie hade 800-1.000 khmerer återvänt från Surinlägre i början av maj. Senare rapporter antyder att ytterligare tusen frivilligt hade återvänt från Aranyaprathetläger till områden som kontrollerades av fronten i slutet av maj.

Kinesernas situation i Kampuchea

Den nya regimens popularitet i Kampuchea är till stor del en följd av den föregående extrema impopularitet. Men regimen måste också överbygga traditionella och djupt rotade fördomar mellan khmerfolket och vietnameserna. Rapporter om de vietnamesiska truppers goda uppförande gentemot civila har förmedlats av samtliga khmerer som kom i kontakt med dem och nu befinner

sig i Thailand. Detta är knappast typiskt för rapporter om invaderande arméer. Inte heller brukar många khmerer tala på detta sätt om vietnameser. Det är helt klart att 10-punktsreglerna som formulerades 1970 fortfarande är i kraft.

10.000 kineser som tidigare var bosatta i Kampuchea och kom till Thailand tidigt i maj verkade emellertid fått en annorlunda behandling. I ett brev som dessa flyktingar senare skrev till Kinas ambassad i Bangkok tog de upp två frågor. Först hävdade de att över en halv miljon kineser avled eller dödades i Kampuchea under tiden 1975-78. En flykting klagade också över att den kinesiska ambassaden inte hade "gjort någonting" för att skydda etniska kineser i Kampuchea under denna tid. Men med förändringen av regim i januari, sade flyktingarna vidare i brevet, tilläts de etniska kineserna till en början att resa fritt i landet och tjäna sitt uppehälle i enlighet med egna önskningsar. Men i maj ökade "påtryckningarna mot dem" och vietnameserna "främjade splittring mellan khmerer och kineser" sade de i brevet.

När de tillfrågades om detta, sa en av dessa flyktingar till journalisterna att "de vietnamesiska trupperna i Kampuchea gjorde sig skyldiga till få direkta oegentligheter". Men i brevet sa kineserna att de hade fått skulden för Pekings stöd till Pol Pot-regimen. Detta "fick enkelspårigt folk att bli mer hatiskt inställda till kineser. Efter den vietnamesiska ockupationen misshandlade de kineserna och tog deras tillhörigheter" förklarade de i brevet.

Folkrepubliken Kampuchea 1979

I december 1978 diskuterade tidskriften *Far Eastern Economic Review* utsikterna för den nybildade Enhetsfronten för Nationell Befrielse ledd av Heng Samrin i Kampuchea. Västerländska underrättelsekällor återgavs som sa att i byar där fronten fått fotfäste var en av de första åtgärderna den genomförde att montera ner de kommunala bespisningarna som hade inrättats av Pol Pot-styrkorna. "Förvånande nog verkar fronten vinna folkigt stöd" var kommentaren i dessa källor.

Sedan Pol Pot-regimen följande månad hade störtats återgav tidskriften samma källor. Innebörden var att den lokala befolkningen i en del områden gjort "spridda och spontana resningar" mot Pol Pot och att den understödde vietnameserna och Heng Samrins trupper i deras ansträngningar att rensa upp bland de besegrade styrkorna och upptäcka nedgrävda vapenlager. Andra källor bekräftade detta och gav som ett exempel en resning av detta slag vid Cheom Khsanh i Preah Vihear.

Många flyktingar som på grund av kriget flytt till olika delar av Thailand rapporterade också att befolkningen välkomnade de vietnamesiska trupperna och soldaterna i frontarmén. Dessa trupper, sa de, upprättade goda förhållanden med byborna.

I februari intervjuades ett flertal bönder från norra Kampuchea av internationella observatörer i flyktinglägret Surin. An Hian, 22 år gammal, sa att i hennes by "stannade vietnameserna fyra dagar. Dom krävde inte mat utan delade ut kokkärl så att bybor som så önskade kunde äta för sig själva". Jag vill inte återvända till Kampuchea, fortsatte hon "eftersom Pol Pot kan komma tillbaka till makten". Suon Sophoat, 25 år gammal, sa också att vietnameserna "fördelade mat och gjorde slut på de kommunala bespisningarna". Non Loc som är 76 år gammal höll med och tillade att "dom delade också ut andra varor till folket". Han berättade att Pol Pots trupper hade avrättat 140 människor i hans by Kouk Mon sedan 1975. Han litade inte på dem när de bad bönderna att delta i ett möte efter det att de vietnamesiska trupperna hade dragits bort. Så han flydde till Thailand.

Chanthou Boua och jag gjorde 2 april i Aranyaprathet en lång intervju med Hong Var, som tillsammans med sina två döttrar och 204 andra hade flytt till Thailand 12 mars 1979. Hon sa att varenda bonde och även folk med annan bakgrund i hennes by hatade Pol Pot-regimen bittert, i synnerhet efter 1978. Under detta år, sa hon, dog eller avrättades hälften av befolkningen i byn Andaung Khlong. När de vietnamesiska trupperna anlände välkomnades de, och de behandlade inte befolkningen illa. En fest anordnades. Vietnameserna fördelade livsmedel och medicin och

återupprättade rörelsefrihet för befolkningen. Sedan drog de sig tillbaka. Femtio till sextio familjer som tidigare varit bosatta i Phnom Penh beslutade sig för att återvända hem och följde efter dem. Dessa människor utsattes två gånger för bakhåll av Pol Pot-trupper i närheten av byn Anadung Khlong och nästan alla dödades, berättade Var.

Pol Pot-trupperna genomför repressalier

Pol Pot-trupperna återvände senare till byn. En kort tid därefter lyckades Var förena sig med befolkningen i den närliggande byn Srae Memai, som nästan till sista person flydde till Thailand. I denna by hade 17 män avrättats av Pol Pot's styrkor när de återvände.

William Shawcross som intervjuade några flyktingar från Kampuchea i ett annat läger i Aranyaprathet i mars 1979 rapporterade att:

Vietnameserna verkar angelägna om att vinna befolkningens hjärtan och förtroende, och verkar uppföra sig väl gentemot dem. De fördelar ris och husgeråd så att familjer åter kan äta *en famille* i stället för *en masse*. De tillsätter eller övervakar valen av nya byledare. Flyktingarna förmedlar ett intryck av att dessa förändringar är mycket välkomna, trots att de verkställs av khmerfolkets historiska fiende.

Men vietnameserna är uppenbarligen för få för att kunna stanna i de byar de besatt. Istället fortsätter de vidare och lämnar ibland kvar en radio för nödanrop. Detta är inte effektivt. När de Röda khmererna sedan får reda på vad som har hänt av efterlämnade informatörer, dödar de dem som har samarbetat eller valts till ledare under vietnamesisk övervakning, tar livsmedlen och tvingar sedan befolkningen att marschera in i djungeln.

”Detta mönster” sa Shawcross ”verkar ha upprepats mycket ofta, åtminstone i västra Kampuchea”. I en analys, grundad på intervjuer med andra flyktingar, som publicerades i Le Monde i maj 1979 höll Francois Ponchaud med om detta. Men han tillade att enligt flera av flyktingarna ”håller vietnameserna på att tömma landet på allt välstånd som finns kvar”. Detta har ännu inte bekräftats. Ponchaud påpekade slutligen att ”de flesta flyktingarna berättade om vietnamesernas dåliga behandling av khmerkvinor”.

Jag frågade en expert på Kampuchea i Bangkok om detta. Han arbetar på en ambassad som inte har haft några direkt varma förbindelser med de vietnamesiska kommunisterna under de senaste tjugo åren. Han sa att det hade förekommit fall av våldtäkt utförda av vietnamesiska soldater i Kampuchea, men att detta inte var något allmänt förekommande. Han berättade vidare att en vietnamesisk soldat som hade våldtagit en kvinna ur khmerfolket blev arkebuserad på order av sina överordnade. ”Jag anklagar inte vietnameserna för illdåd, och inte heller för att svälta befolkningen”, avslutade han.

Bristen på livsmedel

Etniska khmerer och kineser som hade flytt från Kampuchea och intervjuades av Chanthou Boua och Hames Pringle i lägren vid Aranyaprathet 21 maj gav en del aktuell information om det hotande livsmedelsproblemet. En av dem sa att:

Det kommer med säkerhet att bli svält. Alla kommer att dö, svälta till döds under de kommande tre till fyra månaderna. Det är jordbrukssäsong nu. Det regnar överallt men ingen kan gå ut på fälten och göra någonting. Vietnameserna sa åt oss att gå ut och sköta jordbruket, men strider pågår fortfarande och det finns också minor i risfälten som lagts dit av Pol Pots soldater.

En annan flykting som tillfrågades om sådana minor sa att ”Pol Pot lade dit dem”. På frågan om vem som är ansvarig för allt som hänt i Kampuchea var svaret enhälligt: ”Pol Pot . . . Pol Pot . . . Pol Pot . . .”. Men meningarna var delade om vad den nya regimen gjorde för att lösa problemet med livsmedel. En flykting sa att ”vietnameserna är för upptagna med att bekämpa Pol Pot för att kunna lösa problemet med livsmedel”. En annan sa att ”vi har sett flygplan och lastbilar som fraktar bort vår mat” medan åter en annan anmärkte att ”jag har inte sett vietnameserna ta ut ris från Kambodja”.

En kort tid därefter rapporterades att vietnamesiska officerare i provinsen Battambang hade kungjort att de kineser som önskade lämna Kampuchea, hade tillåtelse att göra det. Tusentals fördes i lastbilar till den thailändska gränsen. Ang Hua, 30 år gammal och en i en grupp på 4.500 flyktingar, berättade för AP ”att hans grupp aldrig skulle kunna återvända till Kampuchea eftersom de skulle dödas av Pol Pot-trupperna”. Han sa att Pol Pot-sidan hade stämplat alla som förenade sig med den nya regimen och vietnameserna som ”förrädare” och hade avrättat många av dessa. Enligt redogörelser i pressen transporterades kineserna mot betalning i guld, till Thailand av vietnameserna. Vid intervjuerna med Chanthou Boua och James Pringle den 21 maj 1979 förnekade dock en kines i Arayaprathet detta”. I kinesiska tidningar säger de att vi måste betala för att lämna Kampuchea, men det var inte sant. Vi rånades när vi gick över gränsen”.

En annan av dessa flyktingar tillfrågades om skillnaden mellan Pol Pot och Heng Samrin. Han sa att ”det är ingen större skillnad, men under vietnameserna får vi leva på vårt eget vis”. Han tillade att ”Heng Samrins soldater dödar inte folk”. På frågan om varför han inte tyckte att Heng Samrin var bättre än Pol Pot, svarade han ”därför att de är hårda mot kineserna men inte mot khmererna”. På grund av Kinas fientliga hållning mot Vietnam och Kampuchea är det mycket troligt att Vietnam och fronten, kanske helt felaktigt betraktar kineser i Kampuchea som en möjlig säkerhetsrisk.

Imponerande början

Under fyra månader vid makten åstadkom Folkrepubliken Kampuchea, åtminstone bland khmerbefolkningen, en imponerande politisk början. Företrädare för exilkhmerer i Paris erkänner att regimen i Phnom Penh inte alls bara var marionetter till Vietnam utan ”kan utvecklas till en betydande nationell politisk kraft sedan de vietnamesiska trupperna dragits tillbaka från Kampuchea”. Det återstår att se om fronten kan behålla sin uppenbara popularitet, samtidigt som den beslutsamt försöker handskas med Pol Pots arme och hans utländska allierade och lyfter landet ur ekonomiskt sönderfall inför hotet av en allvarlig svält.

Vad som är absolut säkert är att Pol Pot-gruppens återkomst till makten skulle innebära slutet för folket i Kampuchea, att den vietnamesiska armen dagligen bidrar till att göra denna möjlighet alltmer avlägsen, och att de samtidigt behandlar befolkningen i Kampuchea på ett beundransvärt sätt. Enligt William Shawcross hade Jimmy Carter

troligen rätt när han kallade de Röda khmererna världens värsta förbrytare mot mänskliga rättigheter. Är det då följdriktigt att kräva att vietnameserna drar sig tillbaka och att landet återlämnas till dem? Ett sådant krav har kanske en suddig strategisk logik, men det har ingenting med det kampucheanska folkets öde att göra.

(Översättning av Kommentar-artikeln Britt och Sven Ekberg. Nyöversättning av kompletterande delar Göran Källqvist.)

Huvudsakliga källor:

Tung Padevat (Revolutionära Fanor), intern månadstidning i Kampuchebas kommunistiska parti.

Summary of Annotated Party History (Kommenterad partihistoria i sammanfattning), skriven av den militära och politiska ledningen för kommunistpartiet i Kampuchebas östra zon, 1973.

Communist Party Power in Kampuchea, Timothy Carney, Cornell University, 1977.

Far Eastern Economic Review

[Svartbok](#), Kampuchebas kommunistiska partis historia, 1978. [Detta dokument finns på [marxistarkiv.se](#)]

The Vietcong March-April 1970 Plans for Expanding Control in Cambodia, Vietnam Documents and Research Notes, nr 88, utgiven av USAs ambassad i Saigon 1971.

The Khmer Krahom Program to Create a Communist Society in Southern Cambodia, K. K. Quinn, rapport från USAs konsulat i Can Tho till utrikesdepartementet, 20 februari 1974.

Sranaoh Pralung Khmaer, Ith Sarin.

The Khmer Krahom Revolution in Southern Cambodia, 1971- 74 , K. K. Quinn, uppsats presenterad vid den Amerikanska föreningen för statsvetenskap, september 1975.

Cambodia Year Zero, Francois Ponchaud, Penguin, 1978. Kampuchea Dossier, Hanoi, 1978.

The Constitution of Democratic Kampuchea: The Semantics of Revolutionary Change, David P. Chandler, Pacific Affairs, hösten 1976.

Peking Review

Memorandum on Chinese Provocation and Territorial Encroachment, Hanoi, 15 mars 1978.

Bangkok Post

Asian Wall Street Journal.

Förkortningar:

BBC SWB	British Broadcasting Corporation <i>Summary of World Broadcasts</i>
BISC	<i>Bulletin d'Information sur le Cambodge</i>
FBIS	<i>Foreign Broadcast Information Service</i>
FEER	<i>Far Eastern Economic Review</i>
FULRO	<i>Front Uni de Libération des Races Opprimées</i> (Vietnam)

Noter

1. Hou Yuon arresterades omkring augusti 1975. Hu Nim arresterades 1977. Touch Phoeun arresterades i januari 1977. Nhim Ros rapporteras ha inlett gerillamotstånd mot Pol Pots regim i juli 1977 efter att ha anklagats för att arbeta som ”vietnamesisk agent” (Se *Asiaweek*, 26 januari 1979). So Phim dödades när han ledde ett uppror i östra zonen i maj 1978. Vorn Vet begick enligt Ieng Sary ”själv mord” i november 1978 (*Le Monde*, 2 juni 1979). Den nya Phnom Penh-regeringen under Heng Samrin lägger till följande namn: Cheng An, och ordföranden för industrikommittén, med motsvarande ministers rang. Dessa två rapporteras befinna sig bland de 12.000 personer som internerades av Pol Pots regering i ”utrotningslägret” Tuol Seng i Phnom Penh. Vidare Non Suon, ordförande för jordbrukskommittén med rang motsvarande minister, som arresterades 1 november 1976 och senare avrättades.
2. *Asian Wall Street Journal*, 9, 10, 11 mars 1978.
3. FEER, november 1978, anger Nguon Kang som biträdande partisekreterare, och citerar Phnom Penh-radion.
4. De citerade orden är slutord i en artikel med titeln ”Ännu en viktig framgång för våra kooperativ och den revolutionära rörelsen”, som var slutartikel i *Tung Padevat* (Revolutionära flaggor), ”partiets interna månadstidning”, nr 8, augusti 1978.
5. Se David P Chandler, ”The Constitution of Democratic Kampuchea: The Semantics of Revolutionary Change”, *Pacific Affairs*, nr 49, vol 3, hösten 1976, s 513.
6. Siffrorna kommer från en välinformerad konfidentiell källa.
7. Detaljerade upplysningar om Pol Pot-regimens arrestering (och senare avrättningar) av 262 revolutionära kadrer mellan april 1976 och april 1978 återfinns i ”Important culprits”, en engelsk översättning av ett dokument från Pol Pots regim som Heng Samrins regering publicerade i augusti 1979. Om inte annat anges kommer sådan information från detta dokument, vars upplysningar ofta bekräftas av andra källor.
8. Mellan 1940-46 erövrades provinserna Battambang och Siemreap och andra distrikt av Thailand.
9. Även om en av Lon Nols starkaste anhängare var en överste från Cham-folket, Les Kasem, med en bataljon från sitt folk, och Lon Nol hade mycket nära band till rörelsen FULRO bland bergsstammarna i södra Vietnam.
10. Lon Nol var ökad för att lita på en ung sierska vid namn Mam Pro Moni. Vid ett tillfälle lät Lon Nol, på dennes inrådan, helikoptrar släppa sand över Phnom Penh för att skydda staden från raketer. Enligt Associated Press var Amnesty International ”angeläget om att få mer upplysningar om 55 astrologer som arresterats efter att ha förutsagt att Lon Nols regering skulle störtas”(W111). I september 1972 varnade Lon Nol för att ”kommunisterna försökte döda kambodjaner med kaniner genom att fästa sprängämnen på djuren och släppa lös dem nära kambodjanska militärposter” (W258, av Dennis Neeld).
11. Serge Thion, ”L’ingratitude des crocodiles”, januari 1980, *Les Temps Modernes*. För siffran ”99% khmerer” se tidskrifter som *Democratic Kampuchea*, publicerad i Phnom Penh 1978.
12. Se Francois Ponchaud, *Cambodia Year Zero*, Penguin 1978, och s 23, del 2 av *Kampuchea Dossier*, Hanoi 1978. Även *The Vietnam-Kampuchea Conflict: A Historical Record*, Hanoi 1979, som bland annat säger: ”En galen främlingsfientlighet (härskade i Pol Pots Kampuchea)... Alla folk som inte var Khmerer, vare sig de var Cham, kineser eller vietnameser, har fallit offer för förföljelser.” *Kampuchea Dossier*, del 1, s 28-30, behandlar de religiösa och etniska minoriteternas öden, inklusive Cham-folket.
13. *Svartbok*, utgiven på svenska av Oktoberförlaget 1979.
14. Vilket även Lon Nols regering gjorde. Likheten mellan Lon Nol och Pol Pot går ännu längre. Titta på dessa uttalanden som den förre gjorde 1973, och se hur anmärkningsvärt lika de är det sätt på vilket Pol Pot-regimen satte in *sina* intressen i ett geopolitiskt sammanhang: kommunismen ”försöker uppsluka Khmer-folket och nationen som en sprängbräda för att angripa alla nationer i Sydostasien med hänsynslösa medel och många olika teorier och sätt”; nordvietnameserna ”måste dra tillbaka sina trupper från vårt territorium och sätta stopp för sin vision av *hegemoni* över alla länder som gränsar till Mekongfloden”(min kursivering). (W258, TO27, AP, Bangkok.)
15. Thion, *op cit*.
16. För en mer uttömmande genomgång av denna sändning, se Lowell Finleys artikel i *Southeast Asia Cronicle*, nr 64, s 33.
17. Republique Francaise, Archives Nationales, Section Outre-Mer, Aix-en-Provence, Fonds du Cambodge,

3E 6(2), rapport från Kompong Thom, 1929. Jag vill tacka David Chandler för möjligheten att studera hans anmärkningar om dessa rapporter.

18. *Khemark Niset*, augusti 1952, nr 14.
19. *Op cit.* Talet har titeln "Länge leve det kampucheanska kommunistpartiets revolutionära armé!"
20. *Summary of Annotated Party History*, av den östra zonens militära politiska avdelning. Exemplar av denna historia och det nummer av *Tung Padevat* som citerats tidigare kan återfinnas i Echols Collection i Olin-biblioteket vid Cornell-universitetet.
21. Pol Pot, *Lita till egna krafter*, Oktoberförlaget 1978. [Finns på denna webbplats - öa.]
22. Denna information kommer från Tokyos tidigare ambassadör i Saigon, och har inte kunnat bekräftas.
23. Radio Phnom Penh, 3 april 1979. Se US CIA FBIS, dagsrapport, Asien och Stilla havet, 4 april 1979, s H4. Vidare döptes den f.d Avenue Charles de Gaulle passande om efter Achar Hem Chieu, en nationalistisk munk vars fängslande 1924 ledde till den första större anti-franska demonstrationen i Phnom Penh. Chieu dog senare i franskt fängelse på ön Poulo Condore (senare Con Son).
24. Se Demokratiska Kampuchreas nationalsång.
25. Ett antal av dessa har efter januari 1979 fotograferats av besökare till Phnom Penh.
26. BBC SWB, 1 oktober 1977, FE/5629/C2/6.
27. Ith Sarin, "Nine months with the Maquis", i Tiothy Carney, *Communist Party Power in Kampuchea*, Cornell University Southeast Asia Program, 1977, s 37. Denna bok innehåller en hel del ovanlig information om den kampucheanska kommunistiska rörelsen under 1970-75, med en tänkvärd inledning.
28. Den föregående informationen kommer från ett antal detaljerade intervjuer med flyktingar som Chantou Boua och jag gjorde mellan 1975-79.
29. *Tung Padevat*, *op cit.*
30. Norodom Sihanouk, *Chroniques de guerre... et d'espoir*, Paris 1979, Hachette/Stock, s 79, 81, 114. Se även not 213 nedan.
31. Se FEER, 5 maj 1978, 9 juni 1978 och 28 juli 1978, för information om Angkar Siem. Det är otänkbart att namnet skulle användas spontant av de lokala bönderna. Se även "Commune Life in Cambodia", *Eastern Star*, Bangkok, 14 mars 1979, som skriver om termen direkt till thailändska som Ongkarn Siem, även det ett osannolikt sätt att använda den på thailändska. Denna artikel påpekar att organisationen hade ansvar för alla de sju provinser i nordöstra Thailand där det fanns en majoritet eller minoritet av Khmer-befolkning.
32. FEER, 5 aug 1977. Skulle det thailändska kommunistpartiets ledning gå med på detta? Kanske, med tanke på att de ideologiskt sluter upp bakom Kina och Kampuchea mot Vietnam, och drog fördel av baser i Kampuchea. Men det är fullt tänkbart att de enda kontakterna mellan Thailands kommunistparti och Angkar Siem bara skedde på *allra* högsta nivå. Och Angkar Siem med sina kampucheanska rådgivare agerade till stor del självständigt från den thailändska politiken.
33. Intervju 12 mars 1979 med Sat, 13 år gammal, i provinsen Surin i Thailand, efter hans flykt. Man berättade för Sat att vägen han hjälpte till att bygga i skogen skulle gå från Samrong till Preah Vihear.
34. Intervju i Rouen, Frankrike, 10 okt 1979.
35. Intervjuer med den 14 år gamle Mien, 7 och 19 mars 1979, Hok Sarun 1 april 1979. Mien sa också att i hans arbetslag av tonårpojkar i skogen, tilldelades varje pojke en liten jordlott med grönsaker att sköta på kvällarna. De fick inte gå och sova förrän det arbetet var klart.
36. Intervju med Srey Pich Chnay, 5 och 15 mars 1979 och 19 april 1979.
37. BISC, 14 rue Wilhelm, Paris 75016, nr 5, oktober-november 1978, s 20.
38. Intervju med herr Te Ean Chhoeng och fru Tao Sun Hauv, Alencon, Frankrike, 2 oktober 1979.
39. *The Early Phases of Liberation in Northwestern Cambodia: Conversations with Peang Sophi*, av David P Chandler, med Ben Kiernan och Muy Hong Lim, Monash University (Australien), Centre of Southeast Asian Studies, arbetspapper nr 10, 1976. Enligt Sophi "uppmantar Röda khmererna folk att lita till sig själva, att arbeta hårdare..."; "ständigt betonar man kambodjanernas självständighet... visavi den utvecklande nationella revolutionen." Sid 11,13.
40. Pol Pot, *Lita till egna krafter*, Oktoberförlaget 1978, s 10-11 [se denna webbplats - öa].
41. Carney, *op cit*, s 5-6.
42. Pol Pot avslöjade detta liksom flera andra delar i sin personliga historia, men inte det faktum att han ursprungligen hette Saloth Sar, i en intervju till jugoslaviska journalister i Phnom Penh i mars 1978.
43. Denna information har lämnats av många flyktingar. Enligt William Shawcross, "påpekar en doktor från väst som arbetade i Phnom Penh före april 1975, och som först välkomnade Röda khmerernas seger, och

som sedan dess hade arbetat med flyktingar, att Röda khmerernas kader under de senaste fyra åren har blivit allt yngre och alltmer våldsamma.” *Asian Wall Street Journal*, 29 mars 1979.

44. Vid denna tidpunkt befann sig intressant nog Pol Pot utanför Kampuchea. Chou Chet deltog vid en konferens för Folkets enade motståndsrörelse i ett ”befriat område” 7-8 maj 1970. Enligt *Svartboken* återvände Pol Pot till Kampuchea från Kina i juni.
45. Se ”Interview of Comrade Pol Pot... to the Delegation of Yugoslav Journalists” (kopia, mars 1978), s 23; *Nhan Dan* (Hanoi), 28 mars 1974, s 1; *JPRS South and East Asia*, nr 471, 10 maj 1974, s 5. Dessa källor citeras i S Heder, ”Kampuchea's Armed Struggle: The Origins of an Independent Revolution”, *Bulletin of Concerned Asian Scholars*, vol 11, januari 1979, s 21. Son Sen, å andra sidan, stannade i Phnom Penh i ett år efter att de andra hade lämnat (Carney, *op cit*, s 44). För närvarande är Nuon Cheas rörelser okända. Khieu Ponnary och Khieu Thirith, Pol Pots och Ieng Sarys hustrur, stannade i Phnom Penh under minst ett år efter att deras makar hade rest.
46. FBIS, daglig rapport, Asien och Stilla havet, Pyongyang-radion, 3 oktober 1977. Se rapport 4 oktober, s H38.
47. *Svartbok*, s 28.
48. *Tung Padevat*, *op cit*.
49. Intervju med Khuon Thlai Chamnan, Chatenay-Malabry, Frankrike, 9 aug 1979.
50. BBC SWB, 1 oktober 1977, *op cit*.
51. ”The Anti-Imperialist Struggle in Cambodia: the Early Years”, i *Conflict in Indochina*, red Gettelman och Kaplan, New York, Random House, 1970, s 59.
52. FEER, 21 april 1978. Det omfattar möjligheten att Pol Pot-gruppen informerade den hemliga polisen om var Samouth befann sig.
53. Se not 45. Francois Ponceaud kom också över rapporter om hemliga försvinnanden i provinsen Pursat. I *Cambodia Year Zero* beskriver han, troligen felaktigt i ljuset av andra bevis, dem som Pol Pot-gruppens.
54. Heder, *op cit*, s 12.
55. *Pahnyaka Sahakor* (Frågan om Kooperationen), Phnom Penh, 1964. För ytterligare stöd för den åsikt som förs fram i nästa stycke, se not 99.
56. ”Cambodia: The Unexpected Victory”, kommer att publiceras.
57. *Tung Padeva*, *op cit*.
58. BBC SWB, 5 oktober 1977, FE/5623/C/3.
59. *Ibid*, FE/5623/C/4. Nuon Chea höll sitt tal 17 januari 1977 för att hylla ”Nionde årsdagen av Kampuchebas revolutionära armé”. Han sa att den föddes under ett angrepp mot en militärpostering vid Bay Damran, i provinsen Battambang nära Samlaut, i januari 1968.
60. Carney, *op cit*, s 37.
61. Se Milton Osborne, *Politics and Power in Cambodia*, Melbourne 1973, s 101, och M Leifer, ”Rebellion or Subversion in Cambodia”, *Current History*, februari 1969, för detaljer om denna demonstration. Angående upproret i Samlaut, se min *The Samlaut Rebellion and its Aftermath, 1967-70: The Origins of Cambodia's Liberation Movement*, Monash University CSEAS, arbetspapper nr 4 och 5, 1975.
62. Samtliga västliga underrättelsetjänster var överens om att dessa ”fristäder” bara fanns några kilometer in på Kampuchebas territorium.
63. *The Vietcong March-April 1970 Plans for Expanding Control in Cambodia* (U.S. Mission, Saigon, Vietnam Documents and Research Notes, nr 88, januari 1971).
64. *Ibid*, dokument 9.
65. *Ibid*, dokument 6. 1966 bytte Folkets revolutionära parti namn till Kampuchebas kommunistiska parti, som dokument nr 8 medgav. Se Carney, *op cit*, s 56.
66. *Ibid*, dokument 2.
67. *Ibid*, dokument 6.
68. *Ibid*, dokument 1.
69. *Ibid*, dokument 2.
70. *Ibid*, dokument 7.
71. *Ibid*, dokument 8.
72. *Ibid*, dokument 10.
73. *New York Times*, 20 juli 1970.
74. *Washington Post*, 22 april 1970.
75. Intervju med Thoun Cheng, 13-14 mars 1979, *op cit*.

76. Intervjuer med Mien, 7 och 19 mars 1979, *op cit.*
77. Intervju med Veasna, Frankrike, 7 oktober 1979.
78. Enligt uttalande från Sihanouk spreds under den perioden broschyrer, dikter och till och med skämtteckningar som kritiserade och drev med Sihanouk i en del byar. Thion, *op cit.*
79. ”The Khmer Krahom Program to Create a Communist Society in Southern Cambodia” (1971-74), av K K Quinn. Oklassificerat telegram till utrikesdepartementet från USA:s konsulat, Can Tho, 20 februari 1974, s 8.
80. ”Khmer Rouge Rallier Keoum Kun”, oklassificerat telegram till utrikesdepartementet från USA:s ambassad i Phnom Penh, 13 januari 1972. Kun berättade för sina amerikanska förhållare att de kampuchianska kommunisterna Chan Samay, Keo Moni, Keo Meas och Rat Samoeun hade ”brutit med (den ledande Hanoi-baserade Khmer-kommunisten) Son Ngoc Minh i frågan om nordvietnamesernas kontroll över den khmer-kommunistiska rörelsen”. Son Ngoc Minh dog i Kina 1972, efter att ha bott i Hanoi i 16 år. Han kanske inte kunde dra jämnt med andra unga Khmer-kadrer som skolats där, som återvände till Kampuchea samtidigt som de upprätthöll nära band till de vietnamesiska kommunisterna. Den nya Vietnam-vänliga regeringen i Phnom Penh bytte 3 april 1979 namn på gator och namngav dem efter Son Ngoc Minh och Keo Moni. Keo Moni och Keo Meas dödades av Pol Pot-regimen. Chan Samays och Rat Samoeuns öde är fortfarande okänt (så vitt jag vet associerades aldrig deras namn med Pol Pot-regimen).
81. Heder, *op cit.*, s 19 och 44-45. Se även sid 52.
82. Sihanouk, *op cit.*, s 56.
83. ”Conversations with Khmer Rouge Rallier Jeng Lim”, oklassificerat telegram till USA:s utrikesdepartement från USA:s ambassad i Phnom Penh, 30 november 1971.
84. William Shawcross, ”The Third Indochina War”, *New York Review of Books*, 5 april 1978.
85. Quinn, *op cit.*, s 11. Se även Quinns ”Political Change in Wartime: The Khmer Krahom Revolution in Southern Cambodia, 1970-74”, *Naval War College Review*, våren 1976, s 7.
86. Quinn, (telegram), *op cit.*, s 28.
87. *Ibid.*, s 34.
88. Personligt meddelande, 26 september 1979. Förutseende nog påpekade också Adams att vietnameserna enligt hans uppfattning borde hålla ett öga på sin sydvästra gräns. ”Inget allvarligt, märk väl, men det kan vara idé att sätta upp ett skydd mot cykloner”, skrev han.
89. Carney, *op cit.*, s 43. Kandal-provinsen kallades Special-regionen.
90. *Ibid.*, s 34.
91. ”Keoum Kun”, *op cit.*, s 6.
92. Quinn, telegram, *op cit.*, s 8.
93. I sitt tal i juli 1975 hänvisar Pol Pot till ”uppdrag som ni kamrater fullföljer nu, som försvaret av Phnom Penh...” Sok Thuok omnämns i mars 1976 som kader i inrikesministeriet, trots att det vid den tidpunkten inte fanns någon inrikesminister, eftersom Huo Yuon var arresterad. (FBIS, dagsrapport, Asien och Stilla havet, IV, 22 mars 1976, s H4.)
94. Intervju med Chang Sieng, som återvände till Kampuchea från Frankrike i februari 1976, och deltog vid ett stort möte som öppnades av Non Suon i Angkar Chey, Kandal-provinsen omkring 13 september 1976. Se nedan angående Non Suons öde.
95. Ith Sarin, *Sranaoh Pralung Khmaer*, del 1, i översättning av Chanthou Boua, opublicerad. Denna del av Sarins bok finns inte i Carney, *op cit.*
96. Carney, *op cit.*, s 43.
97. *Ibid.*, s 37.
98. *Ibid.*
99. *Ibid.*, s 32. Detta dokumentets analys av kampen i mitten av 60-talet skiljer sig också delvis från Pol Pot-gruppens (som skisserats ovan): ”I städerna, i synnerhet Phnom Penh, blev ungdomen, det vill säga den arbetande-producerande och studerande ungdomen, kampens kärna, dess veke under rörelsen av demonstrationer och möten mot de amerikanska imperialisterna och förrädarna som satt vid makten.”(*Ibid.*) Denna ”rörelse av demonstrationer och möten”, som till största delen utvecklades efter att Pol Pots grupp hade lämnat städerna, erkänns sällan eller aldrig av dem.
100. *Ibid.*, s 50.
101. *Ibid.*, s 39.
102. Quinn, telegram, *op cit.*, s 7.

103. Norodom Sihanouk, *Chroniques de guerre... et d'espoir*, Paris, Hachette/Stock, 1979, s 52.
104. Carney, *op cit*, 46, 49.
105. *Ibid*, s 11. Se även *Sranaoh Pralung Khmaer*, del 1.
106. Intervju med Hok Sarun, *op cit*.
107. Quinn, telegram, *op cit*, s 7.
108. *Ibid*, s 9.
109. *Ibid*, s 34.
110. Carney, *op cit*, s 43. Ith Sarin berättar: "Enligt Phouk Chays rapport till ett möte i maj 1972, översteg de månatliga kostnaderna i sydvästra zonen mer än två miljoner riel för Röda khmerernas militära och civila personal, som tjänar 135 riel i månaden." Enkel matematik ger då en siffra på mer än 14.800 soldater och kadrer, oräknat obetalda gerillasoldater och, sannolikt, regionala trupper.
111. En allmänt accepterad siffra på Röda khmerernas reguljära armé i mitten av 1972 är 40.000 soldater. 1973 hade denna siffra stigit till 60-70-000 och Röda khmerernas totala medlemsantal (inklusive dåligt beväpnade lokala gerillasoldater) detta år var 200.000. Det är svårt att tänka sig att man kunde uppnått denna siffra utan ett stort folkligt stöd under dessa år.
112. Carney, *op cit*, s 39.
113. Intervju med Tan Hao (pseudonym), 10 april 1979. Översatt från en bandupptagning av intervjun. Den intervjuade bad om att få vara anonym.
114. "Tribunal Populaire Révolutionnaire Siégant à Phnom Penh Pour le Jugement du Crime de Génocide Commis par la Clique Pol Pot-Ieng Sary", "Acte d'Accusation", dokument nr 3.1, s 31. (Augusti 1979)
115. *Op cit*, s 7.
116. Intervju med Srey Pich Chnay, *op cit*.
117. Intervju med Hong Var, 2-3 april 1979. Hela Hong Vars berättelse om sina erfarenheter i Kampuchea mellan 1975 och 1979 kommer att publiceras på tyska i *Kursbuch*, Berlin, nr 57 1979, och i JCA, 9-3.
118. Även om Quinns redogörelse klargör att Ta Mok då inte var medlem i Pol Pots grupp (se ovan), finns i *Kampuchea Dossier*, Hanoi 1978, del 2, följande utdrag ur en kampucheansk soldats erövrade dagbok: "I mars 1977 kom Ta Mok, från (sydvästra) regionens militärhögkvarter, tillsammans med två stora och kraftiga ljushyade kineser som talade Peking-kinesiska, för att ideologiskt förbereda trupperna som förbereddes för att angripa Vietnam och tränga fram ända till den första sockerpalmen, Saigon..." Dagboken hade uppenbarligen erövrats.
119. Quinn, *op cit*, s 35 et al.
120. Kirk, Donald, "Communism and Political Violence in Cambodia" i J Zasloff och A Goodman (red) *Communism in Indochina*, Mass., 1975.
121. Peter Dalkin, personligt meddelande, 6 februari 1976.
122. *Washington Post*, 8 mars 1974.
123. *Nokor Thom*, 26 november 1972, citerad i Carney, *op cit*, s 7.
124. Michael Vickery, "Cambodia 1973: The Present Situation and its Background", opublicerad, s 48. En reviderad version kommer att publiceras i *Les Temps Modernes*, en förkortad version fanns på engelska i *Westerly* (University of Western Australia) nr 4, december 1976, s 14-28. Henri Becker, personligt meddelande, Bangkok, februari 1976, nämnde också koncentrationen av "Sihanouk-vänliga" bland upprorsmakarna i nordväst under kriget.
125. Carney, *op cit*, s 9.
126. En del av byarna som drabbades var Tahen, Ta Ngen, Maung Russei.
127. "Keoum Kun", *op cit*. Se även not 160.
128. Ponchaud, *Cambodia Year Zero*, *op cit*. Khek Penn nämndes också ofta i tidningarna i Bangkok under 1975, men försvann sedan.
129. En by som drabbades var Sdor Sdam, 1974. Se även intervju med Sat, *op cit*, vars hemby Lbaeuk inte låg långt borta. När Sat ombads beskriva året 1975, när trupper från Röda khmererna för första gången kom till Lbaeuk, sa han: "De dödade folk varje dag."
130. FBIS, dagsrapport, Asien och Stilla havet, Pyongyang-radion, 3 oktober 1977. Se rapport från 4 oktober, s H 38.
131. *Svartboken*, säger: "1969 nådde kampen mellan Kampuchea och Vietnam en höjdpunkt... Kampuchreas Kommunistiska Parti lät aldrig vietnameserna få veta var dess ledare fanns." [sid 17] Uppenbarligen var det i norra Kampuchea. När Pol Pot reste från Rattanakiri till distriktet Santuk i provinsen Kompong Thom i september 1970, beskriver *Boken* det som att resa "iväg mot södra delen av landet" [sid 30]

Kanske Pol Pot hade nära kontakter med utvecklingen i de verkligt södra och centrala delarna under perioden 1970-75, eller till och med innan dess. Slutligen hölls ett möte i Kompong Thom i november 1970, ”invid en slinga av floden Stung Chinit som flyter från norr åt väst, ungefär 30 kilometer från kamrat Pol Pots tillflyktsort...” [sid 31] (Det är mycket troligt att *Svartboken* till stora delar är en personlig redogörelse skriven i tredje person. Detta var ett hemligt möte med vietnameserna.)

132. *Xat Lao*, 9 augusti 1974. Citeras i Quinn, ”Political Change”, *op cit*, s 28.
133. Quinn, telegram, *op cit*, s 8.
134. Se *Kampuchea Dossier*, *op cit*. Taing Heng, som bodde i provinsen Prey Weng mellan 1975 och 1978 rapporterar om ett folkligt uppror 1977. Intervju, Frankrike, 6 oktober 1979.
135. ”Tribunal Populaire Révolutionnaire Siègant à Phnom Penh Pour le Jugement du Crime de Génocide Commis par la Clique Pol Pot-Ieng Sary”, augusti 1978, s 8.
136. Intervjuer med Lim Vanny (Paris 18 oktober 1979) och Su (Paris 18 oktober 1979).
137. Wilfred Burchett, personligt meddelande.
138. Quinn, ”Political Change”, *op cit*, s 11.
139. Quinn, telegram, *op cit*, s 32.
140. *Ibid*, s 33.
141. *Ibid*, s 25-6.
142. Intervju med Prak Nith, Melbourne, juli 1978.
143. Quinn, ”Political Change”, *op cit*, s 17.
144. Quinn, telegram, *op cit*, s 35.
145. Se utdrag ur denna i *New Statesman*, 22 juni 1979.
146. AP, Bangkok, T009, W453.
147. *Ibid*, W3 84-85.
148. *Ibid*, W1 93.
149. George C Hildebrand och Gareth Porter, *Cambodia: Starvation and Revolution*, Monthly Review Press, 1976. De återoppar intervjuer med khmer-flyktingar som utfördes 1971 av folkbokföringsmyndigheten (General Accounting Office), Congressional Record, 18 april 1973, s S7 812. Hildebrand och Porter, s 109, not 83.
150. *Op cit*.
151. *Op cit*.
152. W J Sampson, brev till *Economist*, 24 mars 1977(?).
153. *The Early Phases of Liberation*, *op cit*, s 2-3.
154. Denna siffra anges i ”Kampuchea: Path without a model”, av Slavko Stanic, i *Socialist Thought and Practice* (Belgrad), vol XVIII, nr 10, oktober 1978, s 76.
155. Citerat i *New Statesman*, 22 juni 1979.
156. Thouen Cheng, *op cit*.
157. Se Ponchaud, *Cambodia, Year Zero*, *op cit*, och Hildebrand och Porter, *op cit*, s 48-50 för skiljaktiga men som jag tycker lika trovärdiga förstahandsupplysningar om utrymningen av Phnom Penh.
158. FBIS, dagsrapport, Asien och Stilla havet, vol 4, nr 75, 17 april 1975.
159. *Bangkok Post*, 25 juni 1975, citerar en revolutionär regeringstjänsteman som sa till en eventuell flykting till Thailand att han hade ”tur” att denna order utgått tre dagar tidigare. Se även *Bangkok Post*, 23 juli 1975, och *The Early Phase of Liberation*, *op cit*. I maj 1975 sa en medlem i Röda khmererna till Peang Sophi vid ett möte i Battambang-provinsen att ”partiet har givit order om att dessa avrättningar ska upphöra”, trots att gräsrötterna bland trupperna var ”våldigt arga” på dem som haft band till Lon Nols regim. Sim Savuth, vars make är f d soldat i Lon Nols armé, rapporterar också att det kom order från Phnom Penh ”i april eller maj 1975” att man skulle sluta döda medlemmar i Lon Nols besegrade armé och administration. Hennes make sattes i arbete på fälten tillsammans med över 3.000 ytterligare Lon Nol-soldater i en by i Battambang. Hon flyttade dit i september och bodde med honom där tills de flydde till Thailand i december. (Intervju 9 oktober 1979). I mitten av 1976 kom en hög officer till scenen för massavrättningar som uppenbarligen hade satts igång av lokala trupper från Röda khmererna. Han satte stopp för dem just innan Srey Pich Chnay skulle dödas (*op cit*). I Battambang 1975 fördes två Röda khmer-soldater (som hade dödat en civilperson i byn Svay Kong i distriktet Anlong Vil och ätit hans lever) bort av en revolutionär kader som kallades Samuon. Samuon berättade för byborna att de två var ”terrorister” som skulle kunna göra samma sak igen, att de var ”vidskepliga” och ”politiskt bankrutt”, och att revolutionens mål inte var att göra folk rädda. Thuy Bounsovanny var ögonvittne till det första

mordet (intervju i Paris, 14 oktober 1979). De svårigheter som den revolutionära rörelsen stod inför när de skulle administrera delar av Kampuchea före 1976 beskrivs i min "Social Cohesion in Revolutionary Cambodia" i *Australian Outlook*, nr 30, 3 december 1976, s 371-86. I min analys av varför våldet fortsatte efter kriget missade jag att Pol Pot-gruppens överlagda, om än hämmade, aktiviteter (och idag 1979 är det ingen tvekan om att de var överlagda) var en bidragande faktor *tillsammans med* dessa svårigheter.

160. Thuy Bounsovanny, *op cit.* Khek Penns tal ägde rum i byn Boeng Thom
161. Francois Ponchaud, "Essai d'analyse de Radio Phnom Penh", 1976.
162. Uttalande från Demokratiska Kampuchéas utrikesministerium, 17 mars 1978.
163. Thion, *op cit.*
164. *Chinese Warmongering Policy and Hua Kuo-feng's visit to the Balkans*, Tirana, juli 1978.
165. Detta tal återgavs i *Peking Review*. Under Deng innebar termen "hegemonism" Sovjetunionen.
166. I ett tal av Chiao Kuan-hua i FN.
167. 27 augusti 1976.
168. *Memorandum on Chinese Provocations and Territorial Encroachment*, Hanoi, 15 mars 1978. En snabb genomgång av detta dokument visar klagomål om påtryckningar mot Vietnams gräns, "särskilt sedan 1974", samma år som Kina tog över Parcell-öarna och Deng lanserade "Teorin om tre världar". En större incident ägde rum i februari 1976, och "i början av 1976" säger Vietnam att Kina skickade trupper för att ockupera delar av vietnamesiskt territorium. Man presenterar statistik över antalet årliga incidenter mellan 1974-1978, och pekar på en regelbunden ökning av spänningarna, särskilt under 1978. Tyvärr är siffrorna för 1976 inte uppdelade per månad så att man skulle kunna se om radikalernas dominans mellan april till oktober återspeglades i en förändrad trend. Men *efter* att de arresterades trängde kineserna, enligt detta dokument, "enbart mellan oktober 1976 och 1977... in på vietnamesiskt territorium dussintals gånger."
169. *Asiaweek*, 26 januari 1979.
170. Enligt vietnamesiska källor var So Phim känd som So Vanna, och hade kämpat i motståndsrörelsen mot fransmännen 1946-54. 1973 års partihistoria anger att initialerna S.V. var en av de sex ledare som bildade en "temporär centralkommitté" i partiet efter Genève-konferensen 1954.
171. De övriga tre var Nuon Chea, Thang Si och Kang Chap.
172. Tribunal Populaire, *op cit.*, dokument nr 2.1.5.05, 23 juni 1979.
173. Serge Thion, personligt meddelande. Han fick reda på detta av Sam San, som var Demokratiska Kampuchéas ambassadör i Vientiane 1977-78.
174. Ieng Sary, i *Le Monde*, 2 juni 1979.
175. Phnom Penh-radion, 21 mars 1976. FBIS, dagsrapport, Asien och Stilla havet, vol 4, 22 mars 1976, s H1.
176. Pech Lim Kuon. Delar av denna flyktings berättelse finns i *Bangkok Post*, 5 maj 1976, liksom i FEER.
177. FEER, 25 juni 1976. Det finns en annan avlägsen möjlighet till allt detta: att det finns, eller fanns, två Pol Pot, och att Saloth Sar tog sig det ursprungliga namnet någon gång i slutet av 1976. Det är uppenbart att Saloth Sars ståndpunkt om sin identitet orsakade problem i partiet. I slutet av 1975 fick Ieng Sary frågan vid en presskonferens i Bangkok om Saloth Sars roll och varför hans namn inte nämndes. Enligt *Bangkok Post* kunde han bara svara lamt: "Åk och fråga honom, han är i Kambodja". En av de frågor som ställdes av jugoslaviska journalister till Demokratiska Kampuchéas premiärminister i mars 1978 var: "Vem är ni, kamrat Pol Pot?".
178. FEER, 19 maj 1978.
179. *White Paper*, Hanoi, *op cit.*, 20 januari 1978.
180. "Intervention de Thiounn Prasith", vid ett ministermöte med de Alliansfria ländernas samordningsbyrå, Alger, 2 juni 1976. Återgiven i *Nouvelles du Kampuchea Democratique* (Demokratiska Kampuchéas ambassad i Berlin) nr 3, 1976, s 3. Thiounn Prasith sa: "vårt folk bröt alla förbindelser med denna förrädiska regim dagen efter den fascistiska statskuppen och har aldrig haft några förbindelser med den sedan dess... Vi upprepar Demokratiska Kampuchéas folks vänskapliga solidaritet med det chilenska folkets modiga kamp att inrätta en demokratisk och progressiv regim i Chile..." Han förnekade "nyhetsbyråernas nyligen publicerade information att Demokratiska Kampuchéas regering har upprättat diplomatiska förbindelser med den nuvarande regimen i Chile."
181. Hanois *Kampuchea Dossier*, 2, s 20, påpekar att Pol Pots gratulationstelegram till Peking 1 juli 1978 "avstod från att nämna förbindelserna mellan Peking och personer som Mobutu och Pinochet" medan

det prisade Kinas stöd till ”förtryckta folk och nationer”.

182. Denna tolkning stöds av det faktum att det var Laos regering som för första gången offentligt nämnde Kampuchéas kommunistiska parti, i oktober 1975, och *ännu en gång* i april 1976. (Se Carney, *op cit*, s 5.) Det är osannolikt att *båda* dessa avslöjanden var oavsiktliga.
183. FEER, 29 oktober 1976.
184. FBIS, dagsrapport, Asien och Stilla havet, IV, nr 183, 20 september 1976.
185. FEER, 21 oktober 1977.
186. Uttalande 17 mars 1978, *op cit*.
187. *Kampuchéa Dossier*, 1, *op cit*, s 37.
188. Carney, *op cit*, s 5. Han åberopar FBIS, dagsrapport, Asien och Stilla havet, IV, nr 210, 29 oktober 1976.
189. Det var på Kinas nationaldag, i ett gratulationstelegram som också angrep Liu Shao-chi. FEER, 29 oktober 1976.
190. Intressant nog ändrade den mer ansedda andra upplagan detta till ”lika mycket tid åt politisk utbildning som åt den tekniska sidan”.
191. FEER, 5 november 1976.
192. *White Paper*, Hanoi, *op cit*, 20 januari 1978.
193. FEER, 12 december 1978.
194. ”Tribunal Populaire”, *op cit*, augusti 1979, dokument nr 2.1.1.09, s 14-15. Prey Chhor-distriktet var Hu Nims valkrets 1958-67.
195. Denna information har jag fått i intervjuer med sex flyktingar som bodde i Kandal 1975, fyra som bodde i Takeo 1975, en som bodde i Kompong Cham 1975, och en som bodde i Prey Veng 1975-78.
196. Poeu San Bopha, intervju i Paris, 26 september 1979. Bopha bodde i byn Khnyong öster om Mekongfloden. Även intervju med Davinn, Paris 9 augusti 1979. Davinn bodde i Prek Touch, i Sang-distriktet.
197. Citeras i Shawcross, *New Statesman*, 29 juni 1979, s 948.
198. Intervju som genomfördes av Chantou Boua och James Pringle i Aranyaprathet, 22 maj 1979.
199. Intervju med Taing Heng, Frankrike 6 oktober 1979.
200. *Kampuchéa Dossier*, *op cit*, 1, s 37.
201. Pech Lim Kuons intervju med Bruce Palling från *Newsweek*, och med *Bangkok Post*, 5 maj 1976.
202. Torben Retboll, personligt meddelande.
203. *London Times*, 30 januari 1978.
204. *Wall Street Journal*, 17 oktober 1977. Rapport från Barry Kramer.
205. Mien, *op cit*.
206. *Le Figaro*, Paris, 27 augusti 1979. Intervju med en AFP-korrespondent.
207. Intervju med Sarun i Sarin, maj 1979.
208. *Kampuchéa Dossier*, *op cit*, 1, s 25. De åtta namnges där.
209. BISC, *op cit*, nr 2, maj 1978, s 8 och 6-7,
210. *Kampuchéa Dossier*, *op cit*, 1, s 37-38.
211. FEER, 30 december 1977, s 5.
212. *Kampuchéa Dossier*, *op cit*, 2, s 68.
213. Ögonvittnen som jag personligen har intervjuat: Veasna (Frankrike, 7 oktober 1979) och Heng (Frankrike, 8 oktober 1979). Veasna flydde till Vietnam i december 1975 från provinsen Kampot i Kampuchéa. Han bodde i byn Ap Sase (Minit, Ha Tien, provinsen Kien Giang i Vietnam) fram till november 1977. Han sa att det inte förekom några strider mellan Kampuchéa och Vietnam i detta gränsområde under 1976.

I mitten av 1977 ”inledde Röda khmererna striderna”, säger Veasna. ”Jag såg det faktiskt med egna ögon, eftersom mitt hus låg 500 meter från gränsen. När Röda khmererna korsade gränsen sprang alla och tog sina barn och sprang in i sina hus. Men de Röda khmererna kom in i byn och brände ner hus och lösegendom, och dödade cirka tjugo personer som inte kunde fly...” Han tillägger att de Röda khmererna strax innan det hade dödat tvåhundra civila i den närliggande byn Prey Tameang i Vietnam, etniska khmerer såväl som vietnameser. ”Befolkningen bad de vietnamesiska militärerna att kämpa mot Röda khmererna, men de svarade att de inte hade order uppifrån att göra det. 1977 gick inte vietnameserna in på kampuchéanskt territorium.”

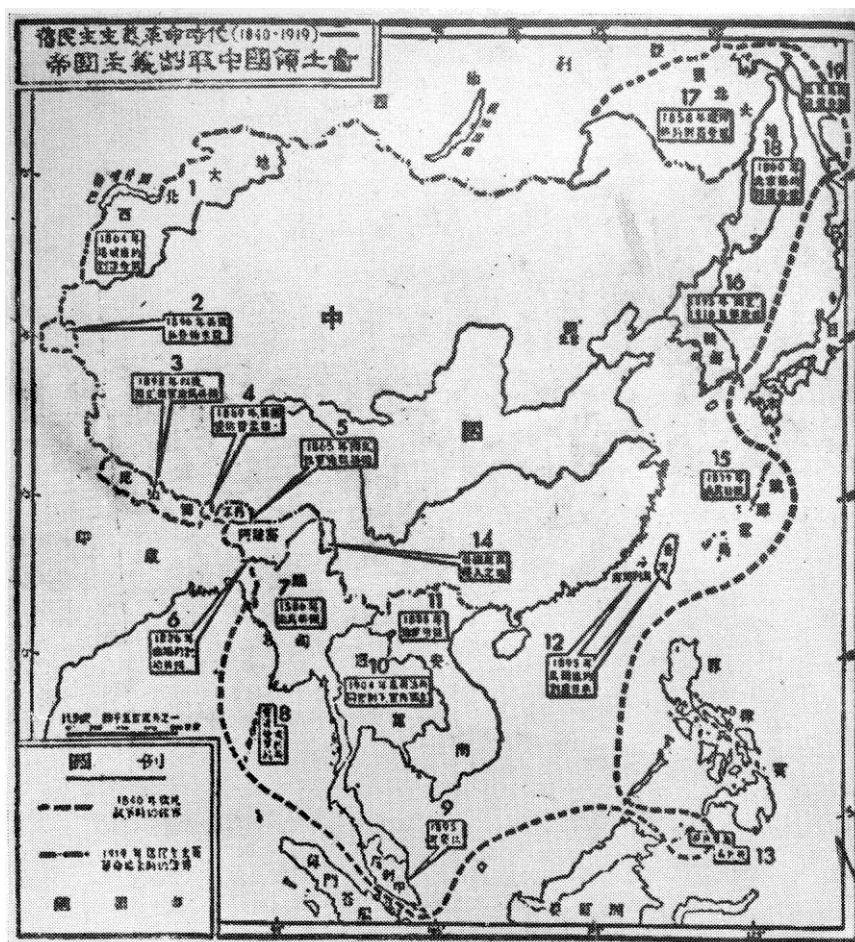
Heng flydde till Vietnam i oktober 1975 från provinsen Svay Rieng i Kampuchéa. Han bodde i byn Ke Mea i provinsen Tay Ninh i Vietnam fram till mitten av 1978. I maj eller juni 1977, säger han,

bombarderade Röda khmererna Ke Mea från andra sidan den närbelägna gränsen och dödade ”hundra-tals” människor. Han säger att många av dem var etniska khmerer såväl som vietnameser. Trots detta vidhöll de vietnamesiska myndigheterna att Röda khmererna var deras ”vänner”. Först i början av 1978, säger Heng, monterade de upp högtalare i byarna ”och berättade för sitt folk vad khmererna hade gjort”. (Heng anmärker också att det inte pågick några stridigheter längs denna gränssträcka under 1976.)

214. Det tillkännagavs i Phnom Penh-radion både 6 och 7 december 1977.

215. *Asian Wall Street Journal*, 9, 10 och 11 mars 1978.

216. *New Statesman*, 23 februari 1979, s 241.

217. Kartan återges i *Kampuchea Dossier, op cit*, del 2, foto 6, varifrån vi kopierat den. Åtföljande bildtext: ”En Kina-karta publicerad 1954 och återgiven i en bok med titeln ’Historisk skiss av dagens Kina’. Den innefattar land som de kinesiska ledarna betecknar som ’Delar av kinesiskt territorium som imperialisterna beslagtogs under den demokratiska revolutionen (1840-1919)’: Mongoliet, Nepal, Sikkim, Bhutan, Korea, Vietnam, Laos, Kampuchea, Burma, Malaysia, Thailand en del av Indien, de japanska Ryukyu-öarna och delar av sovjetiskt territorium i sovjetrepublikerna Kazakstan, Kirgizien och Tadzjikistan.”

218. *Ibid*, foto 1, återger en del av texten i detta dokument från khmererna. Översättningen som jag har använt har gjorts av S Heder, som anser att dokumentet är ett autentiskt internt dokument från Pol Pots regim. (Se *The Call*, USA, 5 mars 1979) Jag vill tacka David Chandler för att han överlämnade översättningen till mig.